

śląsko dąbrowski PRZEGLĄD ADMINISTRACYJNY

czasopismo poświęcone
zagadnieniom administracji
publicznej i samorządu
terytorialnego

ROK II.

KATOWICE · KWIECIEŃ/MAJ · 1947

NR 4-5

TREŚĆ ZESZYTU:

I.

- Słowa Prezydenta R. P. i Przewodn. Wojew. Rady Narodow.
- Płk. Jerzy Ziętek — Doniosła rola Rad Narodowych.
- Mgr Władysław Sarnowicz — Wojewódzka Rada Narodowa.
- Mgr Mieczysław Machniewicz — Wyniki pracy.
- Mgr Wiesław Kądziaława — Kontrola Społeczna.
- Dr Edward Wichura Zajdel — Powiatowe i Miejskie Rady Narodowe.

II.

- Dr Bigo — Sądownictwo administracyjne.
- Mgr M. Klenowicz — Rozważania.
- Prof. Dr Jerzy Stefan Langrod — Administrowanie a rządzenie.
- Wacław de Laveaux — Zarys nauki o funkcjonowaniu miast.
- Mgr Czesław Dyja — Umowne prawo pracy.
- Józef Hauke — Zaopatrzenie emerytalne b. pracowników samorz.
- Mgr Piotr Tomanek — Finanse i podatki komunalne.
- Adam Gajda — Myśli Modrzewskiego o sprawiedliwości społecznej.
- Przegląd ustawodawstwa.

III.

Kronika

ŚLĄSKO-DĄBROWSKI PRZEGLĄD ADMINISTRACYJNY

CZASOPISMO POŚWIĘCONE ZAGADNIENIOM ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ
I SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Cena egzemplarza 35 zł
Konto czekowe P. K. O
Nr III - 4760

Redakcja i Administracja:
Katowice, Urząd Wojewódzki
Telefony: 349-21 - wewn.: 320 i 149

Redakcja rękopisów
nadesłanych nie zwraca.

ROK II.

KATOWICE · KWIECIEŃ/MAJ · 1947

NR 4-5

TREŚĆ ZESZYTU:

I.

- Słowa Prezydenta R. P. i Przewodn. Wojew. Rady Narodow.
- Płk. Jerzy Ziętek — Doniosła rola Rad Narodowych.
- Mgr Witold Sarnowicz — Wojewódzka Rada Narodowa.
- Mgr Mieczysław Machniewicz — Wyniki pracy.
- Mgr Wiesław Kądziaława — Kontrola Społeczna.
- Dr Edward Wichura Zajdel — Powiatowe i Miejskie Rady Narodowe.

II.

- Dr Bigo — Sądownictwo administracyjne.
- Mgr M. Klenowicz — Rozważania.
- Prof. Dr Jerzy Siefan Langrod — Administrowanie a rządzenie.
- Wacław de Laveaux — Zarys nauki o funkcjonowaniu miast.
- Mgr Czesław Dyja — Umowne prawo pracy.
- Józef Hauke — Zaopatrzenie emerytalne b. pracowników samorz.
- Mgr Piotr Tomanek — Finanse i podatki komunalne.
- Adam Gajda — Myśli Modrzewskiego o sprawiedliwości społecznej.
- Przegląd ustawodawstwa.

III.

Kronika

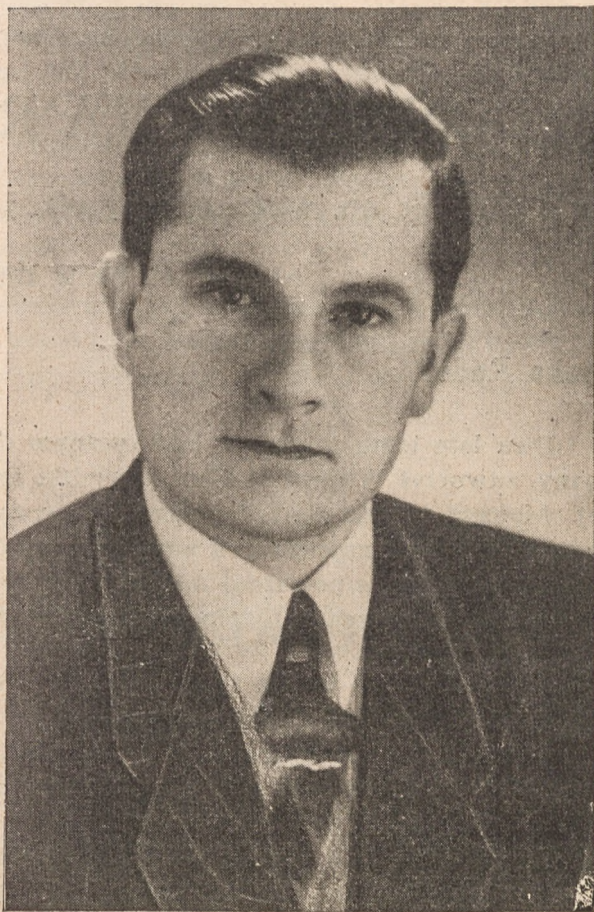

Bolesław Bierut

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej

„Co powinniśmy robić, aby zdobyć dla rad narodowych należy i odpowiedni autorytet i posłuch w społeczeństwie? To jest zagadnienie podstawowe. Wcale nie trzeba do tego, aby prezydium rady narodowej brało na siebie takie czy inne drobne funkcje wykonawcze, bo to mogłoby zwięzić jego rolę, bez porównania szerszą, niż takie czy inne funkcje władzy wykonawczej. Na odwrót, moim zdaniem, sprawa polega na tym, ażeby prezydium rad narodowych sprawowały ciągły, codzienny, rzeczywisty nadzór nad działalnością istniejących organów wykonawczych i umiały podporządkować te organa własnemu kierownictwu, własnemu przewodnictwu, przez nadawanie im we właściwym czasie odpowiednich wytycznych, przemyślanych do gruntu, właściwych, słusznych, idących po linii interesów narodu i społeczeństwa.”

(Wyjątek z przemówienia Prezydenta R. P. Bieruta na konferencji Przewodniczących Wojewódzkich Rad Narodowych w Warszawie z dnia 27 listopada 1945 r.)

Karol Tkocz

Przewodniczący Wojewódzkiej Rady Narodowej
w Katowicach, poseł na Sejm

Rady Narodowe w obecnym naszym ustroju są wynikiem długiego okresu walk ludzi, którym dobro wspólne najszerszych mas pracujących leżało głęboko na sercu.

Radni muszą o tym pamiętać, by tak pracować, aby nie zawiedli społeczeństwa w jego słusznym oczekiwaniach.

(Wyjątek z przemówienia Przewodniczącego W. R. N. posła Tkocza)

DONIOSŁA ROLA RAD NARODOWYCH

(Z przemówienia ob. wicewojewody płk. Jerzego Ziętka na uroczystym posiedzeniu

W. R. N. w dniu 8. V. 1947r.)

Wysoka Rado!

Dwa lata temu to jest w historycznym dniu pokonania odwiecznego wroga słowiańszczyzny, otworzył Wojewoda Gen. Zawadzki inauguracyjną sesję Wojewódzkiej Rady Narodowej. Moment ten ma nie tylko symboliczne znaczenie. Krajowa Rada Narodowa powstała bowiem w chwilach najcięższych wzmagań narodu polskiego z najeźdźcą germańskim i zwycięstwo nad nim jest w poważnej mierze także jej udziałem. Hasło czynu i walka przez nią podjęta określiła przyszłym radom narodowym ich właściwy program działania.

Polska Ludowa oparła swój ustrój państwowy o wielką koncepcję rad narodowych stojących na straży demokratycznego rozwoju naszego życia publicznego. Idee te zjednoczyły cały naród polski, wierny zasadom Manifestu Lipcowego, w trudnym mozolnym zadaniu dźwignia Polski z ruin i zniszczeń wojennych, pozostawionych na naszych ziemiach przez ustępującego wroga. To też dziś w 2-gą rocznicę powstania naszej Wojewódzkiej Rady Narodowej możemy z dumą patrzeć na dorobek minionych lat. Nigdy przedtem rządy polskie nie stały przed tak ogromnymi zadaniami, jakie spadły na nasze pokolenie. Wskrzesiliśmy życie w zniszczonym barbarzyńsko kraju, zorganizowaliśmy ład i porządek w Państwie, przebudowaliśmy ustrój społeczny Polski, a Ziemiom Odzyskanym przywróciliśmy ich rodzime, bo polskie oblicze. Osiągnięcia te wymagałyby w stosunkach przedwojennych pracy całych pokoleń. Polska Ludowa zaś dokonała tego w imponująco krótkim czasie.

Rzecz oczywista, że wysiłki te na naszym odcinku wymagały skoordynowanej współpracy wszystkich organów ustrojowych z Wojewódzką Radą na czele.

Zakres kompetencji rad narodowych nie miał precedensu w historii ustroju Polski. Nie wszędzie też same rady narodowe zrozumiały z początku w pełni przeznaczoną im rolę zadań i uprawnień. Tu leżą częściowo trudności na jakie napotykało nasze życie publiczne. Idea rad narodowych wymaga dalszego rozwoju, popularyzowania i napełnienia treścią nowoczesnej demokracji.

Nasza Wojewódzka Rada Narodowa wykazała w czasie swej dwuletniej pracy najmniej niedomagań w tym kierunku. W poważnej mierze przyczyniła się do tego harmonijna i ścisła współpraca czynników administracyjnych z ob. Wojewodą Gen. Zawadzkim na czele. Z zadowolonych stwierdzić możemy, że inicjatywa Wojewody podejmowana w każdej ważnej dziedzinie życia publicznego została przez Wojewódzką Radę Narodową przyjęta z pełnym zrozumieniem, a po dokładnym rozpatrzeniu i aprobowaniu jej znalazła całkowitą akceptację u najwyższych czynników w Państwie. To też całe społeczeństwo ocenia należycie wyniki tych wysiłków i z pełnym zaufaniem odnosi się do naszych wspólnych poczynań.

Szczególną uwagę poświęcić należy działalności kontrolnej, Wojewódzkiej Rady Narodowej. Kontrola społeczna przeprowadzona przez organa W. R. N. zapobiegała marnotrawieniu grosza publicznego, a równocześnie przyczyniła się do uzdrowienia stosunków społecznych, szczególnie trudnych w czasach powojennych.

Wysoka Rado! Wojewódzka Rada Narodowa jest ponadto na podstawie obowiązujących ustaw hierarchicznie władzą nadzorczą nie tylko rad narodowych niższego stopnia, ale także organów wykonawczych tych ostatnich. Polska Ludowa przystąpiła do przebudowy ustroju samorządowego. Dawne bowiem formy, zdawałoby się uświęcone długą tradycją, nie odpowiadają naszej rzeczywistości. Rozpoczęła się w Polsce dyskusja na ten temat. Niech mi wolno będzie wyrazić przekonanie, że niebawem głos zabierze w tej tak ważnej sprawie także Rada Narodowa naszego województwa przodującego swym dorobkiem w całej Polsce. Mam wrażenie, że również i Śląsk przyczyni się do zreformowania samorządu, wysuwając koncepcje, które okażą się pożyteczne także dla innych województw.

Obywatele Radni! Kończąc swoje przemówienie z okazji dzisiejszej uroczystości składam w imieniu Ob. Wojewody Gen. Zawadzkiego i nas wicewojewodów Wojewódzkiej Radzie Narodowej i jej Prezydium serdeczne życzenia dalszej owocnej pracy dla dobra naszego województwa i naszej Polski Ludowej.

Mgr WITOLD SARNOWICZ

WOJEWÓDZKA RADA NARODOWA

Obecny skład Rady odbiega dość znacznie od tego składu, jaki widzieliśmy na inauguracyjnym posiedzeniu. Złożyło się na to kilka przyczyn. Powstało przede wszystkim w tym dwuletnim okresie, dzielącym nas od pierwszego posiedzenia, szereg rad powiatowych i miejskich miast wydzielonych, które delegowały do Woj. R. N. swych przedstawicieli, to znów członkowie niektórzy ustąpili, a w miejsce ich otrzymali mandaty inni, to wreszcie maksymalna pierwotnie liczba członków Woj. R. N. została nowelą do ustawy o radach narodowych podwyższona ze 100 do 120.

W skład Wojewódzkiej Rady Narodowej wchodzi członkowie partii politycznych, związków zawodowych i społecznych (organizacje rzemieślnicze, rolnicze, centrale i związki spółdzielcze, organizacje przemysłowe i handlowe, instytucje kulturalne i oświatowe, stowarzyszenia opieki

społecznej, organizacje młodzieży i t. p.) oraz członkowie dokooptowani dla swych wybitnych zasług na polu nauki, sztuki czy pracy społecznej. W Wojewódzkiej Radzie Narodowej są reprezentowani wreszcie przedstawiciele rad powiatowych i miejskich miast wydzielonych.

W chwili obecnej w skład Wojewódzkiej Rady Narodowej wchodzi:

przedstawiciele partii politycznych w liczbie	35
„ związków zawodowych „	12
„ stowarzyszeń i organizacji,	
„ o których wyżej mowa	19
„ rad terenowych	42
członkowie dokooptowani	8
Razem:	116

Poza tym członkiem Wojewódzkiej Rady Narodowej jest z urzędu każdorazowy Wojewoda na podstawie dekretu o trybie powołania władz administracji ogólnej I i II instancji.

SPIS CZŁONKÓW WOJEWÓDZKIEJ RADY NARODOWEJ W KATOWICACH.

1. Ks. Dr Adamczyk Rudolf
2. Alfus Zygmunt
3. Bachowski Zbigniew
4. Bartczak Edward
5. Bezeg Jan
6. Bendkowski Paweł
7. Beczała Alojzy
8. Bereszko Longin
9. Bossowski Władysław
10. Burczak Józef
11. Celeban Stanisław
12. Mgr Chmura Zdzisław
13. Chromik Stanisław
14. Chwastek Leopold
15. Czudaj Roman
16. Drożdż Eugeniusz
17. Drożdż Wiktor
18. Dubiel Paweł
19. Dyner Mirosław
20. Dziunikowski Zbigniew
21. Gawlas Władysław
22. Gawrych Józef
23. Gedyga Maksymilian
24. Gil Władysław
25. Głąb Stanisław
26. Inż. Gnoiński Jerzy

27. Dr Grelowski Zdzisław	72. Perdak Władysław
28. Dr Golonka Kazimierz	73. Pewnicki Stanisław
29. Gwóźdź Wiktor	74. Piecha Alfred
30. Haber Emanuel	75. Piątek Antoni
31. Hermach Edward	76. Pojda Teofil
32. Janecki Wilhelm	77. Dr Rosinkiewicz Jerzy
33. Jaworski Stefan	78. Inż. Rogowski Jan
34. Jabłoński Stefan	79. Śruba Józef
35. Inż. Jacoby Jan	80. Stolarczyk Stanisław
36. Dr Jarosz Feliks	81. Dr Stach Karol
37. Jurczek Karol	82. Strąg Mieczysław
38. Dr Jurek Jan	83. Stanoszek Konrad
39. Juzoniowa Janina	84. Staško Jan
40. Kędryna Szymon	85. Siciński Edmund
41. Kopeć Dyzman	86. Sobek Jan
42. Kiestrzyński Józef	87. Sobesto Franciszek
43. Kimaczyńska Jadwiga	88. Sobota Adolf
44. Knap Stanisław	89. Surówka Bolesław
45. Płk. Kratko Józef	90. Syska Józef
46. Kupczyński Bronisław	91. Szoltysik Ignacy
47. Kuczmik Marcin	92. Szczepońnik Alfons
48. Kuźnik Herman	93. Szewczyk Wilhelm
49. Kwietniewski Józef	94. Szostak Tadeusz
50. Lach Franciszek	95. Szczęśniak Józef
51. Lenczewski Stefan	96. Tkocz Karol
52. Loth Leon	97. Topolski Fryderyk
53. Dr Lutman Roman	98. Trąbalski Franciszek
54. Dr Łaszcz Jerzy	99. Wanat Waclaw
55. Łysik Kazimierz	100. Więcek Stanisław
56. Macura Antoni	101. Wilczek Edward
57. Mgr Mazurek Julian	102. Wolf Edward
58. Mgr Miśkiewicz Bogusław	103. Dr Wrzosek Antoni
59. Michalik Alfred	104. Woźniak Józef
60. Mikołajewski Jan	105. Wojewoda Wojciech
61. Mleczko Emanuel	106. Wysocki Adam
62. Mnich Augustyn	107. Zabawa Mieczysław
63. Mrówczyński Tadeusz	108. Zajączkowski Tymoteusz
64. Nowak Roman	109. Zakrzewski Stanisław
65. Nowacki Jerzy	110. Zawisz Karol
66. Nieszporek Ryszard	111. Ziemba Stanisław
67. Ochab Edward	112. Zasuń Tomasz
68. Odorkiewicz Edmund	113. Zawadzki Aleksander — Wojewoda
69. Dr Orłowski Waclaw	114. Ziembowski Edmund
70. Pałka Karpiński Leon	115. Żymła Franciszek
71. Pawliczek Stanisław	

Prezydium

Na pierwszym posiedzeniu Wojewódzkiej Rady Narodowej dnia 8 maja 1945 r. wybrane zostało Prezydium w składzie:

- 1) ob. Karol Tkocz
- 2) „ Antoni Macura
- 3) „ Edmund Odorkiewicz
- 4) „ Józef Szczęśniak

Po wyborach uzupełniających w dniu 10. IX. 1945 i 1. X. 1946 skład Prezydium przedstawił się następująco:

- Przewodniczący: ob. Karol Tkocz
 Zastępca „ „ Antoni Macura
 Członkowie: „ Ryszard Nieszporek
 „ Edmund Odorkiewicz
 „ Stanisław Pewnicki.

Zakres działania Prezydium jest określony w ustawie o radach narodowych i dekretem samorządowym tudzież w regulaminie Woj. R. N.

Zadanie, jakie wykonało w tym czasie Prezydium, było bardzo poważne. Składała się na nią w pierwszym rzędzie kontrola działalności rad terenowych województwa (przede wszystkim II stopnia).

Drugim poważnym odcinkiem prac Prezydium było rozpatrywanie tych wszystkich uchwał rad niższego stopnia, które po opracowaniu ich przez Wydział Wojewódzki wymagają zatwierdzenia Prezydium Woj. R. N. Wymienić jeszcze należy sprawy mieszkaniowe, których rozpatrywanie w trybie art. 26 dekretu o publicznej gospodarce lokalami i kontroli najmu stanowi poważną pozycję w bilansie prac Prezydium.

Posiedzeń odbyło Prezydium od 23 czerwca 1945 do końca roku 1945 — 25, w roku 1946 — 43.

Na posiedzeniach tych załatwiono w roku 1945	681	spraw
	w roku 1946	1528
a w pierwszym kwartale roku 1947	439	„

Cyfry te mówią o stałym wzroście prac Prezydium.

Przewodniczący

Przewodniczący urzęduje stale. Do zakresu jego obowiązków należy przede wszystkim reprezentowanie Rady na zewnątrz. W tym charakterze Przewodniczący występował na różnych zebraniach, konferencjach partii politycznych, związków zawodowych i zrzeszeń społecznych, tudzież na akademiach i innych uroczystościach oficjalnych i to tak na terenie województwa jak i poza jego granicami przede wszystkim w Warszawie.

Do obowiązków Przewodniczącego należy też kontrola działalności rad terenowych. Podczas dwuletniej swojej kadencji Przewodniczący wielokrotnie wizytował rady w terenie, biorąc udział w zebraniach plenarnych rad względnie ich prezydiumów i służąc wszystkim pomocą, a częstokroć autorytetem swoim likwidując zatargi w łonie tej czy innej rady.

Przewodniczący poza obowiązkami swymi, jest czynnym członkiem różnych stowarzyszeń, posłem na Sejm i Przewodniczącym Wojewódzkiego Komitetu Odbudowy Warszawy. Za działalność w okresie okupacji i odbudowy Państwa Polskiego Przewodniczący otrzymał liczne odznaczenia, a to Krzyż Grunwaldzki III Klasy, Polonia Restituta V Kl., Krzyż Partyzancki, Złoty Krzyż Zasługi i in.

Wydział Wojewódzki

Przewidziany dekretem samorządowym Wydział Wojewódzki jako organ wykonawczy Wojewódzkiej Rady Narodowej powołany został na plenarnym posiedzeniu Woj. R. N. dnia 8 czerwca 1945 r. w składzie:

- 1) ob. Zygmunt Gawłowski
- 2) „ Paweł Kempka
- 3) „ Antoni Klejnot
- 4) „ dr Lesław Korczyński
- 5) „ Bronisław Kupczyński
- 6) „ mgr Antoni Librowicz.

Skład ten w ostatnim czasie uległ zmianie przez przeniesienie ob. ob. Kupczyńskiego i Librowicza na inne stanowiska służbowe poza teren województwa śląsko-dąbrowskiego.

Wydział Wojewódzki podjął prace dnia 30-go czerwca 1945 r. pod stałym przewodnictwem Wicewojewody Płk. Jerzego Ziętka.

Od posiedzenia konstytucyjnego do 31 marca 1947 r. Wydział Wojewódzki odbył 38 posiedzeń. W tym czasie wpłynęło 2.356 spraw.

Załatwione przez Wydział Wojewódzki sprawy można podzielić ogólnie na takie, które zgodnie z art. 17 pkt. a) dekretu samorządowego przygotowuje Wydział Wojewódzki pod obrady Wojewódzkiej Rady Narodowej względnie jej Prezydium i na takie, w których Wydział Wojewódzki decyduje ostatecznie.

Do pierwszej grupy spraw należą przede wszystkim uchwały terenowych rad narodowych, wymagające dla swej ważności zatwierdzenia przez Prezydium Woj. R. N.

Zaliczyć tu należy w pierwszym rzędzie uchwały dotyczące budżetu, wprowadzenia i pobierania podatków i opłat, zaciągnięcia pożyczki tudzież pozbywania i obciążania nieruchomości.

Do drugiej kategorii spraw należą głównie odwołania od wymiaru podatków komunalnych.

Poza tymi typowymi sprawami Wydział Wojewódzki przy współdziałaniu komisji finansowo-budżetowej opracowuje i wykonuje budżet Wojewódzkiego Związku Samorządowego i wyraża opinię o projektach rozporządzeń Wojewody.

Wydział Wojewódzki jest w stałym kontakcie z Prezydium Woj. R. N. W ważniejszych sprawach odbywają się posiedzenia wspólne.

Komisje

Na drugim swym posiedzeniu plenarnym dnia 31 lipca 1945 r. Wojewódzka Rada Narodowa wyłoniła z grona swego komisje, a to:

- 1) administracyjno-organizacyjną,
- 2) prawniczo-regulaminową,
- 3) budżetową,
- 4) komunikacyjną,
- 5) pracy i opieki społecznej,
- 6) zdrowia publicznego,
- 7) kulturalno-oświatową,
- 8) przemysłową,
- 9) handlowo-aprowizacyjną,
- 10) repatriacyjno-osiedleńczą,
- 11) rolną.

Stwierdzić w tym miejscu należy, że komisje na ogół nie wykazały większej aktywności. Wyjątkiem pod tym względem była Komisja Prawniczo-Regulaminowa pod przewodnictwem radnego dra Stacha, Komisja Rolna z przewodniczącym radnym Wolfem, wreszcie Komisja Administracyjno-Organizacyjna pod przewodnictwem p. Nowackiego.

Okres jednak inercji komisji został szczęśliwie przewyciężony, gdy w pierwszym kwartale br. na skutek reorganizacji Wojewódzkiej Rady Narodowej skład wszystkich komisji gruntownie odnowiono. Ilość komisji została przy tym niezmieniona; zniesiono jedynie Komisję Komunikacyjną, a z dotychczasowej Komisji Oświatowo-Kulturalnej utworzono dwie oddzielne Komisje, a to Komisję Kultury Nauki i Sztuki i Komisję Oświatową. Ta ostatnia pod przewodnictwem obyw. Odorkiewicza rozpoczęła z miejsca ożywioną działalność.

Poza wymienionymi komisjami stałymi, powoływane były też komisje specjalne dla ściśle określonych zadań.

O Komisji Kontroli Społecznej mowa jest w innym miejscu.

Komisja Dyscyplinarna

Szczególną wzmiankę należy poświęcić Komisji Dyscyplinarnej dla orzekania w sprawach dyscyplinarnych prezydentów, wiceprezydentów i członków zarządu miast wydzielonych oraz członków wydziałów powiatowych.

Na podstawie zarządzenia Prezydium Krajowej Rady Narodowej z dnia 26 kwietnia 1946 r. Komisja rozpatruje także sprawy dyscyplinarne członków Wojewódzkiej Rady Narodowej i członków Prezydium (z wyjątkiem przewodniczącego).

Wojewódzka Komisja Odznaczeniowa

Wojewódzka Komisja Odznaczeniowa działa na podstawie uchwały Prezydium Krajowej Rady Narodowej z dnia 5 kwietnia 1946 r.

W myśl powyższej uchwały do zakresu działania Wojewódzkiej Komisji Odznaczeniowej należy wstępne badanie wniosków odznaczeniowych, wypowiedzanie się co do rodzaju względnie klasy odznaczenia.

W skład Wojew. Komisji Odznaczeniowej wchodzi:

- a) Przewodniczący Woj. R. N. jako Przewodniczący Komisji oraz 2-ch delegowanych członków Rady;
- b) delegat Międzypartyjnej Komisji Porozumiewawczej;
- c) dokooptowani przedstawiciele Zw. Uczestników Walki Zbrojnej o Niepodległość i Demokrację oraz Związków Zawodowych i organizacji społecznych i kulturalnych.

W roku 1946 załatwiono pozytywnie 27 wniosków.

W roku 1947 — 716, z czego 333 wniosków o Krzyż Zasługi dla matek za wielokrotne macierzyństwo.

W tym samym czasie rozpatrzono dalszych 500 wniosków.

Biuro Prezydialne Wojewódzkiej Rady Narodowej

Biuro Prezydialne jest organem pomocniczym Wojewódzkiej Rady Narodowej.

Biuro przygotowuje sprawy na posiedzenia Prezydium, posiedzenia plenarne i komisyjne, wykonywuje uchwały Rady i jej Prezydium, udziela porad prawnych nie tylko radom terenowym, ale poza tym licznym stronom, które do Biura się zgłaszają.

Biuro Prezydialne wykonuje wreszcie czynności kancelaryjne Wojewódzkiej Komisji Kwalifikacyjnej, orzekającej o przyznawaniu zasiłków i pomocy dla osób pozostałych po uczestnikach ruchu podziemnego i partyzanckiego, poległych w walce o wyzwolenie Polski spod najazdu hitlerowskiego.

Na terenie województwa śląsko-dąbrowskiego czynnych jest 36 rad narodowych, a to:

- 22 rady powiatowe
- i 14 rad miejskich (miast wydzielonych).

Ruch spraw od 8 maja 1945 r. do końca roku 1945 — 2.627
w roku 1946 — 6.157
w I kwartale 1947 — 1.630

Do Wojewódzkiej Komisji Kwalifikacyjnej wpłynęło od 26 czerwca 1946 (data rozpoczęcia prac Komisji) do

31. XII. 1946 — 862 spraw
od 1. I. 1947 do 31. III. 1947 — 675 „

W okresie sprawozdawczym Komisja odbyła 41 posiedzeń.

Kierownikiem Biura Prezydialnego jest bez przerwy dr Edward Zajdel.

Przy biurze czynny jest Oddział Kontroli, pod kierownictwem mgra Wiesława Kądziaławy.

Biblioteka Rad Narodowych

Znaczną pozycję w dorobku działalności Biura Prezydialnego Wojewódzkiej Rady Narodowej stanowi wydawnictwo „Biblioteka Rad Narodowych“, którego inicjatorem jest Dr E. Wichura-Zajdel, Dyrektor Biura.

Dotychczas wydawnictwo to wydało następujące tomiki:

- Nr 1 Organizacja Rad Narodowych
- Nr 2 Ustawa zasadnicza i aneksy
- Nr 3 Instrukcje i okólniki
- Nr 4 Wzory regulaminów
- Nr 5 O Kontroli Społecznej.

W druku zaś znajdują się dalsze tomiki i tak Nr 6 Mała Konstytucja z komentarzem Nr 7 Instrukcje i okólniki — część II.

Współpracownikami powyższego wydawnictwa są: mgr. mgr. Sarnowicz, Kądziaława, Machniewicz i Żukowski oraz Piecuch.

Należy zaznaczyć, że dotychczas ponad 30 tysięcy egzemplarzy wydawnictwa rozeszło się na teren całej Polski do rad terenowych z uwzględnieniem specjalnym województwa śląsko-dąbrowskiego, spełniając tym samym zasadniczą rolę popularyzacji prawa wśród radnych i społeczeństwa polskiego w ogóle.

Biuro Prezydialne Wojewódzkiej Rady Narodowej zorganizowało również tygodniowe pogadanki radiowe dla rad terenowych. Dotychczas wygłoszone pogadanki (15) przez ob. Dr. E. Zajdla, zostaną niebawem wydane w specjalnej książce p. t. „Ludzie społeczni“.

Mgr MIECZYŚLAW MACHNIEWICZ

WYNIKI PRAC

Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach w latach 1945 do 1947

Dnia 8 maja 1945 w niespełna 4 miesiące po uwolnieniu Zagłębia Dąbrowskiego i Górnego Śląska spod okupacji niemieckiej odbyło się pierwsze inauguracyjne posiedzenie Wojewódzkiej Rady Narodowej.

Posiedzenie to otworzył Wojewoda Śląsko-Dąbrowski Gen. Aleksander Zawadzki tymi słowy:

„Otwieram inauguracyjną sesję Wojewódzkiej Rady Narodowej w historycznej dla naszego Narodu i narodów Europy chwili”.

Dzisiaj z upływem dwóch lat należy zbilansować dorobek tego okresu i zestawić rachunek dla owych pracowitych lat, niezapomnianych w historii Polski. Ustępujący okupant zostawiał za sobą zgliszcza i ruiny w tym przekonaniu, że na te ziemie już nigdy nie powróci, a zienawidzony przez niego naród polski zatraci się w ruinach i ogromnym wysiłku odbudowy, wymagającym nadludzkich sił. Lecz w rachubach swych nie przewidział jednej rzeczy, a mianowicie tego umiłowania Ojczyzny i tej solidarności całego społeczeństwa, które w karnych szeregach ramię przy ramieniu na apel Rządu stanęło do pracy nad odbudową. Rzucone hasło zostało z entuzjazmem podchwyczone i niebawem przerodziło się w czyn. Dziś Europa z podziwem patrzy na wyniki tej pracy i my podsumowując jej poszczególne działy, możemy śmiało powiedzieć, że nie zmarnowaliśmy tych dwóch lat i dobrze przysłużyliśmy się Ojczyźnie.

W pracy tej poczesne miejsce zajmuje również Wojewódzka Rada Narodowa.

Z zagadnień, którymi Rada zajmowała się szczególnie troskliwie, uznając je tym samym za najbardziej istotne i decydujące dla dzieła odbudowy, lub też normalizacji życia powojennego i stabilizacji myśli państwowej wymienić należy następujące problemy:

I. Weryfikacja ludności miejscowej

Wniesienie na IX sesję Krajowej Rady Narodowej przez posła Strzeleckiego, członka W. R. N., projektu ustawy o uznaniu zweryfikowanych na Śląsku Opolskim za obywateli Państwa Polskiego, polskiej narodowości, było konsekwencją długich i szczegółowych rozważań tego zagadnienia na kilku posiedzeniach W. R. N. Ludność autochtoniczna Śląska Opolskiego, pozostając w wielowiekowej niewoli niemieckiej, była systematycznie i konsekwentnie germanizowana przez władze niemieckie. Na terenach tych byli osadzani liczni koloniści niemieccy w celu zmieszania ich z polskim elementem

miejscowym. Polityka ta niewątpliwie w pewnej części odniosła zamierzony skutek i obecnie po przyłączeniu Śląska do Macierzy powstała konieczność oddzielenia ludności polskiej od Niemców, co mogło nastąpić tylko w drodze indywidualnej weryfikacji.

Rozpoczęta od października 1945 r. akcja weryfikacyjna przez powiatowe i wojewódzkie komisje, przyczyniła się w walnej mierze do podniesienia samopoczucia narodowego ludności autochtonicznej i dała jej pewność, że stanie się zadość sprawiedliwości dziejowej i powrót jej do Macierzy jest trwały i na wieki.

Konsekwentne przeprowadzenie weryfikacji nie było rzeczą łatwą i wymagało równoczesnego rozstrzygnięcia innych niemniej ważnych problemów związanych przyczynowo z weryfikacją jak np. kwestia własności gospodarstw oraz problem repatriacyjny.

Dla unormowania tych zagadnień Wojewódzka Rada Narodowa na swym 10-tym posiedzeniu postanowiła upoważnić członka W. R. N. ob. Nowackiego, posła do K. R. N. do wystąpienia na Krajowej Radzie Narodowej z następującymi wnioskami:

1. Krajowa Rada Narodowa przyzna w drodze ustawowej Polakom, posiadającym przed rokiem 1939 obywatelstwo niemieckie, zamieszkałym na terenach Województwa Śląsko-Dąbrowskiego, które przed pierwszym wrześniem 1939 należało do Niemiec, obywatelstwo polskie;
2. Krajowa Rada Narodowa upoważni Wojewódzką Radę Narodową w Katowicach do ustawowego uregulowania prawa własności gospodarstw rolnych. Starania te znalazły należyty odzwiek i zrozumienie w K. R. N. tak, że na uroczystym posiedzeniu Wojewódzkiej Rady Narodowej w dniu 8. V. 1946 Wojewoda Śląsko-Dąbrowski Gen. Aleksander Zawadzki mógł oświadczyć, że Krajowa Rada Narodowa na X-tej sesji uchwaliła przyznać ludności zweryfikowanej na Śląsku Opolskim pełnię praw obywatelskich. Oświadczenie to spotkało się z entuzjastycznym przyjęciem radnych i ludu śląskiego.

II. Repatriacja i akcja osiedleńcza

Na czoło zagadnień związanych z zagospodarowaniem Ziemi Odzyskanych wysunęła się sprawa rozmieszczenia repatriantów z za Bugu oraz osadników z centralnej Polski. Problem ten bardzo skomplikowany i ząbwiąjący się

z wyżej opisaną sprawą weryfikacji wymagał dużej ostrożności w jego rozwiązywaniu. W pierwszych miesiącach po oswobodzeniu powstało t. z. „dzikie“ osadnictwo, które nie bacząc na krzywdy wyrządzone miejscowym Polakom, zagarniało dla siebie takie obiekty i gospodarstwa, które jako polskie nie mogły być objęte planem osadniczym. Naturalną konsekwencją takiego stanu było wytworzenie się atmosfery nieufności ludności miejscowej do napływowej i powstanie pewnej niechęci do całej akcji osiedleńczej. Stan ten w wysokim stopniu krzywdził te tysiące uczciwych repatriantów i osadników, którzy przybyli na te ziemie, by ową pracą przyczynić się do zagospodarowania tej przastarej piastowskiej dzielnicy Polski i pokazać światu, że zadanie to nie przeraża naszych sił.

W krótkim czasie sytuacja na tym odcinku uległa radykalnej zmianie przez wydanie odpowiednich zarządzeń zmierzających do ukrócenia samowoli i wytyczenia jasnej polityki osiedleńczej. Już na II-gim posiedzeniu w dniu 15. V. 1945 Wojewódzk. Rady Narodowej powołano do życia komisję repatriacyjno-osiedleńczą, której zadaniem było zajęcie się tym problemem. Na tym samym posiedzeniu rzucona została myśl zaapelowania do władz rządowych o przyjęcie z finansową pomocą repatriantom i osadnikom w formie pożyczek długoterminowych dla rolników i na założenie warsztatów pracy. Apel ten przyjęty przez aklamację odniósł pozytywny skutek przez przyznanie bankom kredytów osadniczych, celem rozprawienia ich w terenie pomiędzy potrzebujących pomocy finansowej repatriantów i osadników rolników, rzemieślników i kupców.

W związku z tym Wojewódzka Rada Narodowa podała społeczeństwu i wszystkim władzom i instytucjom szczegółowy plan działania i przyjęcia z pomocą repatriantom i osadnikom. Równocześnie Wojewódzka Rada Narodowa wyraziła pełną solidarność z zarządzeniami Wojewody Śląsko-Dąbrowskiego Gen. Aleksandra Zawadzkiego w sprawie:

- 1) nie dopuszczenia zza Odry i Nysy Niemców do ich poprzednich osiedli, gospodarstw i mieszkań,
- 2) usunięcia Niemców z gospodarstw rolnych, z chwilą przybycia rodzin repatriantów lub przesiedleńców,
- 3) kierowania do Niemiec powracających i usuwanych Niemców, a w razie nie podporządkowania się umieszczania ich w miejscach odosobnienia,
- 4) przesiedlania Niemców w miastach do dzielnic gorszych,
- 5) wprowadzenia obowiązku pracy dla Niemców przy czyszczeniu miast, usuwaniu gruzów, naprawie dróg, mostów itp.,

- 6) ustalenia dla Niemców pracujących z wolnego najmu 75 proc. zarobków i dodatków do norm żywienia pobieranych przez Polaków.

Problemy te jako silnie związane z akcją repatriacyjno-osiedleńczą zostały przez Wojewódzką Radę Narodową rozwiązane i omówione na odprawach starostów i wójtów oraz w radach terenowych.

Przy omawianiu sprawy repatriacji nie można pominąć milczeniem trudności komunikacyjnych jakie istniały w roku 1945 i 1946. W czasie największego nasilenia ruchu repatriacyjnego, trudności te należało zwalczyć i dostarczyć repatriantom koniecznych środków transportowych.

Na tym ważnym odcinku Wojewódzka Rada Narodowa na wniosek radnych z klubu P. P. R. uchwaliła zobowiązać wszystkie instytucje i firmy do postawienia do dyspozycji Rad Narodowych przez 2 dni w miesiącu posiadanych aut ciężarowych do przewozu repatriantów.

Jak z powyższego krótkiego opisu wynika, problem ten był przedmiotem szczegółowych rozważań W. R. N. i dzięki wspólnym wysiłkom z władzami administracyjnymi prawidłowe zagospodarowanie Śląska Opolskiego zostało przeprowadzone.

III. Oświata i wychowanie społeczeństwa

Celowa polityka okupanta zmierzająca do zniszczenia polskiej nauki i uczynienia z narodu polskiego narodu niewolników przeznaczonych do „czarnej pracy dla panów świata“, odniosła częściowo swój zamierzony skutek. Nauka polska gnębiona i zsyłana do obozów zniszczeń ucierpiała bardzo wiele, począwszy od szkolnictwa powszechnego aż po uniwersytety. Straty te są tak duże, że nie dadzą się nawet ująć w żadne zestawienia liczbowe. Wyniszczenie tysięcy profesorów i nauczycieli, zrabowanie bibliotek i zbiorów naukowych, zburzone budynki szkolne, zaniedbanie moralne młodzieży, to spuścizna po okupancie, dla którego polska książka była czymś, co należało bezwzględnie zniszczyć i wytępić bez śladu. Jeszcze gorzej przedstawiała się tu sprawa na Śląsku Opolskim, gdzie jedyne drukowane polskie słowo to stare, skrętnie ukrywane i używane w najgłębszej tajemnicy, — książeczki do nabożeństwa. O nauczaniu języka polskiego nawet mowy nie było, gdyż za mowę polską groził obóz.

Tak się przedstawiał stan naszej nauki i szkolnictwa po odzyskaniu naszej niepodległości i to było powodem, że uwaga całego społeczeństwa, Rad Narodowych i urzędu skupiła się około tego problemu.

Na II-gim posiedzeniu w dniu 16 maja 1945 roku Wojewódzka Rada Narodowa przyjęła przez aklamację rezolucję skierowaną do Rządu, by jak najprędzej zorganizował Politechnikę na Ślą-

sku oraz do Wojewody Śląsko-Dąbrowskiego, by przygotował dla niej odpowiednie pomieszczenie i zapewnił profesorom i studentom odpowiednie warunki do rozpoczęcia pracy.

Dzięki temu powstała Politechnika Śląska w Gliwicach.

Następną ważną sprawą zainicjowaną przez W. R. N. była uchwalona przez aklamację rezolucja w sprawie nadania praw akademickich Wyższemu Studium Nauk Społeczno - Gospodarczych w Katowicach. Wniosek ten został poparty przez wszystkie partie polityczne reprezentowane w Radzie.

W dniu 29 stycznia 1946 na IX-tej sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej złożył szczegółowe sprawozdanie kurator Okręgu Szkolnego w Katowicach, omawiając zagadnienie szkolnictwa na terenie Województwa Śląsko-Dąbrowskiego. Poza brakiem odpowiednich pomieszczeń i budynków szkolnych, drugą bolączką naszego szkolnictwa jest brak nauczycieli. Brak ten między innymi tłumaczy się również tym, że dużo nauczycieli pracuje poza szkolnictwem, uzyskując tam lepsze warunki materialne. Na temat tego sprawozdania wyłoniła się żywa dyskusja zmierzająca do zainteresowania całego społeczeństwa sprawami szkoły.

Dnia 16 lipca 1946 r. Prezydium Krajowej Rady Narodowej uchwaliło obowiązkowe powołanie przy Radach Narodowych komisji oświatowych, których głównym zadaniem jest przedstawianie odpowiednich wniosków do budżetu w dziale oświaty i kultury oraz opracowywanie odpowiednich wniosków w tym dziale. Na tej zasadzie na posiedzeniu Wojewódzkiej Rady Narodowej w dniu 30 września 1946 została powołana do życia Wojewódzka Komisja Oświatowa przy W. R. N. Komisja ta może poszczycić się pewnymi konkretnymi wynikami.

Z ważniejszych problemów załatwionych przez Komisję było:

- 1) zaopatrzenie szkół w opał na okres zimowy 1946/47,
- 2) zbadanie budżetów samorządowych poszczególnych powiatów Województwa Śląsko-Dąbrowskiego,
- 3) zebranie materiału odnośnie sprawy zdrowotności dzieci w szkołach.

Niezależnie od tej komisji czynną jest również przy Wojewódzkiej Radzie Narodowej Komisja Kultury i Sztuki. Celem szybszej odbudowy naszego szkolnictwa Wojewoda Śląsko-Dąbrowski Gen. Aleksander Zawadzki wystąpił na posiedzeniu Wojewódzkiej Rady Narodowej w dniu 22 marca 1947 z inicjatywą stworzenia śląsko-dąbrowskiego funduszu odbudowy szkół. Inicjatywa ta została przyjęta z entuzjazmem przez W. R. N. i całe społeczeństwo, które samorzutnie przystąpiło do składania datków na ten cel. Wojewódzka Rada Narodowa uchwaliła na ten cel kredyt w wysokości zł 200.000.000.

Jak więc z powyższego wynika, sprawy szkoły i nauki zostały na terenie naszego województwa wysunięte na czoło zagadnień wymagających natychmiastowego załatwienia.

IV. Zdrowie publiczne

Tężyzna fizyczna narodu, to podstawa jego potęgi i rozrostu.

Realizując to hasło W. R. N. na III-cim posiedzeniu w dniu 9 czerwca 1945 r. powzięła jednogłośnie następujące uchwały:

1. W. R. N. zważywszy, że południowe powiaty Województwa Śląsko-Dąbrowskiego, a szczególnie powiat rybnicki, gdzie na 8 szpitali przedwojennych czynnych jest tylko 1, są niemal zupełnie pozbawione opieki szpitalnej, wzywa Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski i Starostwo powiatowe w Rybniku, do natychmiastowego uruchomienia szpitali w Rybniku;
2. W. R. N. stwierdzając, że stale podnosi się liczba zachorowań na gruźlicę, a to z powodu istnienia kilku tysięcy wypadków otwartej gruźlicy, przy jednoczesnym braku szpitali dla gruźliczo chorych, wzywa Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski do natychmiastowego otwarcia izolatorium dla gruźliczo-chorych oraz do uruchomienia sanatorium dla płucno-chorych w Wodzisławiu w powiecie rybnickim, w Rokietnicy w powiecie bytomskim i w Głuchołazach w powiecie nyskim;
3. W. R. N. uznając konieczność roztoczenia szczególnej opieki nad chorym dzieckiem, a zwłaszcza nad dzieckiem zakażonym gruźlicą, wzywa Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski do natychmiastowego zabezpieczenia i uruchomienia sanatorium leczniczo-wychowawczego w Istebnej w powiecie cieszyńskim;
4. W. R. N. biorąc pod uwagę, że niedostateczne odżywianie chorych w szpitalach powoduje przewlekanie się chorób, a tym samym nieobecność chorych pracowników w pracach produkcyjnych i plynące stąd straty dla gospodarki narodowej, zwraca się do Wojewódzkiego Wydziału Apropowizacji z żądaniem natychmiastowego przydzielenia szpitalom znajdującym się na terenie Województwa dodatków żywnościowych do wysokości 1800 kalorii dziennie. Dodatki te winny być przydzielone zarządom szpitali do rozdziału między chorych;
5. W. R. N. zważywszy, że sprawy zdrowia publicznego w Województwie Śląsko-Dąbrowskim posiadają szczególne znaczenie dla państwa z powodu przemysłowego charakteru Województwa oraz masowej repatriacji, biorąc następnie pod uwagę znaczne zniszczenie i dewastacje szpitali, ośrodków zdrowia i poradni oraz stwierdzając, że główną przeszkodą w uruchomieniu tych instytucji jest brak kredytów zwraca się do Krajowej Rady Na-

rodowej, Ministerstwa Zdrowia Publicznego i Urzędu Wojewódzkiego Śląsko-Dąbrowskiego z prośbą o szczególne uwzględnienie specjalnych w tym kierunku potrzeb Województwa.

Ponadto W. R. N. wezwwała poszczególne Zjednoczenia Przemysłowe do udzielenia znaczniejszych subsydiów dla uruchomienia szpitali Spółki Brackiej i szpitali fabrycznych oraz do bezwzględnego wpłacenia zaległych składek ubezpieczalniom społecznym.

Na jednym z dalszych posiedzeń na wniosek Izby Lekarskiej w Katowicach uchwalono wystąpić do Krajowej Rady Narodowej z wnioskiem o wydanie dekretu przyznającego Izbie Lekarskiej prawa przymusowego osiedlenia lekarzy w powiatach zupełnie lub też częściowo pozbawionych pomocy lekarskiej wskutek braku lekarzy. Jak dalece sprawa ta była naglącą świadczy o tym fakt, że w tym czasie na całym Śląsku Opolskim było tylko 68 lekarzy.

Z tego, co wyżej podano można ułożyć sobie obraz, jak przedstawiały się stosunki zdrowia w pierwszym roku naszej niepodległości i możemy porównać je z obecnymi, o ile uległy one poprawie.

V. Problem mieszkaniowy

Rozwiązanie problemu mieszkaniowego pod względem ustawowym zostało dokonane dekretem rządowym z dnia 21 grudnia 1945 r.

Jednak dużo wcześniej, bo na V-tej sesji W. R. N. w dniu 10 września 1945 Wojewoda Śląsko-Dąbrowski Gen. Aleksander Zawadzki przemawiając na radzie, określił jasno wytyczne, którymi winny się kierować komisje mieszkaniowe przy przydzielaniu mieszkań. Oświadczył to, co potem zostało usankcjonowane dekretem, a mianowicie, że prawo do mieszkania w więk-

szych miastach mają ci, którzy tam pracują i są potrzebni. Wszyscy inni winni mieszkać poza tymi miastami.

Po myśli wyżej wymienionego dekretu o publicznej gospodarce lokalami i kontroli najmu, Prezydium W. R. N. przysługuje prawo wydawania ostatecznych decyzji na skutek odwołań od orzeczeń komisji lokalowych względnie urzędów kwaterunkowych.

VI. Sprawy ogólne

Poza tymi wyżej wymienionymi sprawami, którymi W. R. N. poświęciła wiele czasu i uwagi, wymienić również należy uchwały dotyczące budżetu Wojewódzkiego Związku Samorządowego. Corocznie W. R. N. po dokonaniu szczegółowej analizy projektu budżetowego opracowywanego przez Wydział Wojewódzki i po wysłuchaniu opinii Komisji Finansowo-Budżetowej podejmowała uchwały zatwierdzające budżet w proponowanym brzmieniu lub też po dokonanych zmianach i poprawkach.

Reasumując opisane wyniki dwuletniej pracy W. R. N., należy wspomnieć o ścisłej i harmonijnej współpracy władz administracyjnych z radą, dzięki czemu możemy dzisiaj pochwalic się pewnymi sukcesami, których ocenę zostawiamy społeczeństwu, które będzie mogło wydać sprawiedliwy sąd o tej pracy. Zdajemy sobie sprawę, że to, czego dokonaliśmy, nie jest wszystkim i doskonałości nie osiągnęliśmy, lecz niech będzie usprawiedliwieniem naszym to, że nowa rzeczywistość państwowa, postawiła nas w obliczu tak różnorodnych zagadnień, że rozwiązywanie ich, nie oparte na żadnych dotychczasowych wzorach, wymagało dużego namysłu i doświadczenia tak, ażeby idea zawarta w słowach „Polska Ludowa i Demokratyczna“ znalazła swą realizację w całokształcie spraw poruczonych Wojewódzkiej Radzie Narodowej.

Mgr WIESŁAW KĄDZIELAWA

KONTROLA SPOŁECZNA

Ustawa o radach narodowych w art. 28. ustęp 2-gi w brzmieniu z dnia 11 września 1944 r. nadała radom narodowym prawo kontroli działalności organów wykonawczych (państwowych i samorządowych) z punktu widzenia legalności, celowości i zgodności z zasadniczą linią działalności K. R. N.

Uprawnienia te zostały następnie znacznie rozszerzone uchwałą Krajowej Rady Narodowej z dnia 3 stycznia 1946 r., na mocy której rady narodowe poza uprawnieniami do kontroli działalności organów wykonawczych aparatu urzędowego i samorządowego, zostały upoważnione

do kontroli działalności instytucji i osób wykonywujących funkcje zlecone w zakresie administracji i gospodarki publicznej.

A więc rady narodowe, jako podstawowe organa władzy publicznej, mają ustawowo zapewniony wgląd i kontrolę tam, gdziekolwiek znajdują się w obrocie, bez względu na to w jakiej formie, fundusze publiczne, gdzie w tej czy innej formie przejawia się działalność publiczna na zlecenie organów państwowych.

Te szerokie uprawnienia rad narodowych w dziedzinie kontroli precyzuje wykonawcza uchwała Prezydium Krajowej Rady Narodowej

z dnia 25 czerwca 1946 r. (P. Przegląd Administracyjny Nr. 7/8 r. 1946).

Z ustawy o radach narodowych oraz z uchwały Prezydium K. R. N. z dnia 5 marca 1946 r. ustalającej tryb i ogólne zasady powoływania Komisji Kontroli Społecznej rad narodowych wynika, że podstawowym organem rady narodowej w dziedzinie kontroli jest stała Komisja Kontroli.

Organizacja Kontroli Społecznej:

Śląsko-Dąbrowska Wojewódzka Rada Narodowa przystąpiła na 3-cim plenarnym posiedzeniu do organizacji Komisji Kontroli Społecznej.

Obecnie Komisja Kontroli Społecznej Woj. Rady Narodowej składa się z 29-miu członków.

Bezpośredni nadzór nad pracami komisji z ramienia Prezydium W. R. N. wykonuje Przewodniczący Ob. Tkocz, a czynności biurowe Oddział Kontroli Biura Prezydijskiego W. R. N.

Równoległe z powoływaniem rad narodowych postępowało na terenie powiatów, miast i gmin wiejskich powoływanie Komisji Kontroli Społecznej.

Do pierwszych zadań najpilniejszych należała organizacja i instruowanie kontroli społecznej w terenie. Cel ten został osiągnięty i dziś całe nasze Województwo pokryte zostało gęstą siecią Komisji Kontroli Społecznej.

Zwołano dwa zjazdy wojewódzkie oraz 16 zjazdów powiatowych, na których omówiono

całkoształt zagadnień związanych z kontrolą społeczną.

Dla uaktywnienia Komisji Kontroli Społecznej Rad Narodowych, Biuro Kontroli Państwa przy Prezydium K. R. N. powołało instytucje łączników i instruktorów kontroli społecznej. Łącznikiem wojewódzkim został mianowany Inspektor B. K. P. który z kolei powołał łączników powiatowych i instruktorów po jednym na 3 rady gminne.

Zadaniem instruktorów jest czuwanie nad ustaleniem planu kontroli i jego wykonaniem przez gminne Komisje Kontroli Społecznej, jako to podniesienie poziomu prac komisji.

Zadaniem łączników powiatowych jest utrzymanie ścisłego kontaktu między Prezydium Pow. Rady a Komisjami Kontroli Społecznej poszczególnych rad miejskich i gminnych.

Kontrola społeczna by spełnić nałożone na nią obowiązki musi w szerokim zakresie współpracować z kontrolą resortową oraz z kontrolą państwową. Współpraca ta na odcinku W. R. N. kształtuje się pomyślnie. Odbyto szereg konferencji z przedstawicielami kontroli resortowej na szczeblu wojewódzkim, na których uzgodniono zasady współpracy. Najsilniejsze powiązania kontroli społecznej w zakresie współpracy nastąpiły z Delegaturą Biura Kontroli Państwa przy Prez. K. R. N.

Sprawozdania z odbytych kontroli przesyłane są do Biura Kontroli Państwa przy Krajowej Radzie Narodowej, a obecnie do Rady Państwa w Warszawie.

Sprawozdanie cyfrowe za stanu organizacyjnego i działalności Kontroli Społecznej Woj. Śl.-Dąbr.

	Jedn. samorz.	Ilość jedn.	Liczba rad narodowych		Ogółem przeprawadz. kontroli	w t y m				Komisje poszczególnych Rad stwierdziły straty Skarbu Państwa na sumę zł	Przekazano prokuratorowi lub Kom. Specj.
			1. 5. 1946r	1. 5. 1947r		samo-rządu	urzęd. państw.	przed-sięb. państw.	innych instytucji		
1.	Gminy Wicjsk.	295	167	295	2036	238	23	212	1563	1 873 000	26
2.	Miasta niewydz.	38	26	38	378	52	44	131	151	352 000	11
3.	Miasta wydział	6*	6	6	302	66	14	98	124	3 752 000	17
		8**	8	8	382	71	47	112	152	2 327 000	22
4.	Pow. Zw. Samorz.	22	22	22	818	109	123	266	320	9 381 000	34
5.	Woj. Zw. Samorz.	1	1	1	194	21	48	56	69	133 496 000	31
Razem	—	370	230	370	410	557	299	875	2579	151 181 000	141

* Starostwo Grodzkie

** nie będące Star. Grodzk.

Kontrola Społeczna rad narodowych w poważnym stopniu przyczyniła się do uporządkowania szeregu zagadnień w skali wojewódzkiej, a w szczególności:

- 1) Kontrola magazynów żywnościowych „UN R R A” przeprowadzona wspólnie z delegatem dla spraw „UN R R A” spowodowała uporządkowanie sprawy składania towarów, zapobiegła w znacznym stopniu stratom powstałym wskutek kradzieży i zbyt długiego przetrzymywania towarów.
- 2) Praca Urzędów Ziemskich, w której szczególnie w pierwszej fazie po odzyskaniu niepodległości powstały poważne braki i niedociągnięcia, została wskutek szczególnego prześwietlenia przez Kontrolę Społeczną skorygowana, a szereg komisarzy i administratorów majątków ziemskich, a także i pierwszy prezes W.U.Z. zostało pociągniętych do odpowiedzialności karnej.
- 3) Mając na względzie poważne straty jakie Państwo poniosło w kampanii cukrowniczej 1945/46, Kontrola Społeczna uruchomiła stały dozór nad kampanią cukrowniczą 1946/47 w 4-ch cukrowniach naszego Województwa i to poczynając od punktu przejęcia buraka od plantatora aż do ewidencji gotowego cukru i produktów ubocznych.

Ponadto Kontrola Społeczna działając w zasadzie fragmentarycznie na odcinkach co do których opinia publiczna jest zaalarmowana, na polecenie Prezydium W. R. N. przeprowadziła kontrole w skali wojewódzkiej na wszystkich szczeblach w następujących dziedzinach:

- a) akcja dożywiania młodzieży szkolnej,
- b) opieka społeczna - Komitety Opieki Społecznej i opieka urzędowa,
- c) kontrola inwentarzy w przedsiębiorstwach państwowych,
- d) akcja rozprowadzenia nawozów sztucznych,
- e) kontrola przedsiębiorstw przemysłowych pod zarządem państwowym.

W końcu należało by wspomnieć, że Prezydium W. R. N. w trosce o demokratyczne wychowanie młodzieży i zapewnienie jej odpowiednich warunków studiów, wyłoniło nadzwyczajną komisję kontroli dla spraw Politechniki Śląskiej w Gliwicach, która w poważnym stopniu przyczyniła się do demokratyzacji tej uczelni.

Dr. EDWARD WICHURA-ZAJDEL

Powiatowe i Miejskie Rady Narodowe

Bielska Powiatowa Rada Narodowa

Obszar powiatu bielskiego zamieszkuje około 70 tysięcy osób. Część ludności powiatu trudni się wyłącznie rolnictwem, część zaś pracuje w pobliskich, okolicznych fabrykach. Do najbardziej uprzemysłowionych środowisk powiatu zaliczyć należy miasto Bielsko wraz z okolicą podbielską oraz gminy: Czechowice, Dziedzice. Sama naturalna struktura gospodarcza powiatu jest wysoce korzystna. Składają się na to cztery czynniki: 1) przemysł bielski, 2) urodzajność gleby, 3) okolice klimatyczne i turystyczne w Beskidach,

a wreszcie, 4) dogodna komunikacja kolejowa i drogowa.

Ostatnie jednak działania wojenne zostawiły tu ślady wielkiego spustoszenia i wycisnęły w pierwszych dniach wyzwolenia swoje wyraźne piętno, zarysowującej się na długi okres, nędzy.

W takich warunkach Powiatowa Rada Narodowa w Bielsku odbyła swoje pierwsze plenarne posiedzenie w dniu 22 czerwca 1945 r.

Bielska Powiatowa Rada Narodowa składa się z 57 radnych (stan na 1. I. 1947); W skład jej

wchodzą przedstawiciele wszystkich ugrupowań politycznych i zawodów.

Członków Rad Gminnych jest w powiecie 350-ciu.

Działalność Rady Powiatowej w Bielsku w swoim dwuletnim dorobku może się poszczycić dużymi wynikami i olbrzymim wkładem pracy, na wszystkich odcinkach życia społeczno-państwowego.

Na czoło prac wysuwają się przede wszystkim: Sprawy samorządu:

Uchwały w przedmiocie ustalania budżetów, statutów, podatków, organizacja Gminnych Rad Narodowych i gmin zbiorowych, zatwierdzanie uchwał Gminnych Rad Narodowych, przejmowanie przez samorząd budynków poniemieckich, kontrola organów administracji państwowej i samorządowej, sprawa wynagrodzeń za pracę dla pracowników Wydziałów Powiatowych i Zarządów Gminnych, badania prawdziwości ukonstytuowania się G. R. N. i t. d.

Charakterystyczną wydaje się być szczególnie, jeżeli mowa o Powiatowej Radzie Narodowej w Bielsku, nieustanna troska i nawoływanie do władz zwierzchnich o poprawę bytu pracowników państwowych i samorządowych.

Również na odcinku rolniczym Rada wykazała dużo energii i gospodarskiej rutyny. Dzięki dopilnowaniu Powiatowej Rady Narodowej w roku 1946 rozprowadzono w powiat ponad 432 tys. kg pszenicy, jęczmienia, owsa, buraków, prosa, bobiku i grysku oraz około 905 tys. kg nawozów sztucznych jak: saletrzan, azotniak, amoniak, sól potasową, superfosfat itd.

Dalej sprowadzono traktory do obróbki ziemi leżącej ugiorem, rozdano 90 sztuk koni z przydziału UNNRA, przeprowadzono akcję skupu prosiąt dla rolników i robotników, zorganizowano 4 koła hodowców bydła nizinnego, założono Powiatowy Związek Hodowców Drobiu itd.

W dziale sadownictwa, które na terenach podgórskich w nowym systemie gospodarki rolnej odegra w przyszłości dominującą rolę, rozprowadzono większą ilość drzewek owocowych, zaprojektowano kolonię ogródków działkowych w Czechowicach, założono 7 punktów hodowli jedwabników i posadzono około 2000 sztuk morwy białej.

W dziedzinie pszczelarstwa zorganizowano ponad 13 Związków pszczelarskich.

Komisja Oświatowa przy Powiatowej Radzie Narodowej zajmowała się m. inn.: sprawą opieki zdrowotnej nad młodzieżą szkolną i uspołecznieniem lekarzy. Z funduszu Wydziału Powiatowego przydzielono pewną ilość stypendiów dla niezamożnych studentów oraz przekazano 75 tys. zł na odbudowę bursy szkolnej w Bielsku.

Prócz tego Powiatowa Rada Narodowa w Bielsku zajmowała się w swej dwuletniej pracy

problemami: repolonizacji, odbudowy, spółdzielczości, opieki społecznej, rent wdowich i inn.

Na przyszłość Powiatowa Rada Narodowa w Bielsku zamierza realizować: odbudowę szkół, dróg i mostów, zaopatrzenie ludności rolniczej w bydło, założenie bibliotek gminnych, przesiedlenie nadmiaru repatriantów, zdobycie funduszy na cele opieki społecznej, zorganizowanie kursów dokształcających dla członków Gminnych Rad Narodowych, zwalczanie przerostów personalnych w administracji państwowej i samorządowej, poprawę bytu pracowników umysłowych i fizycznych.

Trzeba stwierdzić, że Powiatowa Rada Narodowa w Bielsku może się poszczycić dużymi wynikami dotychczasowej jej działalności.

Miejska Rada Narodowa w Bielsku

Dwutygodniowe walki u wschodnich i północnych granic miasta, poprzedziły chwilę objęcia go przez władze polskie. Jakby dla odmiany front przerzucił się następnie na zachodnie i południowe krawędzie miasta i zatrzymał się tam prawie aż do chwili kapitulacji.

Przystępując do pracy Miejska Rada Narodowa, która się ukonstytuowała 7. VI. 45 r. pokonać musiała nie tylko trudności natury materialnej, usunąć należało zapory psychiczne, przestawić myślenie wielu obywateli wychowanych w warunkach 6-cio letniej okupacji, przywrócić poszanowanie dla prawa i pracy.

Miasto liczące niegdyś przeszło 30.000 mieszkańców, miało z początkiem czerwca 1945 r. tylko około 14.000 ludności. Odplynęło zamożne mieszczaństwo, a jego miejsce zajął dojeżdżający do tutejszych fabryk robotnik, repatriant, mieszkańcy dawnej Warszawy i innych spalonych miast.

Liczba ludności jednak stale wzrasta i na dzień 31 grudnia 1946 r. przekroczyła cyfrę przedwojenną, bo wynosi 31.900 osób.

Miejska Rada Narodowa od pierwszych chwil swej działalności zajęła się żywo sprawami gospodarczymi miasta i tak: przeprowadzono cały szereg interwencji w sprawach przejęcia przez Zarząd Miejski od władz sowieckich surowców dla przemysłu. Przeprowadzono na polecenie Wojewódzkiej Komisji Kontroli Społecznej dochodzenia w związku z przejęciem przez miasto towarów i surowców od 157 armbazy rosyjskiej. Przeprowadzono kontrole wszystkich młynów w terenie jak i niektórych piekarń i sklepów, oraz kontrole większych magazynów.

Powiatowa Rada Narodowa w Nysie

Powiatowa Rada Narodowa w Nysie została ukonstytuowana dopiero w czerwcu 1946 r. Do czerwca tegoż roku toczyły się prace przygotowawcze.

W chwili kiedy powstała Powiatowa Rada Narodowa, pow. Nyski liczył ok. 48 tysięcy mieszk. Powiat był podzielony na 13 gmin wiejskich i 2 miasta niewydzielone oraz miasto wydzielone — Nysa. Ludność zamieszkująca teren powiatu, składa się z repatriantów, osadników wojskowych, osób przesiedlonych z powiatu żywieckiego, Nowego Sącza i Bytomskiego, oraz ludności miejscowej szybko się repolonizującej. Zorganizowanie Powiatowej Rady Narodowej i rad terenowych napotykało na trudności, gdyż nie było zorganizowanych ani związków zawodowych ani też organizacji społecznych na terenie powiatu. Jedynie partie polityczne miały utworzone swoje komórki organizacyjne w pewnych punktach powiatu.

Całe życie społeczne koncentrowało się w mieście Nysie i trudno było utworzyć Powiatową Radę Narodową z członków, którzy tylko w nim mieszkali.

Inauguracyjne zebranie Powiatowej Rady Narodowej w Nysie odbyło się dnia 8. VI. 1946 r. Radni Powiatowej Rady Narodowej składali się z delegatów partii politycznych, związków zawodowych oraz organizacji młodzieżowych i spółdzielczych, stosownie do ich rzeczywistej roli społecznej wpływu i liczebności danej organizacji.

Pierwszą i główną pracą Powiatowej Rady Narodowej było zorganizowanie i ukonstytuowanie Miejskich i Gminnych Rad Narodowych. Zgodnie z art. 6 § 1 ustawy o organizacji i działalności rad narodowych, ustalono klucz wyborczy dla gmin po 16 członków a dla Miejskich Rad Narodowych po 24 członków.

Z ramienia organizacji politycznych, gdyż te na terenie powiatu były już zorganizowane i wykazywały dużą aktywność, weszło 60 proc. ogólnej ilości delegatów, a pozostałe 40 proc. rekrutowało się ze Związków Zawodowych i Społecznych.

Na podstawie powyższego klucza przy udziale delegatów z Prezydium Powiatowej Rady Narodowej ukonstytuowano Miejskie i Gminne Rady Narodowe: w Złotopolu, w Nowakach, w Paczkowie, w Starym Paczkowie, w Borkowicach, w Skałce, w Głuchołazach-Wsi, w Ścinawie, w Goświnie, w Izdebce, w Kępnicy, w Głuchołazach, w Jasienicy Dolnej, w Nowym Lesie.

Powiatowa Rada Narodowa składa się obecnie z 56 radnych.

Jeżeli chodzi o zaangażowanie w pracach Powiatowej Rady Narodowej tuziemców (auto-

chtonów), to w chwili ukonstytuowania się Rady w Nysie, było zaledwie 2 radnych autochtonów, natomiast obecnie jest już 3 tuziemców. Ten brak tuziemców będzie z czasem zasadniczo wyrównany.

Dotychczasowa działalność Powiatowej Rady Narodowej ograniczała się przede wszystkim do prac organizacyjnych, które zajęły jej wiele czasu, a nadto wielką aktywność swoją wykazała w akcji wyborczej i zbiórki Daniny Narodowej, oraz przez działalność poszczególnych komisji.

Poza Komisją Kontroli Społecznej, wielką aktywność wykazała Komisja Osadnicza, ściśle współpracując z referatem osiedleńczym przy Starostwie Powiatowym. Dokonała ona równomiernego rozdziału bydła i koni na terenie całego powiatu, oraz nadała około 1,600 gospodarstw repatriantom, osadnikom wojskowym i przesiedlonym z Polski środkowej.

Komisja Oświatowa przeprowadziła następujące prace:

- 1) rozpatrzenie budżetu Wydziału Powiatowego oraz budżetów Miejskich i Gminnych pow. Nyskiego na rok 1947, przy czym poczyniono szereg przesunięć budżetowych w dziale oświaty, z uwagi na niewłaściwe uwzględnienie pewnych pozycji na odbudowę szkół, utrzymanie bibliotek i t. p.
 - 2) Zajęła się sprawą przygotowania materiału potrzebnego do wyłączenia z zapasu ziemi odpowiednich terenów na potrzeby szkolne dla wszystkich szkół w powiecie,
 - 3) Komisja Oświatowa zajęła się również przeprowadzeniem i przypilnowaniem wykorzystania kredytów, przewidzianych na remont szkół w powiecie.
- Zakupiono za pośrednictwem Komisji materiały budowlane, zobowiązując poszczególne gminy, w których znajdują się jeszcze szkoły wymagające remontu do jak najszybszego przeprowadzenia tegoż.
- 4) Współdziałano przy rozproszaniu węgla przydzielanego przez Wydział Apropowizacji dla szkół w powiecie z uwzględnieniem najpilniejszych potrzeb.
 - 5) Zorganizowano Gminne Komisje Oświatowe, z którymi ściśle współpracuje Powiatowa Komisja Oświatowa.
 - 6) Na interwencję Komisji Oświatowej Wydział Powiatowy w Nysie, zaangażował lekarzy, którzy w okresowych odstępach czasu badają młodzież szkolną.

Komisja do ustalenia wysokości czynszów i przydziału mieszkań, wyznaczyła wysokość czynszów w mieście Paczkowie i Głuchołazach oraz w gminach wiejskich, biorąc pod uwagę specyficzne warunki poszczególnych gmin.

Komisja Weryfikacyjna miała piękne pole do działania w akcji przedwyborczej, jak

również akcji wpływania na ludność tubylczą, by wysyłała dzieci do szkół polskich, by pielęgnowała polskie obyczaje, a zapobiegała używaniu języka niemieckiego.

Komisja Kontroli Społecznej przy Powiatowej Radzie Narodowej odbyła ogółem około 15 kontroli administracji państwowej, samorządowej, przedsiębiorstw i majątków ziemskich państwowych.

Przeprowadzono m. i. kontrolę Państwowego Urzędu Repatriacyjnego w Nysie i Obwodowego Urzędu Likwidacyjnego oraz kontrolę Wydziału Powiatowego.

Dalej przeprowadzono kontrolę magazynów „Społem”, kontrolę działalności Spółdzielni Mleczarskiej, lustrację aptek na terenie powiatu nyskiego, w związku z rozdziałem lekarstw „UNNRA”, lustrację punktów odbiorczych buraków cukrowych na kilku stacjach kolejowych i t. d.

Ponadto Komisje Kontroli Społecznej przy Miejskich i Gminnych Radach Narodowych przeprowadziły szereg kontroli z własnej inicjatywy lub na polecenie Prezydium Powiatowej Rady Narodowej.

Powiatowa Rada Narodowa na okres najbliższy planuje podniesienie stanu rolnictwa na terenie powiatu, uruchomienie szeregu warsztatów pracy jak najliczniejsze osiedlenie Polaków na ziemiach zachodnich i ściśle stosowanie się do Planu 3-letniego.

Tak by się przedstawiała w konturach praca Powiatowej Rady Narodowej w Nysie.

Powiatowa Rada Narodowa w Raciborzu

Powiatowa Rada Narodowa w Raciborzu powstała w maju 1946 r. Pierwsze posiedzenie inauguracyjne miało miejsce w dniu 31 maja 1946 r.

Rada liczy 51 członków.

Stosunek procentowy radnych tuziemców w Pow. Radzie Narodowej do radnych osiadłych na terenie powiatu wynosi 33 proc., zaś w Gminnych Radach Narodowych przedstawia się następująco:

Chałupki 71 proc., Krawarz Polski 51 proc., Krzanowice 74 proc., Krzyżanowice 72 proc., Kuźnia Raciborska 81 proc., Łubowice 37 proc., Markowice 81 proc., Piotrowice 31 proc., Rudniki 81 proc., Ruda 62 proc.

Działalność Rady i Komisji

Gminne Rady Narodowe powiatu zostały zorganizowane w czerwcu 1946 r.

Powiatowa Rada Narodowa po zorganizowaniu zajęła się w pierwszej linii sprawami mającymi bardzo ważne znaczenie dla rolników i robotników. W tym celu powzięła uchwałę o zakup bydła zarodowego dla

wsi i spowodowała dostarczenie go. Następnie poczyniła starania o pozostawienie instytucji przemysłowych na terenie powiatu i miasta, celem zapewnienia pracy robotnikom oraz wszczęła starania o pozostawienie mienia ruchomego, które miało być wywiezione z miasta i powiatu.

Komisja Kontroli Społecznej przeprowadziła kontrolę biur miejscowego P.U.R-u, gdzie usunięto niedokładności w prowadzeniu ksiąg i nieściśłości w związku z przydziałem nieruchomości. Wraz z Komisją Kontroli M. R. N., komisja brała udział w lustracji całej zeszłorocznej kampanii cukrowej jak również z wymienioną komisją przeprowadziła kontrolę dwukrotnie Rady Rozwoju Gospodarczego miasta Raciborza. W dalszym ciągu swych czynności Komisja zlustrowała Zarząd Gminy Kuźnia Raciborska, aptekę w Raciborzu, celem sprawdzenia rozdziału leków UNNRA, wreszcie stan gospodarki Powiatowego Komitetu Opieki Społecznej.

Komisja Oświatowa zajmowała się sprawą obowiązkowego uczęszczania dzieci do szkół, czyniła starania o odbudowę szkół i o zaopatrzenie ich w opał.

Celem uświadamiania miejscowego społeczeństwa, komisja czuwała nad rozwojem świetlic oraz starała się o urządzenie kursów wieczornych dla dorosłych i organizowała rozmaite imprezy oświatowo-kulturalne.

Komisja Osiedleńcza współdziałała z referatem Osiedleńczym, a szczególnie zajmowała się kwestią przesiedlenia nadmiaru osiedleńców do innych powiatów, a następnie organizacją pomocy dla nich. W wyniku tej działalności umożliwiono wyjazd dla 126 rodzin na tereny innych województw. Rodziny wyjeżdżające otrzymały zapomogi w ogólnej sumie zł 327.000.

Komisja Finansowo - Budżetowa rozpatrywała budżety Powiatowego Związku Samorządowego na rok 1946, a następnie na rok 1947 oraz wprowadziła do preliminowanych sum budżetowych szereg poprawek, które Powiatowa Rada Narodowa następnie uchwaliła. W dalszym ciągu swych prac Komisja rozpatrywała sprawozdania rachunkowe Wydziału Powiatowego za rok 1945/46 i opracowała wnioski Wydziału Powiatowego, dotyczące uposażeń pracowników samorządowych, diet dla radnych i zaciągnięcia pożyczki przez Powiatowy Związek Samorządowy dla urealnienia budżetu. Komisja ta przedłożyła również plenum Rady wnioski Wydziału Powiatowego na przystąpienie do Związku Międzykomunalnego „Śląska Odbudowa”, oraz na przystąpienie do Stowarzyszenia „Opera Śląska”.

Powiatowa Rada Narodowa zamierza na najbliższą przyszłość usprawnić:

- 1) współdziałanie z komitetami przeciwpowodziowymi, celem uniknięcia klęsk spowodowanych przez spodziewane powodzie,

- 2) dopilnować przeprowadzenia wiosennej akcji siewnej w powiecie oraz akcji skupu zboża na fundusz aprowizacyjny,
- 3) usprawnić działalność własną jak i gminnych rad narodowych w ogóle, a w szczególności usprawnić działalność poszczególnych komisyj, przez zarządzanie częstszych konferencji i organizowanie kursów dla prezydentów gminnych rad narodowych,
- 4) Pogłębić współdziałania Powiatowej Rady Narodowej i Gminnych Rad Narodowych z przedstawicielami społeczeństwa, organizacji społecznych i partyj politycznych.

Miejska Rada Narodowa w Chorzowie

Miejska Rada Narodowa w Chorzowie ukonstytuowała się w dniu 1 czerwca 1945 r.

Miejska Rada Narodowa w Chorzowie składa się z 56 radnych.

Po ukonstytuowaniu się Miejska Rada Narodowa dążyła w pierwszym rządzie do usankcjonowania stosunków na terenie miasta Chorzowa, w szczególności nadania życia w gminie cech prawnych, stosownie do obowiązujących przepisów jak również likwidowania stanu tymczasowości. Po ukonstytuowaniu się Miejskiej Rady Narodowej i zorientowaniu się w całości gospodarki miejskiej, Miejska Rada Narodowa przystąpiła w pierwszym rządzie do ułożenia planu pracy na najbliższy okres, ułożenia preliminarza budżetowego i szukania źródeł dochodowych gminy. Dla ułatwienia wszelkich prac w tych kierunkach powołano specjalne komisje. W szczególności Komisja Kontroli Społecznej przeprowadziła kilka potrzebnych kontroli w przedsiębiorstwach prywatnych i urzędowych. Nie mogła jednak ona całkowicie rozwinąć swej działalności z uwagi na brak wówczas jeszcze jakiegokolwiek regulaminu. Dopiero po uchwaleniu przez Miejską Radę Narodową we wrześniu 1946 r. regulaminu dla Komisji Kontroli Społecznej można było przeprowadzać kontrole, zgodnie z obowiązującym prawem.

Komisja Rewizyjna od chwili istnienia przeprowadzała ciągłe i bieżące kontrole gospodarki finansowej miasta i to: Głównej Kasy Miejskiej, Miejskich Zakładów Elektrycznych i Wodociągowych, Rzeźni Miejskiej oraz kas podległych poszczególnych przedsiębiorstw miejskich. Kontrole te przyczyniły się do usuwania braków, jakie były stwierdzane w trakcie przeprowadzanych kontroli, a przede wszystkim przyczyniły się do usprawnienia całości kształtu gospodarki miejskiej.

Komisja Budżetowa zajmowała się układaniem preliminarzy budżetowych oraz czuwała nad wykonaniem samych budżetów.

Komisja Kwalifikacyjna zajmowała się zaopatrzeniem wdów i sierót po poległych bojownikach w walce z okupantem, rozpatrując wpływające wnioski i opracowując potrzebny materiał.

Miejska Rada Narodowa w Dąbrowie Górniczej

W dniu 14 marca 1945 r. odbyło się pierwsze posiedzenie Miejskiej Rady Narodowej, składającej się z 32 radnych, delegowanych z wszystkich ugrupowań politycznych i zawodowych.

Pierwsze posiedzenie Miejskiej Rady Narodowej odbyło się w obecności przewodniczącego Powiatowej Rady Narodowej w Będzinie.

Z kolei Miejska Rada Narodowa wraz z Zarządem Miejskim zajęła się najżywościej szymi potrzebami ludności miasta, a więc przejeżdżającymi repatriantami i ludnością, powracającą z obozów hitlerowskich. Następnie przy wydatnym wysiłku uruchomiono wszystkie szkoły tak powszechne jak i średnie, kilka przedszkoli i sierocińców. Przy współpracy nauczycieli zorganizowano również w kilku szkołach wieczorowe kursy dokształcające, kuchnie dla biednych i Dom Noclegowy.

Współpraca z tak społecznymi jak i zawodowymi organizacjami odbywała się w atmosferze harmonii, przy czym na szczególne uznanie zasługuje PPR, wysuwająca się pierwsza na czoło w najgorszych warunkach pracy.

Komisja Kontroli Społecznej dokonała kontroli administracji państwowej, samorządu i poszczególnych wydziałów, przedsiębiorstw handlowych i przemysłowych, sklepów i piekarni.

Komisja Finansowo-Budżetowa badała księgi w rachubie miejskiej. Komisja sanitarna przeprowadziła lustracje sklepów, piekarni, warsztatów rzeźniczych, ulic i podwórz.

Komisja Lokalowa pracuje w trudnych warunkach z powodu braku mieszkań.

Skierowano 3 sprawy do Specjalnej Komisji do walki z nadużyciami. A we własnym zakresie załatwiono około 39 spraw, gdzie nadużycie nie stwierdzono prócz drobnych niedociągnięć.

Miejska Rada Narodowa zamierza na najbliższą przyszłość kontynuować pracę rozpoczętą dla miasta, t. j. budowę szkół, rozbudowę sieci wodociągowo - kanalizacyjnej, oświetlenie miasta, przebudowę rzeźni miejskiej, remont zniszczonych domów, rozbudowę i budowę parków oraz naprawę ulic.

Powiatowa Rada Narodowa w Grodkowie

Powiatowa Rada Narodowa w Grodkowie powstała w dniu 11 maja 1946 r.

Powołane do życia Prezydium P. R. N. w miesiącach czerwcu i lipcu 1946 powołało 8 gminnych i 2 miejskie rady narodowe. Pow. Rada Narodowa liczy obecnie 43 członków.

We wszystkich radach narodowych liczba aufohtonów stanowi 2 proc. radnych. Jest to liczba znikoma ze względu na to, że na terenie tut. powiatu zamieszkuje zaledwie 565 osób zweryfikowanych.

Powiatowa Rada Narodowa powołała do życia 6 Komisji,

Najważniejszym zadaniem Powiatowej Komisji Oświatowej było przygotowanie szkół w całym powiecie. Pomimo trudności w roku szkolnym 1946, oddano do użytku 80 proc. szkół w powiecie. Komisja ta czuwa nad rozprawdzeniem sprzętu szkolnego, opału itd. Należy również podkreślić wielki wkład Komisji Oświatowej przy organizowaniu Państwowego Gimnazjum i Liceum w Grodkowie.

Staraniem Komisji Oświatowej został zorganizowany 2 tygodniowy kurs oświatowy pod hasłem „Popularyzacja Książki“, a przewidziane są jeszcze 4 dalsze kursy, ponieważ pierwszy cieszył się frekwencją. Zorganizowano około 20 odczytów i akademii o charakterze kulturalno-oświatowym.

Obecnie Pow. Komisja Oświatowa przystąpiła do organizacji Uniwersytetu Ludowego w Culichowie oraz 2-ch szkół rolniczych, na co tut. tejsze związki samorządowe prelinowały zł 1.200.000. Szkoły te będą uruchomione z dniem 1. 9. 1947 r.

Powiatowa Komisja Kontroli Społecznej wykazuje niemniejszą działalność w swojej pracy. Komisja ta do chwili obecnej przeprowadziła kontrole we wszystkich gminach, miastach oraz w Wydziale Powiatowym.

Komisja Wysiedleńcza łącznie z ostatnim transportem, który odjechał w początkach stycznia br. wysiedliła 15782 Niemców, dalsza praca tej komisji przewidziana jest w krótkim czasie do przygotowania ostatniego transportu Niemców.

Na odcinku swojej pracy Komisja Rolna zajmuje się rozprawdzeniem bydła z przydziału UNNRA, bydła ponemieckiego oraz bydła przekazanego przez jednostki wojskowe. Ponadto Komisja reguluje stan poszczególnych gospodarstw, o ile zachodzą potrzeby przy kwestiach spornych.

Następnie przy rozpatrywaniu wniosków o przyznanie prawa własności, Komisja Rolna ściśle współpracuje z Powiatową Komisją Osadnictwa Rolnego.

Rada Narodowa nie ogranicza się li tylko do poszczególnych komisyj. Zamierzenia Rady na najbliższą przyszłość są dość szerokie, w związku ze zbliżającą się wiosną. Bardzo ważną jest akcja siewna, rozprawdzenie zboża, ziemioplodów oraz nawozów sztucznych, następnie

czuwanie nad tym, aby zboże od gospodarzy nie szło w ręce spekulantów, tylko do odpowiednich spółdzielni.

W dalszym ciągu zadaniem Powiatowej Rady Narodowej jest aby w najkrótszym czasie spowodować doszkolenie personelu samorządowego względnie całkowicie zmienić poszczególne siły w niektórych gminach.

Z racji uzyskania gmachu po Urzędzie P. U. R. Powiatowa Rada Narodowa w najbliższej przyszłości skoncentruje szkolnictwo średnie w jednym gmachu a to: gimnazjum, liccum, szkołę rolniczą oraz internat dla uczącej się młodzieży pozamiejskowej.

Miejska Rada Narodowa Zabrze

Powołana została do życia w dniu 11. X. 1945. W składzie swoim posiada 32 proc. radnych miejscowych, zaś 68 proc. stanowią radni przybyli z innych dzielnic na teren Ziemi Odzyskanych.

Od czasu istnienia odbyło się 25 posiedzeń, w tym 5 posiedzeń nadzwyczajnych.

Przy M. R. N. w Zabrzu istnieje 12 Komisji.

Najaktywniejszą działalność okazuje Komisja Kontroli Społecznej, która przeprowadziła od czasu jej istnienia przeszło 60 kontroli w różnych Zakładach i Przedsiębiorstwach znajdujących się na terenie m. Zabrze. Następnie dużo pracy wkładają Komisje: Budżetowa, Prawna, Lokalowa, a zwłaszcza ta ostatnia, która załatiwała przeszło 80 odwołań w sprawach mieszkaniowych. W związku z powołaniem Nadzwyczajnej Komisji Mieszkaniowej działalność tej Komisji uległa zmniejszeniu. Działalność Komisji Oświatowej wymaga dużego wysiłku, albowiem na terenie m. Zabrze znajduje się 27 szkół powszechnych, 4 gimnazja i 4 szkoły zawodowe.

W najbliższym czasie zostaną rozpoczęte prace nad uporządkowaniem stadionu sportowego. Miasto zamierza wybudować halę targową, uporządkować drogi, zburzyć niektóre budynki uszkodzone wskutek działań wojennych, zaprowadzić higienę sanitarną, przyjść z pomocą najbiedniejszej ludności w postaci odzieży i wsparć pieniężnych.

Współpraca z organizacjami społecznymi i politycznymi, jak również z władzami państwowymi układa się bardzo harmonijnie.

Powiatowa Rada Narodowa Rybnik

Ukonstytuowała się w dniu 28. VI. 1945 po zorganizowaniu się gminnych i miejskich Rad Narodowych w powiecie, w liczbie 113.

Skład osobowy Rady ulegał stałemu powiększeniu, obecnie Rada liczy 59 członków, z którego to składu wyłoniło się 7 stałych Komisji.

Dotychczas odbyło się 16 posiedzeń P. R. N. i 35 posiedzeń Prezydium, na których zapadały uchwały, mające decydujące znaczenie w całości kształcie administracji samorządowej,

Uruchomiono m. i. wydzierżawioną cegielnię w Bukowie, której produkcja w sezonie może osiągnąć 5.000.000 szt. cegieł. Wpływa to dodatnio na dostawy materiału budowlanego zniszczonym wsiom.

W dziedzinie oświaty rolniczej P. R. N. ustaliła w powiecie 17 szkół rolniczych, których realizacja ma nastąpić w okresie 10-cio letnim,

P. R. N. współdziałała we wszystkich ważnych akcjach państwowych i lokalnych, w każdej dziedzinie życia gospodarczego, społecznego i politycznego. Prezydium na swoich posiedzeniach rozpatrzyło ponad 500 spraw z różnych dziedzin życia.

Poszczególne Komisje również mogą wykazać się znacznymi wynikami pracy, z których na specjalne podkreślenie zasługuje Komisja Kontroli Społecznej.

Z zamierzeń Rady na najbliższą przyszłość należy wymienić: przejęcie na rzecz Wydziału Powiatowego majątku Markłowice i założenie tam szkółki drzew owocowych. W bieżącym roku Rada zamierza uruchomić Zakład Opiekuńczy dla sierot i zająć się gruntowną naprawą dróg powiatowych.

Miejska Rada Narodowa Katowice

Pierwsze inauguracyjne posiedzenie odbyło się w dniu 14. 6. 1945 roku.

Od pierwszej chwili powstania Rady wszyscy jej członkowie przejawiają wybitną aktywność w celu usprawnienia i unormowania życia społecznego na terenie m. Katowic.

Aktywnych Komisji istnieje 13.

Poza sprawami bieżącymi Rada z własnej inicjatywy opracowała m. in.

- a) budowę linii tramwajowej na przestrzeni Park Kościuszki—Brynów.
- b) ustanowiła nagrody literacką i muzyczną w celu pobudzenia twórczości kulturalno - oświatowej,
- c) zaprojektowała wznowienie targów przemysłowych na terenie m. Katowic dla podniesienia produkcji miejscowych warsztatów wytwórczych,
- d) współdziałała w opracowaniu projektu odbudowy i przebudowy miasta,
- e) w dniu 27. I. 1946 Prezydium M. R. N. wręczyło dyplomy Obywatelstwa Honorowego m. Katowic Najwyższym Dostojnikom Państwowym.

Do najważniejszych problemów stojących przed Radą na rok 1947 wymienić należy:

powiększenie ilości szkół powszechnych, dalsze uporządkowanie miasta, a w pierwszym rzędzie Rynku i Parku Kościuszki, podniesienie oświaty, zdrowia publicznego i opieki społ., przeprowadzenie skoordynowania działalności Urzędu Kwaterunkowego, Miejskiej Komisji Lokalowej i Nadzwyczajnej Komisji Mieszkaniowej, opracowanie projektu przeniesienia niektórych instytucji z terenu miasta, w celu uzyskania wolnych lokali mieszkaniowych, a głównie lokali szkolnych, rozbudowanie Komisji Kontroli Społecznej, by wniknąć w każdą dziedzinę życia, przeprowadzić kontrolę i usunąć niedomagania.

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej kładzie specjalny nacisk na zapoznanie miejscowego społeczeństwa z ustawą o organizacji i zakresie działania rad narodowych odbywając w tym celu wspólne posiedzenia z partiami politycznymi, związkami zawodowymi i organizacjami społecznymi.

Powiatowa Rada Narodowa w Strzelcach

Pierwsze inauguracyjne posiedzenie Powiatowej Rady Narodowej zostało zwołane w dniu 11 lutego 1946 r.

Za inicjatywą Powiatowej Rady Narodowej zostały zorganizowane 14 gminnych i 3 miejskie rady narodowe miast niewydziałonych, które pracują w całej pełni.

Działalność Powiatowej Rady Narodowej

W okresie sprawozdawczym Powiatowa Rada Narodowa odbyła 12 posiedzeń plenarnych oraz 10 posiedzeń Prezydium.

Powiatowa Rada Narodowa w Będzinie

Powiatowa Rada Narodowa rozpoczęła swą działalność z Radą z konspiracji, w składzie 5-ciu osób. Okres ten przypadł w drugim miesiącu oswobodzenia terenu przez Armię Czerwoną, t. j. w lutym 1945 r. Konspiracyjna Rada w osobach ob. ob. St. Domagały, S. Podleńskiego, F. Gwiazdy, W. Pacieja i Śliwy zajęła się zorganizowaniem Powiatowej Rady Narodowej, w myśl ustawy z dnia 11. IX. 1944 r. przy pomocy przedstawiciela Wojewódzkiej Rady Narodowej.

Skład osobowy Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Będzinie w chwili powstania rady wynosił 3 osoby. W obecnej chwili, przy zastępowaniu klucza parytetowego wynosi 5 osób.

Działalność Powiatowej Rady Narodowej w Będzinie

Działalność Rady, wykazała ogromną ruchliwość i żywotność. Trudny teren powiatu będzińskiego, obejmujący zasięgiem administracyjnym 10 gmin wiejskich i 1 miasto niewydzielone w narastaniu prac społecznych z miesiąca na miesiąc nabiera wyraźniejszych znamion wyęzionej pracy.

Zaznaczyć należy, że struktura powiatu będzińskiego w szczególności gmin wiejskich nie jest jednakowa. Gminy o charakterze przemysłowym lub uprzemysłowionym mają odmienne zagadnienia i rolę, niż pozostałe gminy czysto rolnicze, stąd też i różnorodność problemów codziennego życia, które nasuwają się w urzędowaniu poszczególnych prezydów rad terenowych.

Odnosnie komisje w łonie Powiatowej Rady Narodowej urzędowały systematycznie i realizowały plan i wytyczne w zakresie oświaty, kontroli społecznej, spraw sanitarnych na terenie powiatu będzińskiego.

Zamierzenia Będzińskiej Powiatowej Rady Narodowej

Zamierzenia Rady na najbliższą przyszłość są:

- a) scalenie przedsiębiorstw Ceramicznych, t. j. Klinkierni w Grodkowie i Cegielni w Będzinie w jedną całość przedsiębiorstwa Powiatowego Związku Samorządowego,
- b) budowa szkół powszechnych w powiecie będzińskim według planu 3-letniego odbudowy i rozbudowy gospodarczej,
- c) rozbudowa sieci wodociągowych w powiecie,
- d) kontrola działalności przedsiębiorstw w terenie,
- e) realizacja świadczeń w naturze (szarwarku) na utrzymanie dróg w powiecie,
- f) uruchomienie szpitala dla dzieci w Będzinie,
- g) rozbudowa Sanatorium Powiatowego Związku Samorządowego w Siewierzu,
- h) akcja pomocy dla szkół wiejskich,
- i) inspekcja organów samorządowych i państwowych oraz gminnych rad narodowych, celem dalszego usprawnienia działalności tychże.

Powiatowa Rada Narodowa w Opolu

Powiatowa Rada Narodowa w Opolu została ukonstytuowana w dniu 12. VII. 1946. Skład osobowy Rady wynosi 57 członków (18 tuziemców i 39 osiadłych). Istnieje 18 komisji.

Z ważniejszych prac Komisji należy wymienić: rozpatrywanie i zatwierdzenie budżetów, opieka społeczna, kontrola sanitarna, prace Komisji Kulturalno-Oświatowej, organizowanie dożywiania w szkołach, odbudowa zniszczonych bu-

dynków szkolnych, sprawy rolne, repatriacyjno osiedleńcze.

Największą działalność rozwinęła Komisja Kontroli Społecznej, dokonując i planując na przyszłość liczne kontrole.

Powiatowa Rada Narodowa w najbliższej przyszłości zamierza dokonać inspekcje we wszystkich radach gminnych tamtejszego powiatu, jak również zorganizować zebrania, konferencje i zjazdy rad terenowych.

Miejska Rada Narodowa w Raciborzu

Miejska Rada Narodowa w Raciborzu ukonstytuowała się w dniu 23 maja 1946 r. Na terenie miasta Raciborza, które doznało wielkich zniszczeń z powodu działań wojennych, Rada Narodowa ma specjalnie odpowiednie zadanie.

Członków Rada posiada 39, w tym 75 proc. napływowych, a 25 proc. tuziemców.

Komisji działających w łonie Rady jest 8 z których najbardziej aktywną jest Komisja Kontroli Społecznej. Dokonała ona licznych kontroli jak w Zarządzie Miejskim, przedsiębiorstwach przemysłowych, fabrykach i zakładach przemysłowych.

Wspomnieć i podkreślić należy również działalność Komisji Oświatowej, a zwłaszcza jej opiekę nad dziećmi i młodzieżą. Miejska Rada Narodowa współpracuje z organami społecznymi a w szczególności z P. Z. Z. celem usunięcia ostatnich śladów niemieczyzny na tamtejszym terenie.

Powiatowa Rada Narodowa w Pszczynie

Pszczynska Powiatowa Rada Narodowa rozpoczęła swą działalność w dniu 13. 10. 1945, posiada obecnie 50 członków.

Utworzonych zostało 13 różnych komisji, które rozciągnęły swoją pracę nad uaktywnieniem terenowych Rad Narodowych i terenowych komisji wyłaniających się z ramienia Rad Narodowych. Niektóre komisje mogą poszczycić się pięknymi owocami swej pracy w podniesieniu stanu oświaty na swoim terenie, troska o fundusze dla zniszczonych szkół, pomoc nauczycielstwu, uregulowanie podatku gruntowego, sprawiedliwe rozdziały koni UNNRA najbardziej potrzebującym gospodarstwom. Komisja Odbudowy rozdzieliła 2000 m³ drzewa, 5 ton blachy, 2000 rolek papy najbardziej dotkniętym działaniami wojennymi gminom.

Przeprowadzono szereg kontroli całokształtu gospodarki wielu instytucji, a wykryte nadużycia oddano do Komisji Specjalnej do walki ze szkodnictwem gospodarczym.

Komisja Kwalifikacyjna w 277 wypadkach zapatrzyła uczestników walki o Niepodległość, zlustrowano wiele przedsiębiorstw, czy też zakładów pracy pod względem sanitarnym.

W planie na rok bieżący Prezydium przewiduje dalszą odbudowę zniszczonych osiedli zachodnich części powiatu, zebranie funduszu na zakupienie materiału budowlanego, który zostanie rozdzielony pomiędzy zniszczonych klęską wojny. W dalszym ciągu Prezydium przeprowadziło zapoczątkowaną w ubiegłym roku kontrolę terenowych Rad Narodowych.

Powiatowa Rada Narodowa bierze żywy udział w życiu społecznym, politycznym, współpracując z organizacjami jak i władzami państwowymi, organizuje zjazdy instrukcyjne, jak: akcja odbudowy wsi, P. P. O. K. Danina Narodowa, akcja wyborcza i t. p.

Powiatowa Rada Narodowa w Katowicach

W dniu 21 czerwca 1945 r. odbyło się pierwsze posiedzenie porozumiewawcze z udziałem przedstawicieli partii politycznych, związków zawodowych oraz ugrupowań społecznych. Wyłoniono specjalną Komisję Weryfikacyjną, która to komisja, zwłaszcza na tym terenie, miała dokonać prawidłowego ukonstytuowania się wszystkich Miejskich i Gminnych Rad Narodowych, sama zaś stanowiła namiastkę przyszłego Prezydium Powiatowej Rady Narodowej.

Po okresie pracy organizacyjnej zwołano pierwsze posiedzenie w dniu 25 sierpnia 1945 r.

Skład Powiatowej Rady Narodowej łącznie, z delegatami terenowych Rad Narodowych wynosi 54 mandaty, reprezentujące wszystkie ugrupowania polityczne i społeczne.

Na terenie Rady działa 7 komisji.

Do końca roku odbyło 24 posiedzeń Prezydium, zatwierdzono szereg uchwał Wydziału Powiatowego, przeprowadzono liczne kontrole działalności terenowych Rad, załatwiając na miejscu wiele spornych spraw i usuwając niedokładności.

Na terenie powiatu znajduje się 6 miast i 22 gminy wiejskie. Stan szkolnictwa z każdym miesiącem się polepsza. Obecnie znajduje się 108 szkół mieszczących 49 215 dzieci szkolnych. Gminy w miarę swych możliwości finansowych remontują szkoły. Z inicjatywy Prezydium zapoczątkowano zbiórki na pomoc zimową i doraźną dla najbiedniejszych. Ze zbiórki tej uzyskano 120 000.— zł. Odpowiednio zorganizowana akcja propagandowa przyczyniła się wydatnie do osiągnięcia dobrych wyników substrybcji P. P. O. K., gdyż z powiatu katowickiego subskrybowano 44 000 000.— zł prócz przemysłu.

P. R. N. na najbliższą przyszłość ustaliła najszybsze uruchomienie „Targów Katowickich”, przeprowadzenie kontroli za pośredni-

ctwem Komisji Kontroli Społecznej, inwentarzu przedsiębiorstw podległych Ministerstwu Przemysłu i działalność terenowych Rad Narodowych, w kierunku usprawnienia i uaktywnienia prac.

Przy końcu należy podkreślić harmonijną współpracę Powiatowej Rady Narodowej z instytucjami państwowymi, gospodarczymi i organizacjami politycznymi.

Powiatowa Rada Narodowa w Gliwicach

Historia powstania Powiatowej Rady Narodowej datuje się od dnia 21 maja 1946 r. od 1-go posiedzenia inauguracyjnego.

Ustalono wówczas liczbę członków rady na 60.

Do dnia 31 grudnia 1946 r. ukonstytuowanych Gminnych Rad Narodowych zostało 9. W styczniu 1947 r. zostało utworzonych dalszych 5 Rad tak, że obecnie wszystkie gminy posiadają swe własne Gminne Rady Narodowe.

Działalność Rady

Powiatowa Rada Narodowa odbywa w każdym miesiącu jedno plenarne posiedzenie. Posiedzeń takich od początku istnienia P. R. N. odbyło się w zależności od ważności napływających materiałów. Posiedzeń Prezydium odbyło się dotychczas 12. Obecnie uchwałą Rady, posiedzenia Prezydium odbywać się będą w każdą sobotę.

Powiatowa Rada Narodowa postanowiła sobie jako punkt najważniejszy opiekę nad szkolnictwem. Pomimo trudnej sytuacji gospodarczej, budżet w dziale szkolnictwa został w większej części wykonany.

Powiatowa Rada Narodowa roztoczyła opiekę nad Instytutem Muzycznym w Gliwicach, uchwalając odpowiednią sumę w budżecie. Roztoczono opiekę zdrowotną nad dziećmi szkolnymi, wysyłając, gdy zachodziła potrzeba, lekarza powiatowego w celu zlokalizowania chorób świerzbu, tyfusu czy też innej choroby. Rada następnie uchwaliła przystąpienie Wydziału Powiatowego do związków celowych jak „Śląska Odbudowa”, stowarzyszenie „Opera Śląska”, wstawiając na ten cel odpowiednie sumy.

Jedną ze spraw obecnie omawianych na posiedzeniach Rady jest wyszukanie odpowiednich źródeł dochodowych w celu polepszenia sytuacji materialnej Wydziału Powiatowego. Taką sprawą jest sprawa rentowności cegielni w Starych Gliwicach, uruchomienia cegielni w Swibiu, uruchomienia tartaku w Starych Gliwicach i Swibiu.

Aby móc usprawnić działanie rady we wszystkich kierunkach, zostały wybrane poszczególne komisje, mające za zadanie wnikać we wszystkie dziedziny życia społecznego, kontrolujące aparat administracyjny. Komisjami działającymi czynnie na terenie Rady są:

- Komisja Kontroli Społecznej,
 „ Oświatowa,
 „ Budżetowo-Finansowa,
 „ Organizacji Rad Terenowych,
 „ Administracyjno-Gospodarcza,
 „ Osiedleńcza.

Zamierzenia Rady i niedomagania

Zamierzeniem Powiatowej Rady Narodowej na najbliższą przyszłość jest:

- a) zakończenie akcji weryfikacyjnej na terenie powiatu, a tym samym danie ludności autochtonicznej pełni praw obywatelskich,
- b) wykonanie akcji siewnej wiosennej w 100 proc,
- c) zakończenie akcji nadawania gospodarstw rolnych repatriantom względnie osadnikom,
- d) przeprowadzenie kontroli dostarczenia w akcji „Przemysł dla Wsi” artykułów przemysłowych, tekstylnych i t. p.
- e) przeprowadzenie kontroli ściągania należności podatkowych od opieszalnych płatników,
- f) rozwinięcie działalności spółdzielczej na terenie powiatu,
- g) walka z plagami rolnictwa (akcja odmyśszania),
- h) podniesienie stanu zdrowotności mieszkańców powiatu gliwickiego przez utworzenie w niektórych miejscowościach przychodni leczniczych i uruchomienie nieczynnych zakładów przemysłowych, a w związku z tym wzmożenie dochodów Wydziału Powiatowego.

Powiatowa Rada Narodowa w Bytomiu

Powiatowa Rada Narodowa w Bytomiu powstała na posiedzeniu inauguracyjnym odbytym w dniu 3. 4. 1946 r.

Praca na terenie rady była początkowo ciężka, gdyż było brak przepisów i wytycznych w tym kierunku. Obecnie stosunek ten zmienił się i Rady Narodowe budzą coraz większe zainteresowanie, co jest skutkiem systematycznego uświadczenia. Obecnie można z zadowoleniem podkreślić fakt wysokiego uświadczenia politycznego i wyrobienia gospodarczego członków rady. Dowodem tego jest wysoki poziom obrad i treść uchwał podejmowanych przez Plenum Rady oraz Komisje Rady.

Drugim niezmiernie doniosłym osiągnięciem Powiatowej Rady Narodowej jest powołanie Gminnych Rad.

Powiatowa Rada Narodowa w Bytomiu zorganizowana jest zgodnie z przepisami o radach narodowych. Na przewidzianą ilość 60 obsadzonych jest 57 mandatów. Stosunek procentowy radnych tuziemców do radnych osiadłych jest 31 do 69.

Powiatowa Rada Narodowa wyłoniła ze swego grona 10 komisji stałych, z czego niektóre pracują z mocy obowiązujących ustaw i rozporządzeń,

inne zaś powołane do życia z powodu potrzeb lokalnych.

Prezydium Powiatowej Rady Narodowej odbyło w roku sprawozdawczym 21 posiedzeń, na których w najszerszym zakresie były omawiane problemy i uchwalane wnioski. Plenarnych posiedzeń odbyło się 12. Ogółem powzięto 186 uchwał. Najwięcej czasu i pracy Radą poświęciła zagadnieniom rolnym, sprawie odbudowy, wyremontowaniu i uruchomieniu szkół, trosce wykrzystania wszystkich źródeł dochodowych akcji oświatowej, kulturalnej, opieki społecznej, zdrowia publicznego, społeczno-politycznym i mieszkaniowym.

Repolonizacja

Powiatowa Rada Narodowa nie zaniedbuje również zagadnienia repolonizacji. Autochtoni, jakkolwiek czują się Polakami, na skutek wielowiekowej germanizacji zdradzają niejednokrotnie braki, tak w zakresie opanowania języka polskiego, jak i wiedzy o Polsce. Toteż z inicjatywy Komisji Oświatowej prowadzi się w każdej wsi kursy repolonizacyjne, których głównymi przedmiotami są język polski i nauka historii.

Zamierzenia Rady na najbliższą przyszłość

Zadania Rady na najbliższą przyszłość są następujące:

- 1) nadzorowanie wykonania budżetów związków samorządowych,
- 2) kontynuowanie akcji Siewnej i przygotowanie Akcji Żniwnej,
- 3) odbudowanie zniszczeń wojennych w ramach ustalonego planu i możliwości finansowej,
- 4) odbudowa i konserwacja szos i dróg powiatowych i gminnych,
- 5) kontynuowanie akcji parcelacyjnej na rzecz upełnorolnienia gospodarstw karłowatych,
- 6) stworzenie ogródków działkowych dla świata pracy,
- 7) sprawy związane z osadnictwem rolnym,
- 8) rozwiązanie zagadnienia mieszkaniowego na rzecz repatriantów-górników z Francji,
- 9) inne sprawy nieprzewidziane.

Powiatowa Rada Narodowa w Zawierciu

Początkowy skład Rady Powiatowej uległ z biegiem czasu licznym zmianom osobowym i z początkowej liczby 22 radnych (6. 3. 45) wzrósł dnia 1. 2. 1947 do 36 radnych.

Powiatowa Rada Narodowa odbyła dotychczas 21 posiedzeń.

Prezydium Rady, działając w ramach swoich kompetencji, opracowało materiał, obejmujący porządek dzienny plenarnych posiedzeń Rady Powiatowej i sprawowało nadzór nad tokiem czynności urzędowych rad gminnych i ich pre-

zydiów. Prezydium odbyło 23 posiedzeń. Wszystkie zarządzenia ogólnego charakteru władz zwierzchnich są odczytywane na posiedzeniach Prezydium i omawiany jest sposób ich wykonania.

Wydział Powiatowy jako wykonawca uchwał Rady w ramach swoich kompetencji zajmował się głównie sprawami, związanymi z wykonaniem budżetu, sprawami personalnymi, odwołaniami w sprawach podatkowych, nadzorem administracyjnym nad działalnością aparatu gminnego. Wydział Powiatowy odbył 14 posiedzeń.

Praca w komisjach przedstawiała się następująco:

- a) Komisja Skarbowo-Budżetowa, rozpatrywała opracowane przez Biuro Wydziału projekty budżetów,
- b) Komisja Drogowa rozpatrywała plany gospodarki drogowej na każdy okres budżetowy, dokonała przeglądu w terenie stanu dróg i wykonanych robót, odbyła dwa posiedzenia.
- c) Komisja Kontroli Społecznej przeprowadziła kontrolę gospodarki w Zakładach Szamotowych w Łazach, skontrolowała młyn Olesiów, zbadała w Państwowej Centrali Handlowej sposób przeprowadzenia akcji „Przemysł dla wsi”,
- d) Komisja Ziemska odbyła 1 posiedzenie, poświęcone rozpatrzeniu gospodarki resztówek po rozparcelowanych majątkach ziemskich,
- e) Komisja Podatku Gruntowego odbyła 2 posiedzenia, opracowując opinię o przeciętnej przychodowości gospodarstw rolnych w powiecie za lata 1945 i 1946 i dokonywując podziału powiatu na strefy i grupy gospodarstw,
- f) Komisja Daniny Narodowej odbyła 2 posiedzenia, rozpatrując około 200 odwołań,
- g) Komisja Rewizyjna K. K. O. odbyła 3 posiedzenia w celu zbadania bieżącej gospodarki kasy lub sprawdzenia sprawozdań z wykonania budżetów za lata 1945 i 1946,
- h) Komisja Oświatowa odbyła 2 posiedzenia, rozpatrując stan szkolnictwa w powiecie na tle referatu Inspektora Szkolnego i badając możliwości finansowe gmin na cele szkolnictwa, oraz ustalając budżety gmin w dziale VI na rok 1946,
- i) Komisja Kwalifikacyjna odbyła 6 posiedzeń dla rozpatrywania podań o zasiłek i pomoc. Z 102 wniesionych podań załatwiono negatywnie 2, pozytywnie 32, a 68 jest w toku opracowania.
- j) Komisja Odbudowy wsi odbyła 2 posiedzenia w celu opracowania planu odbudowy i rozdziału otrzymanych materiałów w postaci szkła okiennego, drzewa budulcowego, papy, cementu, blachy cynkowej i gwoździ.

Z ważniejszych zamierzeń Rady Powiatowej na najbliższą przyszłość jest doprowadzenie stanu dróg powiatowych do stanu możliwie przedwo-

jennego przez większy lub mniejszy remont na kilku odcinkach o łącznej długości 8 km., doprowadzenie budowli samorządowych do stanu użytkowego oraz dokończenie rozpoczętej budowy szpitala.

Współpraca z organizacjami społecznymi i politycznymi tudzież z władzami państwowymi, nie napotyka na trudności. W sprawach takich, jak pobór podatków, wymiar daniny narodowej i wyborów sejmowych były zwoływane specjalne konferencje z udziałem przewodniczących rad gminnych i sołtysów, w celu wzmożenia aktywności tych czynników i koordynacji z pracami zarządów gminnych. Przy udziale wojewódzkiego delegata biura kontroli, była urządzona w 3-ch punktach powiatu konferencja dla przewodniczących rad gminnych dla zbadania stanu organizacji gminnych komisji kontroli społecznej, wyników ich prac i udzielenia wskazówek.

Miejska Rada Narodowa w Zawierciu

W dniu 17. 2. 1945 z polecenia Wojewody Kieleckiego została powołana do życia Miejska Rada Narodowa, początkowo w liczbie 24 radnych— w miarę zwiększenia się liczby mieszkańców, wzrastała również i Miejska Rada Narodowa i doszła obecnie do liczby 32.

W miarę rozwijania się działalności Rady potrzeby chwili wywoływały konieczność powołania kilkunastu komisyj.

Z działających obecnie komisji na pierwszy plan wysuwa się Komisja Kontroli Społecznej, drugie miejsce zajmuje Komisja Opieki Społecznej. Pracuje również Komisja Oświatowa, starając się usunąć niedomagania szkolnictwa w Zawierciu oraz Komisja Kwalifikacyjna.

Miejska Rada Narodowa współpracuje harmonijnie z partiami politycznymi, związkami zawodowymi, jak również władzami samorządowymi, biorąc ponadto wybitny udział w pracach przy przeprowadzeniu referendum, wyborów oraz agitacji na rzecz P. P. O. K. i Daniny Narodowej.

Miejska Rada Narodowa w Będzinie

Miejska Rada Narodowa powołana została do życia w dniu 5. marca 1945. W skład Rady weszli przedstawiciele partyj PPS. i PPR., Związków Zawodowych i organizacji jak P. C. K., Stowarzyszenie Kupców Polskich, Społem, Cechów Rzemieślniczych i Nauczycielstwa. W miarę rozwoju miasta i tym samym powstania nowych organizacji i instytucji, skład Rady ulegał ciągłym zmianom przez kooptacje nowych radnych.

Komplet członków Rady wynosił 32 — a w chwili obecnej 36.

Przed nowowybraną Radą stanął ogrom prac, obejmujący wszystkie dziedziny życia na terenie miasta. Najważniejsze z nich, to sprawy aprowizacji szkolnictwa i organizacja życia gospodarczego na terenie miasta Będzina. Do wykonania tych wszystkich prac przystąpiła Rada za pośrednictwem wyłonionych komisji, które później zostały zcalone w jedną komisję Kontroli Społecznej. Dążeniem Rady tak obecnie jak i w przyszłości jest działać zgodnie z uprawnieniami i instytucjami na terenie naszego miasta.

Rada jest w stałym kontakcie ze wszystkimi organizacjami na terenie miasta i współpraca z nimi rozwija się należycie.

Odbyto szereg konferencji o charakterze ogólnym z których należy wymienić konferencje poświęcone sprawom mieszkaniowym, budowlanym, bezpieczeństwa na terenie miasta, aprowizacyjnym, sprawom referendum i wyborów do Sejmu.

Współpraca z Zarządem Miejskim dała następujące wyniki: Obiekty użyteczności publicznej, drogi i place otoczone zostały należytą opieką i wzmożło się zaufanie społeczeństwa do władz. Uporządkowano sprawy szkolne i sanitarne, podniesiono rentowność przedsiębiorstw miejskich oraz roztoczono opiekę nad biedną ludnością. Powstała na terenie miasta Biblioteka Miejska, Szpital Dziecięcy i urządzono kolonie letnie dla dzieci.

Miejska Rada Narodowa w Gliwicach

Miejska Rada Narodowa m. Gliwice została powołana do życia dnia 29. 11. 1945. Na odbytym w tym dniu uroczystym posiedzeniu inauguracyjnym w obecności Przewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej ob. Tkocza Karola i Wojewody Ob. Gen. Aleksandra Zawadzkiego dokonano wyboru 54 członków Rady, Prezydium oraz Przewodniczącego Rady.

Na skutek stale wzrastającej liczby zagadnień i spraw wchodzących w zakres działania Rady zaszła konieczność zwiększenia składu Prezydium do 5 osób.

Przy Miejskiej Radzie Narodowej czynnych jest 11 komisji stałych.

Ponadto Rada posiada swych przedstawicieli w całym szeregu komisji, czynnych poza Radą jak: Komisji Osiedleńczej, Podatku Gruntowego, Opiniodawczej Komisji Społecznej przy OUL., Miejskiej Komisji Daniny Narodowej, Wojewódzkiej Komisji do Spraw Upaństwowienia Przedsiębiorstw i Wojewódzkiej Komisji Kontroli Społecznej.

Ubiegły okres był okresem intensywnej pracy Miejskiej Rady Narodowej. W okresie tym Radą odbyła 14 posiedzeń plenarnych, załatwiając cały szereg spraw mających istotne znaczenie, jak

dla samej Rady, tak i dla miasta. I tak: uchwalono regulamin M. R. N. i Komisji Kontroli Społecznej, uruchomiono 11 komisji stałych czynnych przy M. R. N., przeprowadzono referendum i wybory do Sejmu, uruchomiono Miejską Komisję Daniny Narodowej, dokonano wyboru Prezydenta miasta (dwukrotnie), 2-ch wiceprezydentów i czterech ławników Zarządu Miejskiego, uchwalono preliminarze budżetowe Zarządu Miejskiego, za okres 1. 7. 1945 do 31. 3. 1946, 1. 4. do 31. 12. 1945 i 1. 1. do 31. 12. 1947, zatwierdzono cały szereg statutów co do organizacji finansowo-miejskich, wprowadzono publiczną kontrolę najmu lokali mieszkalnych, wystąpiono o przyznanie Zarządowi Miejskiemu szeregu subwencji, zapomóg i pożyczek na pokrycie deficytu budżetowego i odbudowę miasta.

Prezydium Miejskiej Rady Narodowej odbyło w okresie sprawozdawczym 40 posiedzeń. Rozpatrzone i załatwiono ponad 2000 spraw. Przeprowadzono liczne konferencje z miejscowymi władzami. Przed wydaniem ważnej decyzji Prezydium każdorazowo sądziło opinię u wszystkich stronnictw politycznych reprezentowanych w Radzie.

Komisja Kontroli Społecznej pracując początkowo w 7-mio a obecnie w 18-to osobowym składzie dokonała 110 kontroli. Szereg spraw załatwiono na zlecenie Wojewódzkiej Rady Narodowej.

Komisja Regulaminowo-Organizacyjna

W pierwszym roku istnienia praca komisji dotyczyła spraw związanych z organizacją Rady i ułożeniem jej form działania w granicach obowiązujących przepisów prawnych. Opracowanie szeregu podstawowych zasad przede wszystkim regulaminu Miejskiej Rady Narodowej m. Gliwic i troska o należyte rozgraniczenie kompetencyjne między czynnikami sprawującymi władzę w Radzie i samą Radą oraz organami wykonawczymi Rady stanowiły główny program prac komisji.

Komisja Finansowo-Budżetowa

Komisja ta pracuje w składzie 7-mio osobowym. Gros czasu poświęcono rozpatrzeniu preliminarzy budżetowych Zarządu Miejskiego na okres 1945/1946, 1. 4. — 31. 12. 1945 i na rok 1947, pod względem celowości i zgodności z wytycznymi M. R. N. i obowiązującymi przepisami. Obecnie komisja przeprowadza badanie sprawozdania rachunkowo-kasowego Zarządu Miejskiego za rok 1945/46.

Komisja Kulturalno-Oświatowa

Przy współpracy przedstawicieli szkolnictwa wykazuje ostatnio żywą działalność w kierunku zapewnienia szkołom potrzebnych funduszy i środków na remont budynków szkolnych, uzupełnieniu sprzętu szkolnego i dożywiania uczącej się młodzieży. Wielką wagę przywiązuje się sprawie zapewnienia szkołom opieki lekarskiej.

W okresie sprawozdawczym odbyto cały szereg konferencji z przedstawicielami władz, partij i organizacji, tematem których były aktualne zagadnienia, jak: sprawa bezpieczeństwa, odbudowa miasta, zapewnienie mieszkań pracującej ludności, przeprowadzenie referendum, wyborów do Sejmu, sprawa Daniny Narodowej itd.

Na podstawie obserwacji wyników dotychczasowej pracy Miejskiej Rady Narodowej i jej Komisji stwierdzić należy, że na odcinku usprawnienia administracji i gospodarki miejskiej w Gliwicach, mimo wielu trudności, zrobiono duży postęp, zapewniając tym samym miastu dalszy rozwój i lepszą przyszłość.

Miejska Rada Narodowa w Opolu

Pierwsze inauguracyjne posiedzenie Miejskiej Rady Narodowej odbyło się dnia 6. 4. 1946 r.

Skład osobowy rady według stanu z dnia 1. 2. 1947 wynosi ogółem 34 osób, z pośród których 5 członków jest autochtonów, pozostała natomiast ilość członków — napływowi.

Z ramienia Miejskiej Rady Narodowej powołano do życia kilka Komisji.

Komisja Kontroli Społecznej, wyłoniona z ramienia Miejskiej Rady Narodowej, przeprowadziła w swoim czasie następujące kontrole:

samorządu	7
przedsiębiorstw pod zarządem państw.	6
wydano zarządzenie pokontrolne	—
wytoczono spraw dyscyplinarnych	1
wnioseków do prokuratora lub specjalnej komisji do walk z nadużyciami wysłano	2

Powiatowa Rada Narodowa w Głubczycach

Pierwsze inauguracyjne posiedzenie Powiatowej Rady Narodowej odbyło się dnia 16. 5. 1946. Skład osobowy rady z 1. 2. 1947 wynosi 54 osób.

Od czerwca 1946 r. Powiatowa Rada Narodowa w Głubczycach rozwiązała i uregulowała cały szereg problemów. Uregulowano sporne przydziały ziemi, uchwalono budżety miejskie i gminne oraz powiatowy. Opracowano plan akcji siewnej, akcji odbudowy powiatu i odbudowy szkół, przeprowadzono akcję Daniny Narodowej, poparto akcje Powiatowego Komitetu Odbudowy Warszawy, otoczono opieką szpitalnictwo. W okresie re-

ferendum i wyborów Powiatowa Rada Narodowa wspólnie z partiami politycznymi PPR., PPS i S.L. zorganizowała w 78 gromadach akcję propagandową i wiecową.

Komisja Osiedleńcza przygotowała pracę dla nadania prawa własności dla 150 rolników.

Miejska Rada Narodowa w Bytomiu

Miejska Rada Narodowa w Bytomiu odbyła pierwsze posiedzenie organizacyjne w dniu 17. 10. 1945 r. w sali Starego Ratusza,

Według stanu z dnia 1. II. 1947 Miejska Rada Narodowa składa się z 48 radnych.

W okresie funkcjonowania Miejskiej Rady Narodowej przeprowadzono 67 kontroli, w tym państwowych 1, przedsiębiorstw pod zarządem państwowym 11, w samorządzie 4, oraz 51 w sklepach i zakładach gastronomicznych. W wyniku kontroli wyfoczo 2 sprawy dyscyplinarne, 2 sprawy oddano Prokuratorowi, oddano do ukarania w drodze karno-administracyjnej 52 osoby.

Miejska Rada Narodowa w Nysie

Posiedzenia konstytucyjne Miejskiej Rady Narodowej odbyło się w sali kina „Świt“ w Nysie dnia 19. 9. 1946 r. przy udziale wiceprzewodniczącego Wojewódzkiej Rady Narodowej ob. Macury Antoniego.

Rada składa się obecnie z 23 radnych.
ska Rada Narodowa

Poza pracami organizacyjnymi przystąpiła Miej-

- 1) do utworzenia Komitetu Daniny Narodowej, który powstał przy udziale wszystkich partij politycznych, związków zawodowych, organizacji młodzieżowych itp. Wynik prac Komitetu ilustruje najlepiej fakt ściągnięcia Daniny Narodowej w 90 proc.
- 2) dalej utworzono na terenie miasta Miejski Obywatelski Komitet Propagandy, który miał jako zadanie przygotowanie tuż społeczeństwa do wyborów posłów do Sejmu.
- 3) W związku ze zbliżającą się porą wiosenną i grożącą nam powodzią, Miejska Rada Narodowa przystąpiła do zorganizowania Miejskiego Komitetu Przeciwpowodziowego, Komitet wyłoniony z przedstawicieli Miejskiej Rady Narodowej, stronnictw politycznych, związków zawodowych i urzędów przystąpił bezzwłocznie do utworzenia sekcji technicznej i społecznej. Sekcja techniczna przeprowadziła najkonieczniejsze prace wchodzące w zakres zabezpieczenia przed katastrofą powodziową.
- 4) Dla usprawnienia akcji sprzedaży ruchomości ponemieckich wydelegowała rada 4 o-

soby z grona radnych do tworzących się komisji szacunkowych przy miejscowym OUL-u. Prace z tym związane należy uważać jako w 50 proc. zakończone.

- 5) W związku z akcją Śląsko-Dąbrowskiego Funduszu Odbudowy szkół przystąpiono do utworzenia Miejskiego Komitetu Odbudowy Szkół, w skład którego wchodzi przedstawiciele poza M. R. N., również partii politycznych, związków zawodowych, organizacji młodzieżowych, urzędów i obywatelstwa. Prace są w toku. Celem zapropagowania i zachęcenia miejscowego społeczeństwa do deklarowania składek na ten cel urządzono 6 wieców.

Miejska Rada Narodowa w Nysie jest jedną z najmłodszych rad terenowych.

Powiatowa Rada Narodowa w Kluczborku

W dniu 15 marca 1946 r. powstała Powiatowa Rada Narodowa w Kluczborku w składzie 54 radnych.

Stosunek procentowy radnych autochtonów do innych radnych, według stanu z lutego 1947, wynosi 7,1 proc.

Rada od powstania do końca stycznia 1947 r. odbyła łącznie 15 posiedzeń Prezydium. Do ważniejszych czynności tutejszej Rady w tym okresie zaliczyć należy: zrealizowanie akcji siewnej i żniwnej w powiecie, zorganizowanie i dopilnowanie Referendum Ludowego, w którym wzięło udział 95 proc. ludności powiatu, przyznijając się do zwycięstwa programu Demokratycznej Polski, dopilnowanie parcelacji koniecznej dla osiedlenia repatriantów i osadników, wykorzystanie wszystkich wolnych terenów do jesiennej akcji siewnej, dostarczenie rolnikom koniecznego zboża pod zasiew jesienny i dopilnowanie rozprowadzenia nawozów sztucznych przez ścisłą współpracę z tutejszym Biurem Rolnym i Spółdzielniami.

W dniu 27 listopada zorganizowano Powiatową Komisję Obywatelską Daniny Narodowej.

W okresie wyborczym Rada tutejsza w ścisłej współpracy z partiami politycznymi Bloku Demokratycznego wyłoniła spośród swych członków 48 sekcji prelegentkich, które w okresie przedwyborczym przeprowadziły wiece w każdej gromadzie powiatu.

W dniu 27 stycznia 1947 odbyła się konferencja instrukcyjna zwołana na polecenie Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach z udziałem Przewodniczącego ob. Tkocza Karola oraz delegata Mgr. Machniewicza. W konferencji wzięły udział wszystkie Prezydium terenowych rad narodowych, zdając sprawozdanie ze swej dotychczasowej działalności.

Po wysłuchaniu tych sprawozdań, Ob. Poseł Tkocz scharakteryzował działalność Rady, zwracając

szczególną uwagę na konieczność uaktywnienia tychże w 5-ciu zasadniczych punktach a to:

- 1) planowanie gospodarki powiatowej i gminnej,
- 2) kontrole społeczne,
- 3) wychowanie i wpływ na społeczeństwo,
- 4) prace Komisji,
- 5) partie i rady narodowe.

Na wzmiankę zasługuje praca Komisji Oświatowej. Komisja ta odbyła ogółem 6 posiedzeń. Do ważniejszych prac tej komisji zaliczyć należy zorganizowanie Tygodnika Szkoły Powszechnej w powiecie w czasie od 15 do 22 czerwca 1946 r. W dniach tych przeprowadzono akademię, otwarto wystawę szkolną, urządzono zbiorowe zabawy na wolnym powietrzu dla młodzieży szkolnej, a nadto urządzono zbiórkę uliczną na rzecz szkół powszechnych.

Objazd wszystkich ośrodków gmin zbiorowych w powiecie dla zaznajomienia sfer rodzicielskich o zadaniach szkoły i oświaty w ogólności.

W grudniu 1946 r. Komisja powołała do życia sekcję prelegentów dla opracowania tematów z dziedziny gospodarczej, historycznej dla ożywienia życia kulturalnego miasta, zaś na wniosek Komisji Powiatowej Miejskie i Gminne Rady Narodowe powołały do życia Komisje Oświatowe na swoich terenach.

Z początkiem stycznia 1947 r. nastąpiło otwarcie Szkoły Rolniczej w Bogduńczowicach dla szkolenia młodzieży wiejskiej w gospodarce rolnej.

Powiatowa Rada Narodowa w Cieszynie

Pierwsze uroczyste posiedzenie Powiatowej Rady Narodowej odbyło się w dniu 7 listopada 1945 r. w teatrze cieszyńskim. Skład osobowy Powiatowej Rady wynosi 47 radnych.

Działalność Powiatowej Rady Narodowej oraz poszczególnych komisji przejawiała się w następujących odcinkach pracy.

Powiatowa Rada Narodowa powołała Komisję Podatku Gruntowego, która ustaliła normy na rok 1946.

Poprzez Komisję Odbudowy, zaopiniowano szeregi prelegentów, których gospodarstwa uległy zniszczeniu wskutek działań wojennych, celem przyznania kredytów gotówkowych i w naturze.

Interweniowano w sprawie uwolnienia budynków szkolnych dla szkolnictwa, zajętych przez inne instytucje.

Powiatowa Rada Narodowa powołała do życia powiatową komisję Obywatelskiej Daniny Narodowej, na czele z przewodniczącym Powiatowej Rady Narodowej. Dzięki wykorzystaniu

wszelkich możliwości propagandowych i innych, powiat cieszyński wpłacił 23.402.843 zł, co czyni 92 proc.

Powiatowa Rada Narodowa współpracowała z inspektoratem świadczeń rzeczowych w wymiarze i ściągnięciu kontyngentu zbożowego, mięsnego, nabiałowego i ziemniaczanego.

Akcja siewna. W porozumieniu z Powiatowym Biurem Rolnym i Samopomocą Chłopską, akcja siewna wiosenna i jesienna została wykonana w 10 proc. Rolnicy otrzymali nawozy sztuczne. Do zniszczonych terenów sprowadzono ziarno siewne. Na podkreślenie zasługuje pomoc wojska w akcji siewnej, w szczególności na terenach zniszczonych działaniami wojennymi.

Akcja żniwna. Jak w akcji siewnej, tak i w akcji żniwnej Powiatowa Rada Narodowa czuwała, by zbiory rolnicze zostały w porę sprzątnięte. Z powodu braku rąk roboczych w rolnictwie, interweniowano w okręgowej elektrowni w sprawie elektryfikacji wsi. Dzięki tejże, rolnicy mogliby sobie nabyć motory i inne maszyny, przez co akcja omłotowa poszłaby łatwiej niż dotychczas.

Poprzez Radę poczyniono zabiegi w sprawie przydziału węgla dla ludności, a w szczególności dla szkół. Polecono komisjom kontroli społecznej przeprowadzenie kontroli młynów i piekarni.

Sprawy oświatowe. Dzięki powołaniu Powiatowej i Gminnych Komisji Oświatowych i uchwalenia nowego programu szkolnego, regulaminu szkolnego oraz pomocy gotówkowej dla nauczycielstwa i szkoły, sprawa oświaty na terenie powiatu poważnie się podniosła. Dzięki wszechstronnej akcji, odbudowano i naprawiono szereg szkół w powiecie, uzupełniono sprzęt szkolny. Z funduszu Wydziału Powiatowego przyznano 3 stypendia dla uczącej się młodzieży w zakładach średnich. Powołaną została również Komisja Biblioteczna. Przejęto bibliotekę powiatową oraz tworzy się biblioteki gminne.

Powołano do życia Komisję Kwalifikacyjną do rozpatrywania podań wdów i sierot po ofiarach terroru hitlerowskiego.

Członkowie Rady brali udział w komisjach wysiedlających Niemców.

Wybory. Do akcji wyborczej, Powiatowa Rada Narodowa i Gminne Rady, łącznie z partiami politycznymi, przygotowały się należycie. Poprzez zorganizowanie aparatu propagandowego, referaty i przemówienia, powiat cieszyński został przygotowany gruntownie tak, że ludność wzięła gremialnie udział w wyborach.

Powiatowa Komisja Ziemska, w której znajdują się członkowie delegowani przez Powiatową Radę Narodową, dzięki swej wytężonej pracy rozpatrzyła i załatwiła kilkaset spraw nadziału ziemi z reformy rolnej i mienia poniemieckiego.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 7 plenarnych posiedzeń Powiatowej Rady Narodowej, 26 posiedzeń Prezydium.

Komisja Kontroli Społecznej dokonała 25 kontroli, w tym samorządu 3, przedsiębiorstw 15, innych 7. Na skutek tych kontroli wydano zarządzeń pokontrolnych 6 oraz przekazano do Prokuratora względnie komisji specjalnej do walki z nadużyciami 11 wniosków.

Powiatowa Rada Narodowa w Niemodlinie

Powołanie Powiatowej Rady Narodowej w Niemodlinie nastąpiło w dniu 16. marca 1946 r. W chwili organizowania się Rady skład P. R. N. liczył 42 członków. W połowie kwietnia powołano do życia Gminne Rady Narodowe w całym powiecie, z wyjątkiem gminy Grebin.

Z pośród istniejących komisji, to szczególnie Komisja Kontroli Społecznej i Oświatowa w dostatecznej mierze rozwijały swoją działalność, wyniki ich pracy dawały rezultaty dobre. Tak np. Komisja Kontroli Społecznej przy Powiatowej Radzie Narodowej dokonała szeregu kontroli, wiele spraw przekazała do władz prokuratorских. Kontrola objęła urzędy państwowe, samorządowe, przedsiębiorstwa przemysłowo-handlowe i spółdzielnie. Przy ostatnich kontrolach magazynów żywnościowych, szczególną uwagę zwrócono na odpowiednio zabezpieczenie żywności przed psuciem.

W roku bieżącym zreorganizowano poszczególne komisje; przede wszystkim do Komisji Kontroli Społecznej powołano fachowców, przez co kontrole nabrały szerszego zakresu fachowego, badają one działalność administracji publicznej pod kątem widzenia jej legalności, celowości i zgodności z zasadniczą linią działania Krajowej Rady Narodowej.

Gminne Komisje Kontroli Społecznej, kontrolują działalność i gospodarkę zarządu gminnego przy współdziałaniu inspektora Samorządu Gminnego, przynajmniej raz na kwartał.

Powiatowa Rada Narodowa jak i gminne rady rozszerzają swoją działalność, wszystkie komisje zmiernają praktycznie do odbudowy gospodarczej, społecznej i kulturalno-oświatowej w powiecie. Szczególny nacisk czyniono na wszystkie komisje, by planowo wykorzystać przewidziany program prac oraz by kalendarz zajęć tak przestrzegać, by rolnika chłopa nie oderwać od prac na polu w okresie letnim.

Tutejsza Rada współpracowała ściśle z Sądem Grodzkim; sprawy nie mogące być rozstrzygnięte w Sądzie, były rozstrzygane przez czynnik społeczny. Ludność dobrowolnie szła masowo ze swymi spornymi sprawami do czynnika społecznego, mając zaufanie, że oddane sprawy do arbitra społecznego są życiowo rozpatrywane.

Powiatowa Rada Narodowa, kierując się wyłączenie hasłami w myśl założenia dzisiejszej rzeczywistości polskiej, opiekowała się także najbardziej potrzebującymi; 500 rodzinom wdowom dano

krowy poniemieckie, odebrane od spekulantów i szabrowników.

Działacze rad narodowych biorą czynny udział w życiu politycznym i społecznym, brali udział w czasie kampanii uświadamiającej szerokie masy społeczeństwa w czasie Referendum dnia 30 czerwca jak i też w czasie akcji wyborczej do pierwszego Sejmu Ustawodawczego w dniu 19. 1. 1947.

Powiatowa Rada Narodowa w Tarnowskich Górach

Pierwsze zebranie organizacyjne Rady odbyło się dnia 18. 2. 1945 r. w Domu Kultury w Tarnowskich Górach. Ponieważ w chwili powołania Powiatowej Rady Narodowej nie było na tym terenie jeszcze związków zawodowych i organizacji społeczno-politycznych, któreby mogły swych przedstawicieli delegować do Powiatowej Rady Narodowej. Rada ta do dnia 6. czerwca 1945 r. składała się wyłącznie z przedstawicieli gminnych rad narodowych. Po powołaniu do życia związków zawodowych i organizacji społeczno-politycznych Powiatowa Rada Narodowa uległa odpowiedniej reorganizacji. Stan Rady wynosi 60 członków (w tym 4 kobiety).

Powiatowa Rada Narodowa okazywała żywotność i dawała poparcie organom wykonawczym.

Z najważniejszych spraw i akcji wymienić należy:

- 1) oczyszczenie naszego terenu i z życia politycznego resztek niemieczyzny,
- 2) ściąganie zaległych świadczeń rzeczowych,
- 3) akcja nad odbudową Warszawy,
- 4) akcja Referendum Ludowego,
- 5) akcja Daniny Narodowej,
- 6) akcja wyborcza do Sejmu Ustawodawczego.

Zamierzeniem Rady na najbliższą przyszłość jest wystąpienie z wnioskiem o całkowite przyłączenie powiatu bytomskiego do powiatu tarnogórskiego, oraz wcielenie w interesie mieszkańców gminy wiejskiej Tworóg, pow. Gliwice z jej gromadami Brynek, Hanusek, Koń, Nowa Wieś, Połomia, Potępa, Swiniowice i Wojska do powiatu tarnogórskiego. Udzielić pomocy związkowi samorządowym przy zrealizowaniu na rok 1947 zaplanowanych robót inwestycyjnych i t. d. Podciągnąć fachowo członków wszystkich komisji powiatu dla umiejętnego spełniania swych zadań.

Miejska Rada Narodowa w Sosnowcu

Pierwsze posiedzenie Miejskiej Rady Narodowej w Sosnowcu w pełnym składzie odbyło się dnia 10 marca 1945 r.

Na drugim posiedzeniu Rady w dniu 27. III. 1945 przystąpiono do podejmowania uchwał, umożliwiających miastu rozpoczęcie gospodarki finansowej.

Miejska Rada Narodowa w Sosnowcu odbyła do dnia 28. II. 1947 21 posiedzeń plenarnych, podejmując 132 uchwały.

Od pierwszej chwili swego istnienia wzięła czynny udział w pracach Zarządu Miejskiego nad zacieraniem śladów dewastacji gospodarki okupanta; przywróceniu miastu normalnego życia gospodarczego.

Szczególną opieką otoczyła młodzież szkolną, starając się jak najbardziej ułatwić pobieranie nauki, stworzyć odpowiednie warunki sanitarne w szkołach.

Podjęta akcja wspólnie ze Związkiem Nauczycielstwa Polskiego, przez powołanie do życia Komisji Oświatowej przy Miejskiej Radzie Narodowej w Sosnowcu, w kierunku uzyskania funduszy na odnowienie budynków szkolnych i zakup sprzętu szkolnego, przyniosła dochód w wysokości około 3.000.000 zł.

Odnowione zostały wszystkie szkoły powszechne na terenie m. Sosnowca, zakupiono 600 ławek, stoły, krzesła, udzielono pomocy finansowej przy organizacji kolonii letnich, biblioteki miejskiej, 100.000 zł przeznaczono na zorganizowanie pracowni przyrodniczej itp.

Podjęta w listopadzie 1945 r. akcja trwa dalej.

Działająca przy Radzie Komisja Kwalifikacyjna, załatwiła 44 wniosków wdów i sierot po zamordowanych w walce z okupantem.

Poza tym Miejska Rada Narodowa bierze czynny udział przez swych przedstawicieli w pracach komisji tworzonych przez inne instytucje, jak Urząd Likwidacyjny, Komisje Porobowe itp.

Zamierzenia Rady na najbliższą przyszłość są następujące: Jak najściślejsza współpraca z partiami politycznymi i Związkami Zawodowymi, usprawnienie działalności Komisji Kontroli Społecznej, rozszerzenie działalności Komisji Oświatowej, celem uzyskania jak największych funduszy na pomoce naukowe dla szkół. Budowa szkoły-pomnika, plan tej budowy został już opracowany i w roku bieżącym mają być rozpoczęte prace wstępne.

Powiatowa Rada Narodowa w Koźlu

Powiatowa Rada Narodowa w Koźlu powołana została do życia dnia 28 maja 1946 r.

Skład Rady ustalono na 60 członków z tym, że na pierwszym inauguracyjnym posiedzeniu zaślubionych zostało 49 radnych, 8 dokooptowano w dniu 17 sierpnia 1945, 3 mandaty zarezerwowane dla S. L. dotychczas nie zostały obsadzone. Stosunek radnych autochtonów do osadników wynosi 40 proc.

Na tych samych zasadach w terminie do dnia 28. 11. 1946 powołane zostały do życia terenowe rady narodowe w następujących miejsco-

wościach: Miejska Rada Narodowa w Koźlu oraz gminne w: Kłodnicy, Kędzierzynie, Blachowni, Bierawie, Reńskiej Wsi, Polskiej Cerkwi, Pawłowiczkach, Gościęcinie, Ciskach i Większych. Stosunek radnych autochtonów do osadników w tych radach przekracza 50 proc.

Przewodniczącym Rady jest ob. Wilczek Edward.

Najżywotniejszą działalność przejawiają: Komisja Kontroli Społecznej, która przeprowadziła szereg doraźnych kontroli, przedkładając w 3-ch wypadkach protokoły urzędowi Prokuratorowskiemu i Komisji Specjalnej do walki z nadużyciami oraz Oświatowa. Prócz tego Powiatowa Rada Narodowa brała żywy udział w akcji przedwyborczej i wyborczej, przyczyniając się w wysokim stopniu do zwycięstwa Bloku Demokratycznego. Dalsza praca Rady i rad terenowych sprawiła, iż w powiecie kozielskim Dania Narodowa wplacona została w 94 proc.

Współpraca Powiatowej Rady Narodowej i terenowych rad narodowych z organizacjami społecznymi, politycznymi i władzami państwowymi układa się pozytywnie.

Rada postawiła sobie za cel w przyszłej pracy swojej i pracy rad terenowych doprowadzić działalność do pełnej aktywności usunąć antagonizmy i zniwelować wspólną, niestety istniejącą jeszcze nieufność między ludnością autochtoniczną i przybyłą oraz oczyścić atmosferę powiatu z elementów ukrytych, wywierających szkodliwy jeszcze wpływ na pozytywne dla Państwa kształtowanie się życia społecznego i dążenie do najszybszej odbudowy gospodarczej i politycznej w myśl wskazań Rządu.

Te właśnie problemy wespół z ciężką sytuacją materialną Powiatu, z uwagi na ogromne zniszczenia i wiążące się z tym zubożenie ludności, stanowią główne przyczyny, że rady narodowe na terenie kozielskim nie mogą spełniać zadań tak, jak wymagają tego przepisy ustawowe.

Powiatowa Rada Narodowa w Oleśnie

Radę zorganizowano w dniu 27. 7. 1946 r. Mając na względzie cele praktyczne, organizacje dalszych rad w powiecie rozłożono na trzy etapy.

- I. 23. 9. 46 zorg. i odebrane ślubowanie: Miejskiej Rady Narodowej Gorzów
24. 9. 46 zorg. i odebrane ślubowanie: Gminnej Rady Narodowej Zdziechowice
25. 9. 46 zorg. i odebrane ślubowanie: Gminnej Rady Narodowej Bogucice
26. 9. 46 zorg. i odebrane ślubowanie: Gminnej Rady Narodowej Sternalice
- II. 28. 10. 46 zorg. i odebrane ślubowanie: Gminna Rada Narodowa Kościeliska

29. 10. 46 zorg. i odebrane ślubowanie: Gminna Rada Narodowa Borki-Wielkie
30. 10. 49 zorg. i odebrane ślubowanie: Gminna Rada Narodowa Małe Lasowice

- III. 12. 2. 47 zorg. i odebrano ślubowanie: Gm. Rady Narodowej Wysoka
13. 2. 47 zorg. i odebrano ślubowanie: Gm. Rady Narodowej Koźłowice
14. 2. 47 zorg. i odebrano ślubowanie: Gm. Rady Narodowej Wielkie Lasowice
15. 2. 47 zorg. i odebrano ślubowanie: Gm. Rady Narodowej Żebowice.

Okres przedwyborczy przerwał organizacje rad ostatniego etapu do czasu ukończenia prac wyborczych.

Powiatowa Rada Narodowa w roku 1946 odbyła 8 posiedzeń, rozpatrując obok spraw finansowo-gospodarczych, szereg spraw dotyczących gospodarki Gmin miejskich i wiejskich.

W roku 1947 odbyła 3 posiedzenia, zatwierdzając na pierwszym budżet Powiatowego Związku Samorządowego. Delegaci Rady uczestniczyli w zebraniach urzędów niezespółonych. Stała Komisja Kontroli Społecznej dokonała 10 kontroli w instytucjach państwowych, samorządowych i przedsiębiorstwach.

W najbliższej przyszłości Powiatowa Rada Narodowa zamierza przeprowadzić generalne lustracje w instytucjach i urzędach podległych kontroli Rady Narodowej, zbadać sprawozdanie z wykonania budżetu okresu poprzedniego, Powiatowego Związku Samorządowego, przeprowadzić lustracje w Zarządzie Państwowym Nieruchomości Ziemi powiatu, przeprowadzić lustracje tartaków poniemieckich, będących w rękach prywatnych, dokonać pewnych zmian w reorganizacji Miejskich i Gminnych Rad Narodowych. Zamierza się również dokonać kontroli prac dotychczasowych Miejskich i Gminnych Rad Narodowych i ich Komisyj.

Miejska Rada Narodowa w Cieszynie

W lipcu 1945 r. przystąpiono do organizowania w Cieszynie Miejskiej Rady Narodowej.

Pierwsze inauguracyjne posiedzenie odbyło się dnia 3 sierpnia 1945 r. o godzinie 17-tej w miejskiej sali posiedzeń pod przewodnictwem delegata Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach, ob. Odorkiewicza Edmunda.

W okresie od 5. 8. 1945 do 31 grudnia 1946 odbyło się 20 posiedzeń plenarnych Rady. Przed każdym zaś jej posiedzeniem odbywało się przynajmniej raz, a zwykle parę razy posiedzenie Prezydium. Posiedzeń tych było 31. Na nich omawiano sprawy, które miały być przedmiotem uchwał pełnej Rady i przygotowano wnio-

W łonie Rady powstały następujące komisje:

1. Komisja Budżetowa, która opracowała budżet na poszczególne części roku 1946 i na cały rok 1947.

2. Komisja Kontroli Społecznej, która powstała zaraz po ukonstytuowaniu się Rady, zbadała wszystkie przedsiębiorstwa i zakłady miejskie, państwowe i prywatne, wykłębła niedomagania zauważone. Skontrolowano 7 urzędów państwowych, 6 samorządowych, 11 przedsiębiorstw.

3. Komisja Oświatowa. Pierwszą czynnością Komisji Oświatowej po jej ukonstytuowaniu się było opracowanie budżetu szkolnego na rok 1946. Przedłożony przez Komisję Zarządowi Miejskiemu projekt budżetu szkolnego na rok 1946 sięgał kwoty 1.500.000 zł, t. j. 30 proc. budżetu zwyczajnego miasta.

Na rok budżetowy 1947 opracowano szczegółowo i przedłożono Miejskiej Komisji Budżetowej z początkiem grudnia 1946 projekt budżetu szkolnego na rok 1947, który zamyka się ogólną kwotą 2.091.460 zł dla szkół powszechnych i to bez wydatków osobowych i niektórych stałych wydatków rzeczowych. Razem z tymi wydatkami wynosi budżet szkolny, uchwalony przez Miejską Radę Narodową na rok budżetowy 1947, ogółem 2.772.440 zł. W sumie tej nie mieszczą się wydatki na potrzeby Doksztalającej Szkoły Zawodowej w Cieszynie, przewidziane w wysokości 1.694.300 zł.

Stojące do dyspozycji na terenie miasta budynki szkolne nie są wystarczające na należyte rozmieszczenie uczącej się młodzieży szkół powszechnych. Stan ten ulegnie jeszcze pogorszeniu z chwilą otwarcia we wszystkich szkołach 8 klasy. Na interwencję w Urzędzie Wojewódzkim i u Władz Wojskowych otrzymało miasto przyrzeczenie uzyskania 3 budynków w koszarach wojskowych na pomieszczenie szkół, w pierwszym rzędzie Państw. Gimnazjum Kupieckiego i Liceum Handlowego oraz Państw. Gimnazjum Mechanicznego. Budynek przy pl. Dominikańskim mógłby być przeznaczony na cele szkolnictwa powszechnego.

Do opróżnienia przez wojsko wskutek interwencji M. R. N. w D. O. W. w Katowickim Zamku, przeniosła się do tegoż budynku pod

koniec września 1946 r. Państw. Szkoła Zawodowa Żeńska. Opróżnione przy pl. Kościelnym lokale przydzielono Doksztalającej Szkole Zawodowej.

Istniejące w mieście przedszkola (osiem) nie są w stanie pomieścić wszystkich dzieci. Miejska Komisja Oświatowa czyni starania o uzyskanie nowych lokali na te cele. Rozwiązanie tego problemu będzie możliwe po uzyskaniu na cele szkolnictwa kilku budynków koszarowych.

4. Komisja Muzealna opiekuje się Muzeum Miejskim. Ta Komisja podnosi w swym sprawozdaniu konieczność rewindykacji zbiorów wywiezionych przez Niemców i będących obecnie w rękach czeskich oraz potrzebę remontu budynku muzealnego, uszkodzonego w czasie okupacji, na który zresztą jest już w preliminarzu budżetowym wstawiona kwota przeszło 2.000.000 zł.

5. Komisja Mieszkaniowa. Ta była stworzona już na początku Rady, potem została zawieszona w czynnościach, gdy sprawa dostarczenia mieszkań dla potrzebujących, szczególnie dla nauczycieli, weszła na inne tory, lecz została znowu przywrócona. Ta ma do spełnienia jedno z najtrudniejszych zadań, wobec ogólnego braku mieszkań.

6. Komisja teatralna zajmuje się sprawą budynku teatralnego, będącego pod zarządem miasta i stosunkiem miasta do teatru państwowego, który posiadają wspólnie Cieszyn i Bielsko. W grudniu 1946 r. reaktywowane też zostało „Towarzystwo Teatru Polskiego“ założone w czasie między I a II wojną światową.

7. Komisja opiniodawcza ma za zadanie wydanie opinii o obywatelach pod względem narodowym, politycznym i społecznym. Ta załatwiła w r. 1946 487 podań.

Zamierzenia Rady na najbliższą przyszłość uwidaczniają się w następującym programie:

- 1) rozwiązanie problemu koszar wojskowych,
- 2) rozmieszczenie urzędów i władz,
- 3) budowa pływalni,
- 4) odzyskanie zamku piastowskiego,
- 5) park miejski,
- 6) budowa mostu nad Olzą,
- 7) utworzenie jednej szkoły.

Prof. Dr TADEUSZ BIGO

SĄDOWNICTWO ADMINISTRACYJNE W POLSCE *)

Studium historii sądownictwa administracyjnego w Polsce przekonywa nas, że Państwo Polskie — odziedziczone po państwach zaborczych w latach 1918—1922 — sądy administracyjne nie tylko zachowało, ale także rozbudowało i w samych podstawach ustrojowych przekształciło. Gdy patrzymy dziś na dorobek okresu międzywojennego na tym odcinku, możemy śmiało mówić o własnym, polskim systemie sądowno-administracyjnym.

Jaki był kierunek reform i jakie są zarysy polskiej koncepcji sądownictwa administracyjnego?

Państwo Polskie przejęło razem z dzielnicowymi systemami prawnymi następujące instytucje sądowno-administracyjne: 1) W b. Galicji — jednostopniowe sądownictwo administracyjne w postaci Najwyższego Trybunału Administracyjnego z siedzibą w Wiedniu, 2) w b. dzielnicy pruskiej — trójstopniowe sądownictwo administracyjne, spośród trzech instancji tylko najwyższa t. j. Najwyższy Sąd Administracyjny w Berlinie był sądem w pełnym tego słowa znaczeniu t. j. instancją uposażoną w niezawisłość sędziowską, funkcje niższych instancji pełniły władze administracyjne, a mianowicie I instancji — Wydział Powiatowy, II instancji — Wydział Obwodowy. Ustawodawstwo polskie w pierwszym okresie 1918—1922 zaadoptowało te systemy, dostosowując je do zmienionych stosunków prawnopolitycznych. Funkcje Najwyższego Trybunału Adm. austriackiego przekazało Sądowi Najwyższemu (Izbie IV t. zw. Administracyjnej). Bez zmiany również utrzymano organizację sądownictwa administracyjnego w b. dzielnicy pruskiej na stopniu I i III, przekazując funkcje berlińskiego N. S. A. — Sądowi Apelacyjnemu w Poznaniu oraz pozostawiając kompetencje I instancji sporno-administracyjnej Wydziałom Powiatowym. Natomiast daleko idące zmiany wprowadzono do ustroju II instancji. W miejsce Wydziałów Obwodowych powołano do życia organa sądowe,

odseparowane od administracji, których członkowie posiadali niezawisłość sędziowską t. j. Wojewódzkie Sądy Administracyjne. W województwach: poznańskim i pomorskim przekazano tym sądom oprócz funkcji sądowno-administracyjnej (t. j. spraw rozstrzyganych w postępowaniu sporno-administracyjnym) także sprawy rozstrzygane w postępowaniu uchwałowym, które wciągały sądy wojewódzkie w wir czynnej administracji. Dopiero rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 19 stycznia 1928 r. o organizacji i zakresie działania władz administracji ogólnej — uwolniło Sądy Wojewódzkie od tych spraw, przekazując je nowoutworzonym organom, izbom wojewódzkim. W województwie śląskim uczyniła to znacznie wcześniej ustawa śląska z r. 1923, która powołując do życia Wojewódzki Sąd Administracyjny w Katowicach — przekazała mu wyłącznie funkcje sądowe. Podstawowe zasady ustrojowe dla sądownictwa administracyjnego zostały sformułowane w Konstytucji Marcowej, w art. 73: „Do orzekania o legalności aktów administracyjnych w zakresie administracji tak rządowej jak i samorządowej powoła osobna ustawa sądownictwo administracyjne, oparte w swej organizacji na współdziałaniu czynnika obywatelskiego i sędziowskiego z Najwyższym Trybunałem Administracyjnym na czele“. W następnym roku została częściowo zrealizowana zapowiedź konstytucyjna, bo powołano do życia Najwyższy Trybunał Adm. jako jedyną na razie instancję dla całego obszaru Państwa. On przejął również kompetencje instancji III stopnia dla województw zachodnich, sprawowane dotychczas przez Sąd Apelacyjny w Poznaniu. Następny etap rozwoju — to utworzenie na podstawie ustawy z 26. III. 1935 Inwalidzkiego Sądu Administracyjnego, związanego organizacyjnie z N. T. A. W końcu w r. 1939 została uchwalona ustawa z 28. VII. 1939 o Sądach Ubezpieczeń Społecznych, która jest już wyrazem skryształizowanej polskiej koncepcji sądownictwa administracyjnego.

*) Artykuł niniejszy nawiązuje do ogólnych uwag o sądach administracyjnych ogłoszonych przez tegoż autora w Śl.-Dąbr. Prz. Adm. 1946, nr 4/5 p. t. „Sądownictwo Administracyjne“. — Przy czytaniu cyt. artykuły należy sprostować następujące błędy drukarskie:

str. 17	łam 1	wiersz 3	od dołu:	zamiast „członków“	ma być: „członów“
„ 18	„ 1	„ 10	od góry:	„ „działalności“	ma być: „działalność“
„ „	„ 1	„ 12	„ „:	po słowie „tylko“	wstawić: „pewne“
„ „	„ 1	„ 2	od dołu:	„ „stulecia“	wstawić: „podziału“
„ „	„ 2	„ 30	od góry:	po słowie „obejmuje“	wstawić: „badanie“
„ „	„ 2	„ 30	„ „:	zamiast „zachowanie“	ma być: „zachowania“
„ „	„ 2	„ 24	od dołu:	przed słowem „zakresu“	skreślić „z“
„ „	„ 2	„ 15	od dołu:	po słowie „że“	wstawić: „pierwszy“

Jak powyższy przegląd poucza, rozwój sądownictwa administracyjnego w Polsce szedł wyraźnie po linii oddzielenia instancji sądowno-administracyjnych od aparatu administracyjnego. Najlepiej to ilustruje nam reforma odziedziczonego systemu pruskiego. Ustawodawstwo polskie nie tylko zerwało wszelkie związki zależności wojew. sądów adm. od aparatu administracyjnego, ale także oczyściło zakres kompetencyjny tych sądów z naleciałości typu administracyjnego. Przędowało w tym dziele reformy — trzeba to podkreślić — województwo śląskie. Na marginesie tej reformy pozostała jedynie pierwsza instancja (wydziały powiatowe); stało się to dlatego, ponieważ zgodnie z dominującą tendencją do tworzenia dwustopniowej organizacji sądowno-administracyjnej — ten najniższy stopień (powiatowy) był skazany na rychłą likwidację. Nowe sądy administracyjne, będące owocem polskiej twórczości prawnej, — N. T. A., Inwalidzki Sąd Adm. i Sądy Ubezpieczeń Sp. są tworamii czystej próby, sądami niezawisłymi i wyodrębnionymi z organizacji administracyjnej.

Drugi rys charakterystyczny — to udział czynnika społecznego w orzecznictwie sądowno-administracyjnym. Został on zachowany w niższych instancjach w województwach zachodnich, jak również — wprowadzony do nowoutworzonych sądów. Nie było go tylko w N. T. A., który był instancją rozstrzygającą kwestie prawne i kascacyjną.

W końcu — trzecia cecha tej ewolucji, to tendencja do przeobrażenia orzeczniczej funkcji sądów w rewizyjne i merytoryczne orzecznictwo. Inwalidzki Sąd Adm. i Sądy Ubezpieczeń Sp. — to dwa etapy ostrożnej i z wielkim umiarem przeprowadzanej realizacji tej idei.

Gdy stajemy zatem dziś przed pytaniem, jak zorganizować sądownictwo administracyjne w odrodzonej Polsce, to potrzebne są, m. zd., dwa stwierdzenia: 1) Instytucja sądów administracyjnych wrosła silnie w system rodzimego prawa polskiego i stała się integralnym składnikiem polskiej kultury prawnej, 2) nowe państwo polskie, którego ustrój polityczny określamy mianem ludowej demokracji, jest państwem praworządny. A na pojęcie państwa praworządnego składają się dwa elementy: podporządkowanie administracji publicznej ustawom oraz środki zabezpieczające w sposób skuteczny realizację tego podporządkowania; spośród zaś tych środków najważniejszym jest kontrola administracji przez niezawisłe sądy. Ona jest najlepszym probierzem praworządności ustroju.

Jest rzeczą jasną wobec powyższych ustaleń, że w obecnym momencie jest aktualną w Polsce dyskusja nie nad samą zasadą, czy ma być restytuowane sądownictwo administracyjne, lecz — nad pytaniem, czy jest potrzebna rewizja i w jakich kierunkach? Że tak jest, że zasada została przesądzoną w sensie pozytywnym, wystarczy powołać się na dwa fakty. Pierwszy — to

będąca od kilku tygodni w toku organizacja Sądów Ubezpieczeń Społ. Drugi to Mała Konstytucja. Ustawa konstytucyjna z 19 lutego 1947 o ustroju i zakresie działania Najwyższych Organów Rzeczypospolitej Polskiej zawiera w rozdziale „Wymiar Sprawiedliwości“, w art. 26 nast. postanowienie: „Osobna ustawa ustali tryb i zakres działania organów właściwych do orzekania o legalności aktów administracyjnych w zakresie administracji publicznej“. Ustawodawca nie przesądził wcale w tym postanowieniu, jaka będzie organizacja sądów administracyjnych, w szczególności — czy one będą włączone w system sądownictwa powszechnego, czy to będą sądy szczególne, czy będzie miał w nich udział czynnik obywatelski czy nie, czy budowa ich będzie jedno- czy wieloinstancyjna, itd. Niewątpliwą jest natomiast jedna zasada — kontrola legalności administracji jest funkcją wymiaru sprawiedliwości. A wymiar sprawiedliwości we wszystkich nowoczesnych państwach należy do niezawisłych sądów.

W związku z tą zasadniczą tezą wymagają wyjaśnienia dwie kwestie, które są źródłem poważnych nieporozumień, a mianowicie: stosunek sądownictwa do kontroli społecznej, wykonywanej przez Rady Narodowe i stosunek sądów administracyjnych do spraw swobodnego uznania.

Pierwsze nieporozumienie pochodzi stąd, że ustawa o Radach Narodowych, a w szczególności przepisy o kontroli mają charakter ramowy, nie określają bliżej ani środków, ani postępowania, ani skutków prawnych tej kontroli. To dało asumpt do twierdzenia, że Rady Narodowe spełniają rolę sądowno-administracyjną, określoną w art. 73 Konstytucji Marcowej, a więc czynią zbędną instytucję sądów administracyjnych. Jak się sprawa przedstawia naprawdę?

Demokratyzacja ustroju administracyjnego, przeprowadzona aktami ustawodawczymi z r. 1944, polega na szerokim i bezpośrednim udziale czynnika społecznego w administracji publicznej. Z natury rzeczy wynika, że ten udział może wyrazić się w pierwszym rzędzie we funkcjach planowania, uchwalania i kontroli, a nie — w wykonawstwie i bezpośrednim zarządzaniu. Dlatego też w ustawie o Radach Narodowych na pierwszy plan wysuwa się kontrola społeczna, tak zaniebdywana i niedoceniana w okresie międzywojennym. Jest to kontrola wszechstronna i wielokierunkowa. Obejmuje zarówno legalność, jak i celowość, a także — zgodność z zasadniczą linią działalności Kr. Rady Nar. Jest to zatem typowa kontrola wewnętrzna. Władza administracyjna, sprawująca kontrolę organów podporządkowanych, kontroluje i legalność i celowość i zgodność z wytycznymi polityki Rządu, a ponad to ta sama władza jest organem czynnej administracji. Taka kontrola nie może zastąpić, ani wykluczyć kontroli administracji przez czynnik niezawisły i bezstronny, stojący zdala od administracji czyn-

nej, niezawisły sąd. I na odwrót, sądy admin. w żadnej mierze nie ograniczają roli, ani znaczenia kontroli wewnętrznej, wykonywanej przez Rady Narodowe. Są to dwie różne instytucje i nie może być między nimi żadnej kolizji. Jeśli R. N. wykonywają kontrolę legalności, to jest to raczej czuwanie nad legalnością, kontrola ogólna, na wniosek i z urzędu, ale nie — rozstrzygnięcie sporów administracyjnych, nie — wymiar sprawiedliwości. Czy władza admin. może być sędzią w sporze między jednostką a inną władzą admin.? Wojewoda np. rozstrzyga odwołania od decyzji starosty pow., owszem — kontroluje przy tym i ze stanowiska celowości i legalności, ale nikomu nie przychodzi na myśl nazywać tej kontroli — „wymiar sprawiedliwości”. Gdy wojewoda rozstrzyga odwołanie, jest sędzią we własnej sprawie, bo jako hierarchicznie przełożona władza jest współautorem kontrolowanej przez siebie decyzji. W drodze uprzedniej (prewencyjnej) kontroli udziela wskazówek i rozkazów, wpływa na treść przyszłych decyzji władzy kontrolowanej. I tu docieramy do genezy instytucji sądów admin. Dlatego właśnie powstała potrzeba bezstronnej, niezawisłej kontroli zewnętrznej. Nic się w tym schemacie nie zmienia, jeśli miejsce wojewody zajmie organ kolegialny, czynnik społeczny, np. Rada Narodowa, bo przecież R. N. zorganizowane są na zasadzie hierarchicznego podporząd-

kowania (art. 21 ust. o R. N.). Z powyższych wywodów nie należy wysnuwać wniosku, jakoby Rady należało wykluczyć od kontroli legalności. Oba rodzaje kontroli są potrzebne, bo się wzajemnie dopełniają. Rady są bliższe nurtu codziennego życia, są jakby wszechobecne, działają także z urzędu; natomiast sądy działają tylko na wniosek.

Drugie nieporozumienie wynika stąd, że od czasu do czasu wysuwany jest postulat rozszerzenia kompetencji sądów admin. także na sprawy swobodnego uznania. Szerzenie takiego poglądu jest, m. zd., błędem i to błędem szkodliwym, jeśli żąda się kontroli sądów w zakresie swobodnego uznania bez ograniczeń. Realizacja tego postulatu prowadziłaby do dwutorowości w administracji; z jednej strony ustalałby wytyczne polityki administracyjnej Rząd (jak to jest dziś w każdym prawidłowo funkcjonującym ustroju), a z drugiej strony zasady administrowania byłyby zalecane przez sądy; oznaczałoby to dezorientację na niższych stopniach administracji, pomieszanie kompetencji, nawet — ograniczenie w pewnym sensie Rządu w jego funkcji rządzenia. Nic dziwnego, że czynnik polityczny, stykając się z takimi tendencjami, odnosi się nieufnie, albo wręcz negatywnie do samej instytucji sądów administracyjnych.

C. d. n.

Prof. Dr JERZY STEFAN LANGROD

ADMINISTROWANIE A RZĄDZENIE

(c. d.)

Pouczone jest rzucenie okiem na znamiennej ewolucję teorii „aktów rządowych” w judykaturze i w nauce francuskiej, w których odróżnić można — wedle każdorazowych kryteriów odróżniania ich od aktów administracyjnych — cztery charakterystyczne fazy;

W pierwszej fazie sięgającej do r. 1872²⁵⁾ dominowało kryterium psychologiczne, ustalane przez judykaturę *in concreto* (t. zn. a casu ad casum); Rada Stanu²⁶⁾ a za nią au-

torzy,²⁷⁾ stają na stanowisku wnikania odnośnie każdego aktu z osobna w motyw jego autora („*théorie du mobile*”) i wagi w nim wkładu elementów politycznych²⁸⁾, w ten sposób polityczne okoliczności chwili i zmienne poglądy na nie urastały do rzędu prawnej *differentiae specificae* aktów, co z jednej strony otwierało szerokie pole dla arbitralności administracji, (która mogła przez takie czy inne nadawanie aktom charakteru politycznego wyłączać jej wedle upodobania spod bezstronnej kontroli), a z drugiej strony przekreślało wszelką pewność i możliwość przewidywania. Stanowisko to spotkało się też z poważną krytyką²⁹⁾ i zo-

²⁵⁾ Faza ta obejmuje okresy ustroju politycznego: Restauracji monarchii lipcowej i 2-go cesarstwa: — a w historii Rady Stanu do jej reorganizacji w r. 1872, okres „*Justice retenue*”

²⁶⁾ Por. np.: wyrok z 1/5 1822 *Dafitte*: Napoleon I przyznał z funduszy publicznych nieodpłatnie dotację (z rentą roczną w wysokości 670 tys. fr.) swej siostrze księżnie Paulinie Borghese która cedowała swe prawa bankierowi Lafitte; w okresie restauracji wypłała zaległości tej renty uległa wstrzymaniu w ślad za ustawą z 12/1 1816 o konfiskacie nieodpłatnie nabytego mienia rodziny Bonaparte Skarga Lafitte'a o wypłatę zaległości sprzed r. 1860 została oddalona ze względu na polityczne motywy zaskarżonego aktu. Identycznie wyrok z 9/5 1867 *Duc d'Aumale* (z uw. *Aucoc'a*): książę d'Aumale (Henri d'Orleans 1822—1897), członek Akad. Francuskiej, czwarty syn Ludwika Filipa, napisał w latach 1869—1895 7-tomowe dzieło „*Histoire des Princes de Condé pendant les XVI et XVII siècles*”, a nakład tego dzieła uległ zajęciu z nakazu rządu; skarga autora uległa oddaleniu z tych samych powodów. Por. także np. wyrok z 18/6 1852 *Famille d'Orléans*.

²⁷⁾ Por. zwłaszcza *Dufour* „*Traité gén. de Dr. admin. appliqué*” tomy IV (600) i V, 1856 i *Le Courtes* (wyżej odnośnik 19/)

²⁸⁾ Czasem w tym związku operuje się w słownictwie francuskim pojęciem *motif* (intencji) — tak zwłaszcza *Hauriou*, a czasem *celu* („*but politique*”) — tak zwłaszcza *Bonnard* (259), *Rolland* (62) i w. in.

²⁹⁾ Por. np. *Roland* (62): „*On érigait ainsi la raison d'état en théorie juridique. Tous les arbitraires devenaient possibles*” Por. *Berthélemy* (1111) *Bonnard* (259) i w. in

stało naogół porzucone przez judykaturę ³⁰⁾.

W 2-giej fazie — zaraz po r. 1872 — zapanowała teoria formalna, mająca kolejno dwie postacie: najpierw opierano się na kryterium formy organu, a w szczególności broniono zapatrywania, że np. akty zdziałane przez radę ministrów są „aktami rządowymi”; potem usiłowano położyć punkt ciężkości na formie aktu t. zn. uznawano za „akty rządowe” te wszystkie, które ich autorzy wyraźnie określali jako takie. Atoli obie te koncepcje nie mogły się utrzymać z tych samych przyczyn, co ich poprzedniczka: i one obie umożliwiają bowiem administracji dowolne lawirowanie pojęciem „aktów rządowych” — dalej nawet idące, niż w wypadku „théorie du mobile”, skoro możliwe tu jest uchylanie wedle upodobania administracji spod bezstronnej kontroli nawet tych aktów administracyjnych, które nie mają in se bynajmniej elementów politycznych, albo też mają ich minimalną domieszkę, niezdolną pozbawić je charakteru prawnego aktów administracyjnych. W szczególności: pierwsza z tych koncepcyj — abstrahując już nawet od tego, że z natury rzeczy nie wyczerpuje ona zagadnienia w jego całości — kładzie punkt ciężkości na samo regulowanie właściwości co umożliwia poddawanie szeregu aktów materialnie różnych pod właściwość rady ministrów; druga koncepcja pomija — jedynie tutaj istotną — różnicę merytoryczną pomiędzy aktami, a nawiązuje tylko do czysto zewnętrznej różnicy w formie aktu, przez co przesuwając zagadnienie na płaszczyznę dobrej woli administracji, co przekreśla wartość bezstronnej kontroli wogóle.

Chcąc wyjść z tego punktu martwego, judykatura i nauka przyjmują w 3-ciej fazie — chronologicznie najpóźniejszej — teorię materialną, sięgającą poza formę — do natury rzeczy ujętej in abstracto, i to znowu: albo do charakteru działającego organu, albo też z kolei do treści aktywności. Charakter organu podkreśla np. w tym związku Duguít, o ile łączy pojęcie „aktów rządowych” ³¹⁾ nie tylko ze zdziałaniem ich przez organy uznane a priori za „polityczne” („organes poli-

tiques”, ³²⁾ ale nadto ze szczególnym trybem ich w s p ó ł d z i a ł a n i a nadającym aktem, będącym jego wynikiem, charakter polityczny ³³⁾ względnie z ukształtowaniem ich w z a j e m n y c h s t o s u n k ó w, ³⁴⁾ przyjmując, że da się czy to ustalić z góry organy, w ręku których skupia się władza r z ą d o w a, czy też dokonać ich repartycji pod innym kątem widzenia, zawsze w związku z ich charakterem politycznym, — kierunek ten nie opiera się na naturze aktu (treści aktywności), skoro akty mogą być materialnie identyczne, a wyróżnienie ich tkwi w analizie charakteru organu. Atoli widzimy tu już zdawanie sobie sprawy ze znaczenia n a t u r y a k t u, który to element — wciąż ujęty in abstracto — decyduje w nowszej literaturze ³⁵⁾ i judykaturze ³⁶⁾; niezależnie już od przemijającej okoliczności i poglądów politycznych, nie poprzestając na samej analizie motywów autora — sięga się do wewnętrznej istoty aktu i na analizie tej ostatniej — ciągle w oparciu o cyt. ustawę z r. 1872 — stara się oprzeć repartycję aktów.

C. d. n.

³²⁾ Coby zbliżało jego koncepcję do teorii formalnej w jej pierwszej postaci.

³³⁾ Jako przykład cytuje Duguít izw. „reglements d'administration publique”.

³⁴⁾ Jako przykład cytuje Duguít stosunki rządu z parlamentem (wybory, zwołanie, odroczenie, rozwiązanie izb, promulgacja ustaw itp.)

³⁵⁾ Por. w tym kierunku już Laferrière (t. II, 34 n.): „La compétence dépend de la nature des actes et non des mobiles qui les inspirent. L'acte d'administration fait dans un but politique ne cesse pas pour cela d'être un acte d'administration et de relever du juge administratif” Za nim podaje znaczna ilość autorów, jak np. Pichat (149.) i w. in. Por. uwagi komisarzy rządowych Rady Stanu: Romieu do, wyr. Tryb. Kompet. z 2/12 1902 Préfet du Rhône contre 5-te immobilité de St. Just („L'abandon définitif de l'ancienne théorie de l'acte de haute police ou de gouvernement”) i Rive'a do wyr. Rady St. z 30/11 1923 Coultéas („depuis le 2-d Empire la ligne des arrêts s'est nettement modifiée en attachant uniquement aujourd'hui, pour déterminer dans quelle catégorie tel acte devra être rangé, à la nature intrinsèque de cet acte...”

³⁶⁾ Por. np. wyrok Rady Stanu z 19/2 1875 Bonaparte: Książę Napoleon-Jérôme Bonaparte, generał dywizji za 2-go Cesarstwa, został za 3-ciej Republiki skreślony z listy generałów; Rada Stanu zgodnie z wnioskiem Kom. rząd. Davida — stanęła na stanowisku, że twierdzone przez Min. Wojny podyktowanie tej decyzji motywem politycznym nie czyni jej samo przez się „aktem rządowym” i — co za tym idzie — uznała się za właściwą do merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. Wyrokiem z 5/11 1880 Marquigny — Trybunał Kompet. orzekł że Rada Stanu jest właściwą do rozstrzygnięcia skargi OO. Jezuitów przeciw „dekretowi” usuwającemu ich z ich siedziby, przy czym nie stoi temu na przeszkodzie, że „dekret” ten wydany został w związku z porządkiem dziennym uchwalonym przez Izbę Deputowanych. Wyrokiem z 20/5 1887 Prince d'Orléans (duc d'Aumale) et Prince Joachim Murat — Rada Stanu orzekła, że decyzja w przedmiocie wytoczenia funkcjonariuszowi postępowania dyscyplinarnego — chociaż powzięta niewątpliwie z motywów politycznych — nie przestaje być aktem administracyjnym podlegającym kontroli sądowo-administracyjnej. Wyrokiem z 9/1 1925 Baléchat Rada Stanu uchyliła się od oceny decyzji ministra powziętej w wykonaniu frakcji wensalskiego z r. 1919 („Une telle décision... n'est pas susceptible à raison de sa nature, d'être déferée au Conseil d'Etat statuant au contentieux”)

³⁰⁾ Wyjątkowe ślady przetrwania „théorie du mobile” w judykaturze Rady Stanu — np. wyr. z 1/6 1923 Cie Paul Girod (wstrzymanie wypłat przez Bank Franc. na rachunek rządu carskiego), wyr. z 5/3 1926 Panisse i 27/2 1929 Pancrazi (odmowa odszkodowania za grabieżę wojska francuskiego w Odessie w 1919 r., choć nie chodziło tu ani o działania wojenne, ani o stosunki międzynarodowe), wyr. z 11/2 1931 Sobieszczański (odmowa zapłaty przez Francję należności za węgiel zarekwirowany przez Kołczaka na cele eksploatacji kolei Transbałkańskiej choć należność te uznał Komitet międzyaliancki, z Francją na czele), albo wyrok z 4/1 1918 Graty (Internowanie w czasie wojny przez Ministra Sp. wewn. obywatela belgijskiego, karanego przed wojną i wydalonego z Francji). Por. co do tego wyroku: Duguít (246).

³¹⁾ Duguít określa je mianem „aktów politycznych” Por. „Droit constit.”

Mgr M. KLENOWICZ (Gdańsk)

ROZWAŻANIA

na temat reorganizacji administracji

(Artykuł dyskusyjny).

Stoimy przed wielkim i trudnym zadaniem sformułowania podstaw organizacyjnych naszego aparatu państwowego. Okres stabilizacji politycznej, który nastąpił po wyborach sejmowych, stwarza potrzebę natychmiastowego wzmożenia naszego postępu gospodarczego i społecznego a tym samym usprawnienia techniki rządzenia aparatem administracji państwowej. To usprawnienie musi iść przede wszystkim o dół: musi być usprawniona praca poszczególnych gromad, gmin, miasteczek i powiatów, praca nad podniesieniem kultury, dyscypliny i umiejętności gospodarowania. Wieś czy osada, te naturalne źródła żywotne narodu wymagają coraz większej pieczy, lepszych, jak dotąd ram organizacyjnych.

Na barki administracji spadły zadania wielkie i różnorodne. Czy w tych warunkach możemy tkwić dłużej w starych, nieżyjących formach organizacyjno-biurokratycznych?

Najlepsze zarządzenia odgórne, wykonywane przez najwyższe hierarchie, nie osiągną skutku, jeżeli teren, t. zw. dół nie będzie należycie pulsował.

Odgórnie podchodzenie do zagadnień terenowych może spotęgować tylko biurokratyzację, sparaliżować nasze myśli i przedsiębiorczość. Wywołanie natomiast ambicji lokalnych poprzez organizację terenową, wyposażoną należycie pod względem moralnym i materialnym da dopiero istotne wartości pojęcia ludowości administracji.

Na jakich więc przesłankach należało by oprzeć organizację administracji, aby odpowiadała wymogom Polski Demokratycznej? Z jakich założeń należy wyjść, aby ustrój administracji publicznej scharmonizować z obecnymi potrzebami społeczeństwa?

W strukturze dzisiejszej administracji doły nie posiadają żadnej racjonalnej koncepcji organizacyjnej i tak:

1) Gromada, wieś czy osada, to źródło zdrowej siły państwa nie ma dotychczas takiego organu władzy społeczno-państwowej, który by kierował życiem gospodarczym i kulturalnym swego obszaru, zapewnił mu w pełni porządek, czy ochroniał prawa i obowiązki obywatelskie. Nie spełnia tego dzisiejszy sołtys, ta „ofiara”, na głowę której ważą się codzienne polecenia, zarządzenia, nakazy i zakazy. On — sołtys — jest omnibusem wsi, a najczęściej chodzi bez butów bo zdziera prę-

dziej od wszystkich mieszkańców gromady zelówki i przeważnie nie prócz złożeń nie otrzymuje. Powoływane ad hoc do współpracy z sołtysem komitety gromadzkie z braku oparcia ustrojowego nie mogą skutecznie działać.

2) A urzędy gminne? Spełniają one funkcję listonoszów, inkasentów, informatorów, sprawozdawców, kontrolerów, opiekunów, sędziów, egzekutorów, rzeczoznawców itd. Jednym słowem jest to urząd do wszystkiego. W rozgardiaszu kompetencyjnym gminy gubi się jej właściwa rola, zatracą się rola nad podniesieniem gospodarczym i kulturalnym obszaru. Gminne rady narodowe tkwią w marazmie: działa wójt i to dorywco, rzadko kolegialnie, natomiast cały ciężar spoczywa na aparacie biurokratycznym, do którego należy sekretarz gminy, jego pomocnik, rachmistrz i jeden czy dwóch kancelistów. I ten aparat o głodowych i nieregularnie wypłacanych poborach (pomoc w postaci kart aprowizacyjnych został przy ostatecznej redukcji skasowana, a rekompensata wyrównawcza wobec słabej dochodowości karłowatych przeważnie gmin przedstawia się bardzo problematycznie) ma obsłużyć administrację rządową, urzędy stanu cywilnego, rolnictwo, zdrowie publiczne, szkolnictwo, komunikację, skarbowość, ubezpieczenia, opiekę społeczną, aprowizację, — ma wydawać setki różnych zaświadczeń w sprawach majątkowych i rodzinnych, w sprawach rzemiosła, przemysłu, — ma sporządzać dziesiątki sprawozdań, wymierzać podatki, wykonywać budżet gminy, doręczać pisma, wezwania sądów i różnych urzędów, prowadzić księgi biercze, wykonywać budżet gminy, doręczać pisma, wezwania sądów i różnych urzędów, prowadzić księgi biercze, wykonywać nakazy karne i wyroki, przechowywać dowody rzeczowe, kontrolować ruch ludności, prowadzić operacje kasowe z państwowymi bankami, pobierać składki ubezpieczeniowe, prowadzić rejestrację klaczy i buhaji, dostarczać milicji podwozy i wykonywać dziesiątki innych czynności? Niestety czynności te nie mają charakteru samorządowego. W zarządzie tymi sprawami bierze udział głównie element biurokratyczny. Z drugiej strony zasoby gospodarcze gminy są zbyt ograniczone, aby można było prowa-

dziec jaką taką gospodarke czy rozbudować instytucje użyteczności publicznej. Przyszły więc ustrój, poza odciążeniem gmin od czynności formalistyczno-biurokratycznych, musi uwzględnić taki podział terytorialny, aby, biorąc pod uwagę obecny system dochodowości (z 35 proc. udziałem w podatku gruntowym) gmina posiadała od 8—10.000 ha, w czym przynajmniej 6.000 ha ziemi ornej.

- 3) Administracja powiatowa, przede wszystkim administracja ogólna, to baza, w której złe lub dobre pociągnięcia wywołują dodatni lub ujemny rezonans na życie ekonomiczne, na poziom kultury i moralności. Dobra administracja musi gospodarzyć jak bonus pater familias. Według obecnego stanu prawnego starosta jest odpowiedzialnym kierownikiem starostwa powiatowego, wydziału powiatowego oraz reprezentantem rządu. Działa pod osobistą odpowiedzialnością samodzielną i jednoosobowo. Zasady monokratyczne, polegające na tym, że cała władza spoczywa w ręku kierownika danego urzędu, oraz że kierownik jest odpowiedzialny za całą działalność tego urzędu, nie odpowiadają z reguły faktycznemu stanowi rzeczy. Z jednej strony kierownik bierze na swoje barki zadania często przerastające jego siły choćby fizyczne, z drugiej zaś falangi urzędnicze przy tym systemie tkwią w marazmie. Aby ta zasada nie stała się fikcją, potrzeba nade wszystko wielkich kwalifikacji moralnych i intelektualnych ze strony zarówno kierownictwa, jak i wszystkich funkcjonariuszów, a ponadto wyposażenia i odpowiednie środki techniczne. Polityka personalna prowadzi dziś do tego, że co lepsze idzie do urzędu wojewódzkiego czy ministerstwa. Potrzeby powiatu traktuje się pod względem jakości i ilości raczej po macoszemu. A czyż dziedziny: administracyjno - prawna, polityczno - społeczna, przemysłowa czy samorządowa, opieki społecznej, odbudowy, zdrowia czy kultury mogą być obsadzone przez pół — czy ćwierć inteligentów, przez eks-kupców, czy innych dyletantów? Manię posadową należy ukrócić. Administracja powiatowa musi też być odpowiednio uwzględniona przy wyposażeniu, gdyż dotychczas przedstawia się nad wyraz żałośnie, czy to, jeżeli chodzi o środki budżetowe, środki techniczne itp., co najlepsze zatrzymywane jest przede wszystkim w wyższych instancjach np. środki lokomocji. Podobnie jak karłowata gmina, powiat karłowaty jest nieżywozny zarówno pod względem gospodarczym jak i kulturalnym. 180—200.000 ha, to przestrzeń konieczna do samowystarczalnego gospodarowania.

Założenie ustawowe oparcia administracji na zasadzie zespolenia nie jest dotychczas w pełni zrealizowane. Służbowe podporządkowanie wszystkich spraw powiatowych kierownictwu przedstawiciela rządu, jako całość jest w na-

szych warunkach jedynie racjonalne, zwłaszcza że nadzorcze kompetencje koordynacyjne nie zawsze są praktycznie realizowane. To jednak nie może być równoznaczne z odjęciem pełni odpowiedzialności poszczególnych urzędników w zakresie resortowym. Techniczny aparat musi w swoim zakresie poczuwać się do całkowitej odpowiedzialności. Ta sama zasada, tj. zespolenie musi się odnosić do samorządu (starosta — przewodniczący wydziału powiatowego), który nie może być przeciwstawiony administracji państwowej. Pomysły tworzenia jednych starostów jako administratorów rządowych, a drugich jako administratorów samorządowych są nie do przyjęcia. Tylko reminiscencje niezdrowej przeszłości mogą tego rodzaju pomysły rodzić. Niemniej jednak udział w administracji samorządu obywateli i ich wpływ na sprawy publiczne musi być znacznie powiększony. Ale obywatele muszą też być odpowiednio przygotowani do roli rzecznika państwowego w pracy samorządowej. Przede wszystkim zaś kontrola społeczna ze strony takiego czy innego prezydium rady narodowej, czy samej rady, to ważki czynnik wychowania biurokracji, czynnik wychowania społecznego. Musimy nastawić się na to, aby stworzyć kadry zaufanych i zdolnych administratorów rządowych i samorządowych i z drugiej strony, aby drogą zaufania obywatelsko-samorządowego uszlachetnić człowieka nowej Polski.

Należy zatem zadać sobie pytanie, czy rozbudowując gminę na dużej przestrzeni z szerokim zakresem lokalnym, rządowym i samorządowym, tworząc obszerne i samodzielne powiaty, odpowiednio wyposażone osobowo i materialnie możemy utrzymać dotychczasowy stan na szczeblu II instancji?

Przyjęto wyżej bezsporny aksjomat, że tylko pełnowartościowy, należycie wyposażony i należycie obdzielony pracą funkcjonariusz może odpowiedzieć zadaniu urzędnika-obywatela.

Czy wobec tego, a zwłaszcza wobec braku odpowiedniego materiału ludzkiego możemy sobie pozwolić na ugrupowanie falangi urzędników na szczeblu II instancji?

Przede wszystkim chodzi znów o administrację ogólną!

Tu cała władza spoczywa w ręku wojewody, który decyduje we wszystkich sprawach, jakie do właściwości urzędu wojewódzkiego należą i wojewoda jest też odpowiedzialny osobiście za działalność całego urzędu z zastrzeżeniem kolegiального załatwienia spraw stosownie do przepisów. Autorytet wojewody zasłania wszystko i trzeba stwierdzić, że zwłaszcza w dziedzinie koordynacji, planowania, nadzoru i pieczy nad ludnością stanowisko wojewody, szczególnie w pierwszym stadium organizacyjnym, odegrało kapitalną rolę.

Ale poza wojewodą i wicewojewodami jest jeszcze urząd wojewódzki, jako organ technicz-

ny wojewody, który przeciętnie liczy łącznie z wojewódzkim urzędem ziemskim, samochodowym itd. około 1000 ludzi. Operuje on budżetem blisko 20 milionów miesięcznie na wydatki osobowe i rzeczowe. Trzeba od razu stwierdzić, że rozbudowane wydziały wojewódzkie odgrywają głównie rolę skrzynki pocztowej, która przekazuje dalej zarządzenia władz naczelnych, — skrzynki, która znacznie opóźnia cały proceder rozkazodawczy. W toku ustawowej instancji urząd wojewódzki nie wiele ingeruje.

W tych warunkach słusznym jest wzmocnienie gmin i powiatów kosztem urzędu wojewódzkiego. Usprawni to właściwa administracja terenowa. Funkcje nadzorcze należy rozbudować przy władzach naczelnych w postaci doświadczonych inspektorów, wyposażonych w szerokie kompetencje i odpowiednie środki techniczne.

Z tych uwag wynika celowość:

- 1) wzmocnienia organizacji gromad przez powołanie do życia 3—5 osobowych komitetów ludowych z przewodniczącym i sekretarzem, jako organem wykonawczym komitetu,
- 2) wzmocnienia terenowego, organizacyjnego i finansowego gmin z ustanowieniem w każdej gminie jednego instruktora społecznego, rolnego i spółdzielczego,
- 3) wzmocnienia organizacyjnego, osobowego i technicznego powiatów przy zredukowaniu ilości powiatów i stworzenia większych jednostek zdolnych do twórczego wysiłku,
- 4) wzmocnienia kompetencji nadzorczych prezydiów rad narodowych ze specjalnym poruczeniem zagadnień społeczno - politycznych,
- 5) objęcia wyłączną kompetencją wydziałów wojewódzkich i powiatowych dziedziny samorządowe, zarówno w wykonaniu, jak i nadzorcze,
- 6) rozbudowania inspektoratów resortowych przy władzach naczelnych,
- 7) przygotowanie planu 2-stopniowego sądownictwa administracyjnego,
- 8) skasowanie urzędów wojewódzkich, izb skarbowych, kuratoriów szkolnych, jednocześnie rozszerzenia kompetencji inspektoratów szkolnych, zespołowych w I instancji, powszechnych zakładów ubezpieczeń przy włączeniu inspektoratów P. Z. U. W. do samorządu powiatowego, Dyrekcji Lasów Państwowych z rozszerzeniem kompetencji nadleśnictw zespołowych w I instancji i podporządkowania im leśnictwa na szczeblu gminnym, zespolenia miejscowych urzędów pracy oraz urzędów miar i wag: w resorcie komunikacji powinny być zespolone drogi wodne,
- 9) usprawnienia organizacji międzykomunalnych,
- 10) pozostały po redukcji personel po przeszkoleniu przenieść do przemysłu, żeglugi, spółdzielczości itp., a oszczędności budżetowe z tego tytułu skierować na rozbudowę przemysłu i wzmocnienie więzów kulturalnych i społecznych terenu.

WACŁAW DE LAVEAUX

ZARYS NAUKI O FUNKCJONOWANIU MIAST

Wszelkie prawa zastrzeżone!

1. Potrzeba wyodrębnienia i usamodzielnienia badań (względy naukowe).

Wiedza o mieście jest dotychczas rozczłonkowana. Albo jest ona gościem różnych nauk (technika, biologia), albo obejmuje jedynie fragmenty zagadnienia miejskiego. Urbanistyka, socjologia, nauka administracji, czy nauki komunalne zajmują się bowiem badaniem części problemu miejskiego. Każda z tych nauk daje przewagę momentom bądź tylko społecznym, bądź technicznym, bądź tylko prawnym, gdy tymczasem oprócz techniki, socjologii, czy prawa tak-

że wiele innych nauk — jak ekonomia, statystyka, biologia, teoria polityki itd. — wnosi mnóstwo światła w problem miasta. Miasto nie jest problemem wyłącznie socjologicznym lub tylko urbanistycznym, ani też wyłącznie administracyjnym, prawnym czy komunalnym. Natomiast jest ono zjawiskiem złożonym, obejmującym różnorodne elementy powiązane w jedną całość. Trzonem, kośćcem tej całości jest rola miasta w społeczeństwie i państwie. Konsekwencją tego faktu jest, że badanie zagadnienia miejskiego winno się zwrócić ku dziedzinie, obejmującej całość a zarazem istotę mia-

sta, a tą jest jego funkcyjnowanie. W funkcyjnowaniu miasta przejawia się istota jego roli w społeczeństwie. Badanie funkcyjnowania miasta ma niezwykle doniosłe znaczenie dla społeczeństwa jako całości. Dostarcza danych dla właściwego ustosunkowania się do problemów miejskich. Dane te będą wszechstronne. Jedynie bowiem rozpatrywanie miasta pod kątem funkcyjnowania uchroni nas od jednostronności spojrzenia na miasto. Badanie strony statycznej grozi nierównomiernością rezultatów badań, przejawiającą się w przerostach (kryteria prawne, techniczne) i w lukach (kryteria ekonomiczne, biologiczne, celowościowe). Badanie funkcyjnowania łatwiej uniknie luk i przerostów, bo podczas funkcyjnowania zazwyczaj najostrożniej wyudatniają się, wymagające poprawy, zaniedbania czy przerosty, tak teorii jak i praktyki. Badanie struktury budowlanej, społecznej i administracyjnej, jak i badanie licznych fragmentów zagadnienia miejskiego ma znaczenie pomocnicze dla badania głównego, badania miasta żyjącego i działającego — miasta w ruchu. Jest to zgodne z faktem, że istoty miasta nie stanowi, ani jego budowa, ani struktura prawna, administracyjna, lub społeczna, ani nawet organizacja samorządowa. Struktura czy organizacja nie wyjaśnia należycie celu miasta. Cel ten jest ściśle związany z funkcyjnowaniem miasta i łącznie z nim będzie rozpoznawany. Wykreśla on kierunek rozwoju nauki o funkcyjnowaniu miast — pierwotne rozczłonkowanie zamienia na dążność odwrotną: od licznych części do jednej całości. Ona pozwoli nam wyeliminować wiadomości zbędne i wydobyć wszystko, co służy nauce o funkcyjnowaniu miast, z każdej dziedziny wiedzy o którą problem miasta zahacza. Nauka ta poddając zagadnienie miast badaniu przy pomocy kryteriów własnych, szarmonizuje osiągnięcia innych nauk i zjednoczy je w ustaleniach syntetycznych.

2. Potrzeba naukowego badania roli miast (względy rzeczowe)

Potrzebę naukowego badania funkcyjnowania miast uzasadnia specyficzna rola skupień miejskich i ludności miejskiej. Tak istnienie tych skupień, jak i stosunek ilościowy ludności nierolniczej do rolniczej nie jest dziełem przypadku. Nie trudno stwierdzić istnienie stałej i powszechnej zależności między poziomem materialnego i duchowego życia narodów i rozwoju państw, a między wielkością odsetka ludności nierolniczej, którą nazywał będę także ludnością trudniącą się zawodami miejskimi lub krócej — ludnością miejską. Uszeregowanie państw według odsetka ludności nierolniczej stanowi zarazem uszeregowanie ich pod względem poziomu zaradności. Najniższy stopień zaradności ludności wykazują państwa o najniższym odsetku ludności nierolniczej. Statystyka konsumpcji, w poszczególnych krajach, takich podstawowych artykułów jak: cukier, mięso, masło,

sól, mydło, wełna, skóra, papier, żelazo itp., kształtuje się równolegle do statystyki ilości ludności nierolniczej. Państwa o wyższym poziomie konsumpcji tych artykułów są zarazem państwami, w których ludność trudniącą się zawodami miejskimi jest w większej liczbie. Także szereg innych warunków wyraża tam wyższy poziom życia. Jest tam więcej mieszkań, szpitali, łatwiejszą jest specjalizacja zawodowa, w życiu kulturalnym i w rozrywkach uczestniczą tam liczniejsze koła ludności, wyższą jest suma oszczędności, stopa dyskontowa korzystniejsza, żywszy obrót handlowy. Ten wpływ miast i ludności (miejskiej) wyraża się także w dziedzinie rozwoju duchowego narodów, a nawet dynamiki politycznej państw. Na tle tych twierzeń zarysowuje się wniosek, że miasta i ludność trudniącą się zawodami miejskimi stanowi warunek podnoszenia się społeczeństw, narodów i państw z niższego na wyższy poziom bytu i rozwoju. Dla badania problemu o tak potężnym znaczeniu nie może wystarczać jednostronnie podchodząca do skupienia miejskiego i ludności miejskiej nauka administracji, prawa, urbanistyki, czy socjologii. Całość zagadnienia i wszystkie jego postacie wyjaśnić i naświetlić może należycie jedynie nauka o funkcyjnowaniu miast.

3. Kształtowanie losów miasta wymaga wiedzy fachowej (względy osobowe)

Podstawowym warunkiem należytego funkcyjnowania miasta jest człowiek i to nie tylko ten rządzony, ale przede wszystkim — rządzący. Zagadnienie to przybiera na doniosłość w miarę jak coraz większa liczba osób bierze udział w rządzeniu. Losy miast spoczywają przeważnie w rękach ludzi wyspecjalizowanych w umiejętnościach związanych luźno z problemem miasta, często ludzi posiadających wiedzę fragmentaryczną w stosunku do zagadnienia miejskiego, nierzadko zaś w rękach ludzi niefachowych. Raz po raz miasto dostaje się pod przewagę jednego z różnych kryteriów myślenia i pada ofiarą jednostronności. Coś jak te koła w maszynie, które osi swej nie mają w środku. Następstwem tego są przeróżne zaniedbania, raz techniczne, to znowu zdrowotne, prawne, finansowe albo inne. Równocześnie powstają przerosty poszczególnych dziedzin funkcyjnowania miasta. Jedne i drugie tworzą okresową jednostronność — zawsze ujemną w skutkach i nieproduktywnie kosztowną (prawo minimum). Urbanisci, społecznicy, ekonomiści, inżynierowie, statystycy, socjologowie, technicy, lekarze — oto cała falanga specjalistów z których każdy tylko ze swego punktu widzenia spogląda na miasto, jego organizację i funkcyjnowanie. Opinie ich i decyzje o problemach miasta wykazują jednostronność w kierunku zależnym od reprezentowanej wiedzy. Któż zatem myśli o całości miasta, o właściwym umiejscowieniu zagadnienia roli miasta w obrębie ca-

łokształtu zagadnień państwowych? Niestety, trudno na to odpowiedzieć. Zdawać by się mogło, że wiedza o mieście wobec kolegialnego ustroju szeregu władz samorządowych, państwowych, czy organizacji społecznych jest reprezentowana we wszystkich działach przez poszczególnych członków kolegium. Fakt taki, chociaż tu i tam istnieje, nie znajduje należytego wyrazu w decyzjach kolegialnego organu. Dzieje się tak dlatego, bo decyduje wola większości, która niezawsze pokrywa się z wszechstronnym spojrzeniem na problem lub z należyтым zrozumieniem roli i zadania miasta. A przecież często warunkiem należytego funkcjonowania miasta jest uwzględnienie opinii mniejszości. Dlatego wiedza o mieście musi zostać zespolona w mózgu jednej i tej samej jednostki ludzkiej. Należy ją poddać jednej wszystko kontrolującej świadomości własnej. Byłoby błędem sądzić, że owo skupienie w jednej ludzkiej świadomości problemów urbanistycznych, społecznych, ekonomicznych, statystycznych, medycznych, organizacyjnych stanowi wysiłek nie do osiągnięcia. Nauka o funkcjonowaniu miast, wydobywając z tamtych nauk wszystko ale i tylko to co dla poznania zasad należytego funkcjonowania skupienia miejskiego jest potrzebne, czyni wysiłek ten wykonalnym i dostępnym każdemu, dla kogo miasto stanowi przedmiot zainteresowania.

4. Odgraniczenie nauki o funkcjonowaniu miast od nauk pokrewnych

Zanim przystąpimy do bliższego sprecyzowania nauki o funkcjonowaniu miast musimy ją wyraźnie odgraniczyć od nauk innych, zwłaszcza nauk pokrewnych. Zatarcie się wyrazistości granicy między poszczególnymi naukami sprowadziłoby nas na manowce z właściwego pola badań. Unikniemy tego, badając stosunek nauki o funkcjonowaniu miast do nauk pokrewnych. Silne pokrewieństwo z nią wykazuje teoria polityki samorządowej (komunalnej). Tu zahaczamy o doniosłego znaczenia spór między obrońcami (w literaturze polskiej: Kuhn, Krzeczkowski) a przeciwnikami: (w lit. pol.: Biegeleisen) samodzielności nauk komunalnych. Nauka o funkcjonowaniu miasta przypisuje miastu, a nie samorządowi byt samodzielny, trwałe, wywodzące się z naturalnego porządku rzeczy. Nie znajduje natomiast dosyć argumentów, aby walczyć z poglądem według którego samorząd jest sztucznym tworem prawa pozbawionym samodzielnych warunków rozwoju, zależnym od państwa, z których to względów samorząd nie jest zdolny służyć za fundament i przedmiot samodzielnej nauki. Polityka komunalna jako nauka analizuje problem miast z punktu widzenia funkcjonowania organizmu samorządowego, a więc obejmuje tylko te dziedziny zadań administracyjnych, które należą do zakresu działania samorządu. Tymczasem istnieje jeszcze nadto cały szereg dziedzin,

które należąc do zakresu działania państwa lub organizacji społecznych, wywierają decydujący wpływ na funkcjonowanie miast (państwowa polityka przemysłowa, handlowa, komunikacyjna, inwestycyjna, związki zawodowe, stowarzyszenia kulturalne, spółdzielczość). Leżą one przeważnie poza sferą wpływów samorządu. W interesie należytego spełnienia zadań przez miasto muszą być te dziedziny uwzględnione i włączone w całość badań naukowych nad rolą miast. W tym stanie rzeczy teoria polityki samorządowej (komunalnej) pozostaje w stosunku do nauki o funkcjonowaniu miast jak część do całości. Nauki komunalne mogą dać trafne i owocne rezultaty tylko w oparciu o teorię funkcjonowania miast i w jej ramach. Tylko takie ich umiejscowienie włączy w nie wszystko ożywiającą energię, wypływającą z należytego zrozumienia celu miasta. Badanie zadań i środków polityki komunalnej poza nauką o funkcjonowaniu miast da rezultaty częściowe, ułomne, wiecznie chrome. Tezę tę wyjaśnia i popiera okoliczność, że rozwój miasta zależy od polityki trzech czynników na obszarze miasta i w skupieniu miejskim działających, a to od polityki komunalnej (samorządowej), państwowej i społecznej, o czym osobno będzie mowa. Również nauka administracji nie zastąpi nauki o funkcjonowaniu miast. Pojęta jako nauka prawa administracyjnego obejmuje tylko szczupłą część przedmiotu nauki o funkcjonowaniu miast — tylko prawną stronę zagadnienia. Pojęta jako teoria polityki administracyjnej nie wystarcza nauce o funkcjonowaniu miast. Ma bowiem zbyt szerokie pole badań i nie wyodrębnia miasta w sposób właściwy, jak i roli dynamicznej, harmonizującej i regulacyjnej miasta i ludności miejskiej w obrębie społeczeństwa, czy państwa. Wreszcie zadania teorii polityki administracyjnej jako częściowe nie wyczerpują obejmujących całość zadań nauki o funkcjonowaniu miast. Także socjologia, chociaż bardzo wiele wnosi do nauki o funkcjonowaniu miast, nie wyczerpuje jednak jej przedmiotu. Socjologia zajmuje się badaniem opisowym, porównawczym i wyjaśniającym społeczeństw ludzkich (Maunier). Nauka o funkcjonowaniu miast zajmuje się jako jednym z głównych zadań i wartościowaniem i badaniem celowości instytucji, środków i metod. Podobnie urbanistyka nie wyjaśnia nam funkcjonowania miast. Jej punkt ciężkości spoczywa na stronie technicznej problemu — jest bowiem nauką o budowie miast. Wyjaśnia elementy struktury przestrzennej i budowlanej skupienia miejskiego. Człowiek w jej badaniach schodzi na plan drugi; chociaż liczy się z jego potrzebami. Odgraniczenie nauki o funkcjonowaniu miast od innych nauk takich jak ekonomia, biologia, statystyka jest tak widoczne, że nie potrzebuje bliższego uzasadnienia. Każda z nich obejmuje małą część jej przedmiotu i ma charakter nauki pomocniczej. Tak więc jesteśmy świadkami zjawiska charakterystycznego. Od so-

cjologii, ekonomii, urbanistyki, prawa, administracji, statystyki, biologii i wielu innych nauk odrywają się poszczególne fragmenty i łączą w nową całość pod wpływem siły atrakcyjnej miasta. Życiodajnym jądrem wyodrębniającej się nauki jest miasto, zjawisko konkretne, niezależne od takich, czy innych pojęć prawnych, nawet od ustawodawcy, który musi się liczyć z jego bytem i celem — stanowiące wytwór niepowsztrzymanych sił społecznych, żelaznych praw bytu i rozwoju, wytwór czynników naturalnych.

5. Genealogia

Genealogia nauki o funkcjonowaniu miast rysuje się jasno. Nauka ta stanowi twór pochodny wobec socjologii, urbanistyki, administracji i tak zwanych nauk komunalnych. Te ostatnie zwłaszcza tworzą etap w pochodzie myśli ludzkiej ku nauce o funkcjonowaniu miast. Ponieważ jednak wykazują one brak samodzielności i obejmują tylko część sztucznie wyrwaną ze szerszego zagadnienia jakim jest skupienie miejskie, stąd niejednorodność i urywkowość podstaw — przeto okazała się potrzeba posunięcia badań na wyższy szczebel zagadnienia, na szczebel skupienia miejskiego. Takie rozszerzenie podstawy badań naukowych uniezależnia nas od kryteriów prawnych, zazwyczaj bardzo nietrwałych i zmiennych w treści swej i rozciągłości (samorząd) i daje możliwość oparcia się na kryteriach faktycznych, naturalnych, trwałych. Takim kryterium jest miasto. Nauki pomocnicze dla nauki o funkcjonowaniu miast stanowią: ekonomia, biologia, statystyka, technika i wszelkie te nauki, które w jakikolwiek sposób zahaczają o problemy miejskie i ludności miejskiej.

6. Próba definicji

Ma ona podkreślić, że zadaniem nauki o funkcjonowaniu miast jest badanie dynamiczno-rozwojowej strony miasta, a nie jego strony statycznej, badanie celowościowe i wartościujące elementów funkcjonowania, przy którym to badaniu należy unikać przerostu badań strukturalnych. Powiedziawszy krótko — chodzi tu o miasto w ruchu, miasto żyjące, działające, funkcjonujące. Możemy zatem skonkretyzować następującą próbę definicji:

Nauka o funkcjonowaniu miast (urbologia) ma za swój przedmiot badanie prawidłowości funkcjonowania zespołu miejskiego

i celowości jego elementów dla wykrycia najbardziej odpowiednich warunków i metod wypełniania zadań przez zespół miejski, stanowiący ośrodek wymiany dóbr, usług i myśli, kształtowanej pod kątem podnoszenia poziomu życia społeczeństwa jako całości.

7. Metoda

Badanie rozwoju miast za pośrednictwem monografii historycznych — oraz monograficznych opracowań poszczególnych elementów zespołu miejskiego — analiza wzajemnego stosunku danych statystycznych miast do danych statystycznych państwa — wykrywanie prawideł ogólnych funkcjonowania miasta — konfrontowanie osiągnięć materialnych i duchowych ludności miejskiej z polityką samorządową, państwową i społeczną na terenie miasta — sprawdzanie ścisłości niektórych znanych praw (prawo minimum, prawo zbytu, teoria ilościowa) — wartościowanie — analiza celowości metod i środków — oto niektóre z metod, mogące mieć pożyteczne zastosowanie w badaniach nad funkcjonowaniem miast. Z jednej strony badanie będzie szło od wielu części do jednej całości — z drugiej zaś będzie ono starało się wyprowadzić z ogólnego celu miasta wnioski szczegółowe.

8. Zarys podziału badań

Studium funkcjonowania miasta wymaga — jak zresztą każda tego rodzaju praca — zastosowania pewnego systematycznego planu prac i uporządkowania układu omawianych zagadnień. W pierwszym więc rzędzie będziemy dążyć do wyjaśnienia pojęć podstawowych, takich jak wymiana, zespół miejski, miasto itd. Następnie przystąpimy do wyjaśnienia i ustalenia czynników decydujących o funkcjonowaniu miasta. Będą to wycinki polityki miejskiej, których cechą charakterystyczną jest, że żaden z nich nie ma warunków samodzielnego kształtowania funkcjonowania miasta. W dalszym etapie badań rozważymy potrzebę wyboru podziału zagadnień, a to podziału bądź rzeczowego (podział przedmiotowy), bądź według podmiotu decydującego (podział podmiotowy) — bądź zastosowania kombinacji obu tych podziałów. Następnie trzeba będzie wyodrębnić elementy wspólne i odmienne, trwałe i zmienne. W świetle tych uwag zarysowuje się coraz wyraźniej potrzeba dokonania podziału dalszego studium nauki o funkcjonowaniu miast na część ogólną i na część szczegółową.

Mgr CZESŁAW DYJA

UMOWNE PRAWO PRACY

c. d.

II. Rozporządzenie Prez. Rzplitej o umowie o pracę robotników nie ma zastosowania — po myśli art. 2 ust. 2 — do robotników rolnych, dozorców domowych, służby domowej i do kontraktowych funkcjonariuszów niższych (kontr. woźnych, szoferów, palaczy itp.), zatrudnionych w urzędach państwowych i samorządowych.

Z powyższego wynika, że do kontraktowych funkcjonariuszów niższych w urzędach państwowych i samorządowych stosować trzeba z konieczności przepisy kodeksu zobowiązań. Tym niemniej — zgodnie z ogólną tendencją prawa pracy — można w zawieranej z nimi umowie zamieszczać postanowienia czy to ustawy o państwowej służbie cywilnej czy też rozporządzenia o umowie o pracę robotników, jeżeli tylko postanowienia te są dla nich korzystniejsze, niż odnośne postanowienia kodeksu zobowiązań. Bliższe wyjaśnienia w tej kwestii znajdzie czytelnik w artykule omawiającym rozp. rob. Osoby zatrudnione na podstawie umowy o pracę w przedsiębiorstwach państwowych i samorządowych, są uważane za robotników, jeśli pełnią pracę fizyczną. Do nich należy stosować rozp. rob.

Art. 446 kodeksu zobowiązań

Utrzymanie w mocy szczególnych ustaw nie oznacza bynajmniej, by kodeks zobowiązań w ogóle stracił swą moc odnośnie tych umów o pracę, do których mają zastosowanie ustawy szczególne.

Bo oto art. 446 k. z. mówi:

„Jeżeli dla pewnej kategorii pracowników istnieje lub wydana będzie szczególna ustawa, regulująca stosunek pracy, przepisy działu niniejszego t. j. art. 441—477 stosuje się jedynie w przedmiotach, ustawą szczególną nieobjętych“.

Bardzo ważny przepis. Mówi on, że jeśli w ustawie szczególnej (np. w rozporządzeniu o umowie o pracę prac. umysł.) nie znajdujemy odpowiedzi na pewną kwestię, to winniśmy zwrócić się o pomoc do kodeksu zobowiązań. Kodeks zobowiązań stosuje się więc pomocniczo t. j. subsydiarnie.

Zilustrujmy to całe zagadnienie na przykładach:

Art. 469 § 2 k. z. orzeka, że umowę o pracę można rozwiązać za sześciotygodniowym wypowiedzeniem na koniec kwartału kalendarzowego.

Natomiast art. 25 rozp. Prez. Rzplitej o umowie o pracę pracowników umysłowych przewiduje 3-miesięczny okres wypowiedzenia.

Który z tych okresów mamy zastosować, jeśli chcemy rozwiązać umowę z pracownikiem umysłowym? Oczywiście, że okres 3 miesięczny, bo okres ten przewidziany jest ustawą szczególną,

która ma pierwszeństwo przed kodeksem zobowiązań.

Dругi przykład:

Pracownik umysłowy zobowiązał się w drodze umowy do pracy w biurze pracodawcy i to począwszy od 1 marca 1946 r. Pracy tej jednak nie mógł przez okres dwu miesięcy rozpocząć, gdyż brak było dlań w biurze pracodawcy pomieszczenia i stołu.

Czy pracownikowi należy się wynagrodzenie za pracę niespełnioną? Odpowiedzi na to pytanie nie znajdziemy w rozporządzeniu Prez. Rzplitej z 16. III. 1928 r. o umowie o pracę prac. umysł., gdyż kwestia ta nie została tam uregulowana. Natomiast kodeks zobowiązań ma art. 455, który brzmi:

„Pracownikowi należy się wynagrodzenie także za pracę niespełnioną, jeżeli był gotów do jej pełnienia, a doznał przeszkody z przyczyn, dotyczących pracodawcy“.

W powyżej przytoczonym wypadku zastosujemy art. 455 k. z. i przyznamy pracownikowi umysłowemu wynagrodzenie za dwa miesiące niezawinionej przez niego bezczynności. Oto co znaczy pomocnicze czyli subsydiarne stosowanie przepisów kodeksu zobowiązań po myśli art. 446 k. z.

Zgodnie z przepisem art. 446 k. z. do pracowników umysłowych, podpadających pod rozporządzenie Prez. Rzplitej o umowie o pracę prac. umysł., mają subsydiarne zastosowanie następujące artykuły k. z. 442, § 1, 445, 447, 448, 455—457, 461—464, 473.

Poniżej podajemy te z powyższych artykułów, które mają znaczenie przy ocenie stosunku służbowego kontraktowych pracowników umysłowych w służbie państwowej lub samorządowej.

Art. 442 § 1. Zrzeczenie się z góry wynagrodzenia za pracę jest nieważne.

Art. 445, który przewiduje możliwość zawierania układów zbiorowych między pracodawcami a związkami zawodowymi pracowników, ma zastosowanie przede wszystkim do pracowników umysłowych, zatrudnionych w przemyśle, górnictwie, handlu itp.

W myśl art. 2 ustawy z dnia 14. IV. 1937 r. o układach zbiorowych pracy nie mogą zawierać układów zbiorowych następujące kategorie pracowników:

- 1) pracownicy, zatrudnieni w urzędach państwowych,
- 2) pracownicy, zatrudnieni w zakładach (np. Państw. Zakład Emerytalny, Państw. Zakład Higieny), funduszach i przedsiębiorstwach państwowych.

3) pracownicy związku samorządu terytorialnego oraz ich zakładów i przedsiębiorstw (z wyjątkiem pracowników kontraktowych zatrudnionych w zakładach i przedsiębiorstwach związków samorządowych).

Z powyższego wynika, że nie mogą zawierać układów zbiorowych pracownicy Urzędów Wojewódzkich, starostw, zarządów miejskich i urzędów gminnych, natomiast mogą je zawierać pracownicy kontraktowi, zatrudnieni w zakładach i przedsiębiorstwach samorządowych (np. w gazowniach, rzeźniach, tramwajach) i do nich ma zastosowanie art. 445 k. z.

Art. 447. Pracownik obowiązany jest pełnić pracę osobiście jeżeli z umowy lub okoliczności nie wynika nic innego.

Bez zgody pracodawcy pracownik nie może wyrażać się zastępcą. Jeśli pracownik wbrew powyższej zasadzie zlecił wykonanie pracy osobie trzeciej, może pracodawca odstąpić od umowy, uznając zachowanie się pracownika za „ważny powód“ do niezwłocznego rozwiązania umowy.

Jeśli pracownik wbrew zawartej umowie o pracę nie pełni jej, pracodawca nie może żądać powrotu pracownika do pracy, lecz jedynie odszkodowania, przy czym szkodę musi pracodawca udowodnić.

Art. 448 § 1. Pracownik powinien pełnić pracę sumiennie i ze starannością, jakiej wymaga rodzaj pracy lub zwyczaj oraz słuszny interes pracodawcy.

§ 2. W tych granicach pracownik powinien stosować się do poleceń pracodawcy, nie sprzeciwiających się umowie, ustawom i dobremu obyczajom. O ile natura stosunku na to pozwala, pracodawca może poruczyć kierownictwo innej osobie.

Brak staranności i sumiennosci w pełnieniu pracy, jak również brak umówionych kwalifikacji upoważnia pracodawcę do niezwłocznego rozwiązania umowy o pracę. Nadto pracownik odpowiada w tym wypadku za szkodę (art. 239 k. z.).

Pracownik nie jest obowiązany do posłuszeństwa gdy polecenia (§ 2 art. 448) pracodawcy sprzeciwiają się ustawie, co ma miejsce, gdy pracodawca żąda np. bezpodstawnie pracy w niedzielę, święta lub w godzinach nadliczbowych. Pracownik umysłowy nie jest obowiązany stosować się do poleceń pracodawcy, o ile tenże zleci mu wykonanie czynności domowych. Jeśli pracownik nie stosuje się do takich poleceń pracodawcy, ten nie może niezwłocznie rozwiązać z pracownikiem umowy. Może co najwyżej mu umowę wypowiedzieć na okres czasu, przewidziany ustawą, do czego zresztą ma zawsze prawo bez potrzeby podawania motywów.

Art. 455. Pracownikowi należy się wynagrodzenie także za pracę niespełnioną, jeżeli był gotów do jej pełnienia a doznał przeszkody z przyczyn, dotyczących pracodawcy.

Art. 473. Pracodawcy i pracownicy nie mogą dochodzić sądownie roszczeń, wynikających z umowy o pracę, po upływie roku od dnia zakończenia stosunku pracy.

Termin jednego roku jest tu t. zw. terminem prekluzyjnym. O istocie tego terminu należy dać dokładne wyjaśnienie.

Termin prekluzyjny czyli zawity należy odróżnić od terminu przedawnienia, unormowanego w art. 284 k. z. Co do różnicy między oboma terminami toczy się spór naukowy. Niektórzy uważają, że nie ma różnicy między przedawnieniem, a prekluzją, inni zaś widzą zasadniczą różnicę (u nas Zoll). Prof. Przybyłowski uważa, że „zasadniczo okres zawity jest nieco bardziej energicznym niż przedawnienia wyrazem wpływu czasu na roszczenie; powoduje on bardziej bezwzględnie wyjaśnienia sytuacji niż termin przedawnienia.“

Z upływem terminu prekluzji nie można sądownie dochodzić roszczenia i sąd musi z urzędu uwzględnić upływ terminu. „Dane prawo gaśnie“, jak to wyraźnie powiedziane jest w art. 36 rozp. Prez. Rzplitej o umowie o pracę prac. umysłowych.

Stosunek prekluzji do przedawnienia ilustruje najlepiej zestawienie art. 284 k. z. z art. 473 k. z. Oba te przepisy mają zastosowanie także do robotników i pracowników umysłowych, podpadających pod oba rozporządzenia Prez. Rzplitej z 16. III. 1928 r., a to z powodu braku unormowania tego przedmiotu (art. 446) w tych rozporządzeniach.

Art. 284 k. z. „Z upływem lat trzech ulegają przedawnieniu wierzycelności pracowników z tytułu wynagrodzenia za pracę i zwrotu poniesionych wydatków, tudzież wierzycelności pracodawców z tytułu udzielonych zaliczek“.

Chodzi tu o wynagrodzenie w najszerszym tego słowa znaczeniu. Należą tu więc roszczenia za godziny nadliczbowe, za urlop itd.

Przedawnienie tych roszczeń po upływie trzech lat daje dłużnikowi prawo odmowy świadczenia.

Art. 473 k. z. (powtarzamy dla przeciwstawienia).

„Pracodawcy i pracownicy nie mogą dochodzić sądownie roszczeń, wynikających z umowy o pracę, po upływie roku od dnia zakończenia stosunku pracy“.

W art. 473 k. z. mamy do czynienia z terminem prekluzyjnym.

J. HAUKE

ZAOPATRZENIE EMERYTALNE B. PRACOWNIKÓW SAMORZĄDOWYCH

W ostatnim czasie wyszło szereg zarządzeń, normujących tymczasowo sprawę zaopatrzenia emerytalnego b. pracowników samorządowych, pochodzących z terenów wschodnich, należących obecnie do Z.S.R.R., oraz sprawę zaopatrzenia emerytalnego b. pracowników niemieckiego samorządu terytorialnego. Chcąc zapoznać szerszy ogół pracowników z tymi zarządzeniami, omówimy je w niniejszym artykule.

O ile chodzi o b. pracowników samorządowych z terenów wschodnich, znajdujących się obecnie poza granicami Państwa, wydane zarządzenie różniącą dwie kategorie pracowników:

- a) tych, którzy w dniu 1. 9. 1939 pobierali już zaopatrzenie emerytalne ze związków samorządowych,
- b) tych, którzy w dniu 1. 9. 1939 byli jeszcze w czynnej służbie samorządowej i obecnie stali się niezdolnymi do pracy.

I. Odnośnie pracowników samorządowych, wymienionych wyżej pod a), to Ministerstwo Administracji Publicznej już pismem okólnym z dnia 20 listopada 1945 r. wydało zalecenie, by gminy obecnego miejsca zamieszkania wypłacały tym emerytom oraz wdowom i sierotom po nich zaliczkowo zaopatrzenie emerytalne do czasu unormowania tej sprawy w drodze ustawodawczej. Podstawą wymiaru jest kwota zaopatrzenia emerytalnego, pobieranego w dniu 1. 9. 1939, plus dodatek przejściowy. Od 1 września 1946 dodatek przejściowy będzie wypłacany — w myśl zarządzenia Ministerstwa Administracji Publicznej z 18. 2. 1947 — w wysokości, ustalonej rozporządzeniem Ministra Skarbu z dnia 9 stycznia 1947 (Dz. U. R. P. Nr. 6 poz. 31).

Wypłacone z tego tytułu kwoty podlegają zwrotowi przez Komunalny Fundusz Pożyczkowo-Zapomogowy. W tym celu związki samorządowe przedstawiają w pewnych okresach czasu na żądanie Urzędu Wojewódzkiego zestawienie wypłaconych sum.

Cała akcja wypłaty zaliczkowego zaopatrzenia emerytalnego dla powyższych osób skoncentrowana jest w myśl zarządzenia Wojewody Śląsko-Dąbrowskiego w powiatowych związkach samorządowych i w miastach wydzielonych.

II. Tymczasowego uregulowania doczekała się również sprawa wypłaty zaopatrzenia emerytalnego tym b. pracownikom samorządowym z terenów wschodnich, należących obecnie do Z.S.R.R., którzy nabyli prawo do emerytury, ale do dnia 1 września 1939 byli w służbie czynnej. Na podstawie odnośnych okólników Ministerstwa Administracji Publicznej i Ziem Odzyskanych, Wo-

jewoda Śląsko-Dąbrowski wydał zarządzenie z dnia 24 marca 1947, które zawiera następujące wytyczne w tej sprawie, zaaprobowane przez Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej.

Wypłata zaopatrzenia emerytalnego ma być dokonywana jedynie w formie nieobowiązkowej zapomogi, stanowiącej zaliczkę na poczet zaopatrzenia emerytalnego, które ustalone będzie w przyszłości w drodze ustawy względnie dekretu, regulującego ostatecznie to zagadnienie. Wymiaru zaopatrzenia emerytalnego dokonuje Urząd Wojewódzki, wypłata zaś następuje z funduszy wojewódzkiego związku samorządowego. Cała kwota dokonanych zastędczo wypłat podlega zwrotowi z Komunalnego Funduszu Pożyczkowo-Zapomogowego na podstawie zestawień, nadesłanych Ministerstwu.

Prawo ubiegania się o przyznanie zapomogi na poczet zaopatrzenia emerytalnego służy tym pracownikom samorządowym, którzy w dniu 1. 9. 1939 r. będąc w służbie czynnej, byli ubezpieczeni w Funduszu Emerytalnym któregośkolwiek związku samorządowego. Zaopatrzenie przyznane będzie pracownikom, którzy ukończyli 60 rok życia, lub bez względu na wiek, o ile pracownik stał się trwale niezdolny do służby, co musi być stwierdzone orzeczeniem komisji lekarskiej, działającej przy Urzędzie Wojewódzkim.

Prawo do zaopatrzenia emerytalnego przysługuje również wdowom po tych pracownikach bez względu na wiek i zdolność do zarobkowania wdowy. Również i sierotom po tych pracownikach przysługuje to prawo i to do 18 roku życia, względnie w przypadku odbywania studiów, aż do ich ukończenia, nie dłużej jednak niż do 24 roku życia.

Podstawą wymiaru zaopatrzenia emerytalnego jest ostatnio posiadana grupa uposażenia pracownika oraz wysługi emerytalnej.

Roszczenie o zaopatrzenie emerytalne musi być poparte dokumentami, w razie braku dokumentów — przez zeznanie dwóch świadków.

Wymiar zaopatrzenia emerytalnego następuje od tego miesiąca, w którym wniesione zostało podanie do Urzędu Wojewódzkiego najwcześniej jednak od 1 lutego 1947.

III. Trzecią kategorię pracowników samorządowych, których prawo do zaopatrzenia emerytalnego nie zostało dotychczas ustawowo unormowane, stanowią emeryci b. samorządu niemieckiego, którzy nabyli obywatelstwa polskie na podstawie ustawy z dnia 28. 4. 1946 o obywatelstwie Państwa Polskiego osób narodowości polskiej, zamieszkałych na obszarze Ziem Odzyskanych

(Dz. U. R. P. Nr 15, poz. 106). Osoby te zwracały się do różnych urzędów z prośbą o wznowienie wypłaty zaopatrzenia emerytalnego. Z uwagi na to, że emeryci byli w ciężkiej sytuacji materialnej oraz ze względu na nieliczną ilość tych osób, Wojewoda Śląsko-Dąbrowski zarządził już pismem z dnia 1 sierpnia 1946 r. tymczasowo wypłatę emerytur w formie będącym osobom, a następnie zarządził pismem z 15 lutego 1947 przejście przy wypłacie tych emerytur na formę zasiłków, zgodnie z art. 4 dekretu z dnia 10 gru-

Obecnie Ministerstwo Ziem Odzyskanych w dniu 1946 (Dz. U. R. P. Nr 2 poz. 2/z roku 1947), dało pismem okólnym z dnia 24 marca 1947 pewne wytyczne w tej sprawie, które przedstawiają się następująco:

Wypłaty należności emerytalnych winien dokonać na swój rachunek ten związek samorządowy, który w drodze sukcesji przejął majątek i urządzenie b. samorządu niemieckiego, w którym emeryt pracował. Wypłata zaopatrzenia ma mieć charakter tymczasowy w formie zasiłku.

Ustalenie wysokości zasiłków emerytalnych dokonuje Urząd Wojewódzki na podstawie przedłożonych dokumentów. Wysokość tymczasowego zasiłku nie może przekraczać zaopatrzenia

zasadniczego pracownika samorządowego w XII grupie łącznie z dodatkiem przejściowym.

Wypłatę zaopatrzenia emerytalnego należy dokonać od 1-go tego miesiąca, w którym emeryt zgłosił swe pretensje i dopełnił następujących warunków: wykazał oryginalnymi dokumentami, że posiada obywatelstwo polskie oraz że pobierał za czasów przynależności do Rzeszy Niemieckiej zaopatrzenie emerytalne. W razie braku dokumentów, ostatnio wymieniona okoliczność może być poświadczona zeznaniami dwóch świadków.

Poza emerytami, zaopatrzenie w powyższej formie może być wypłacane również wdowom po tych emerytach bez względu na wiek i zdolność do pracy wdowy, oraz sierotom po emerytach do ukończenia 18 lat życia względnie aż do ukończenia studiów, najdalej jednak do 24 roku życia.

Powyższe zasady i tryb postępowania wymagają jeszcze aprobaty w drodze uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej. Dopóki uchwała taka nie zapadnie, związki samorządowe będą stosowały nadal zarządzenie Wojewody z dnia 15 lutego 1947 Nr SA. 6/34/47 aż do otrzymania nowego zarządzenia.

Mgr PIOTR TOMANEK

FINANSE I PODATKI KOMUNALNE

Kiedy na łamach Przeglądu Administracyjnego w ostatnim numerze poruszyłem sprawę podatku od kopalń, zazaczyłem, że dekrety, unifikujące samorządowe prawo skarbowe, wymagają wskutek pewnych wad technicznych wyjaśnień i komentarzy, któreby ułatwiły zrozumienie i prawidłowe stosowanie odnośnych przepisów.

W Dzienniku Ustaw Nr 32 ogłoszono dekretem z dnia 2 kwietnia br. zmiany dekretów z dnia 20 marca 1946 r. o podatkach i o finansach komunalnych.

Zmiany te dotyczą szeregu spraw, które w poprzednim ujęciu nasuwały wątpliwości i stwarzały niepewność co do ich stosowania.

Do nich należy w pierwszym rzędzie udział samorządu w podatku od kopalń.

Art. 33 dekretu o podatkach komunalnych, dotyczący tego podatku otrzymał nowe brzmienie, z którego wynika, że podatek od kopalń pobiera się na rzecz

gmin wiejskich i miejskich, oraz powiatowych związków samorządowych, na których obszarze znajdują się kopalnie, jak również na rzecz pobliskich gmin miejskich i wiejskich oraz powiatowych związków samorządowych, w których zamieszkują robotnicy tych kopalń.

Co do wysokości i sposobu pobierania podatku oraz podziału między współuprawnione związki samorządowe powinno nastąpić porozumienie pomiędzy nimi.

Podatek nie może przekraczać 1 proc. ceny lub wartości sprzedażnej, po potrąceniu akcyzy bądź opłaty monopolowej, pobieranej od mineralów.

Zasady wymiaru, poboru i termin płatności podatku od kopalń określi rozporządzenie zainteresowanych ministrów.

Do chwili wydania tego rozporządzenia obowiązują, moim zdaniem, dotychczasowe statuty lub uchwały.

Spory rozstrzyga Wojewódzka Rada Narodowa.

Dalsze wątpliwości nasuwały się przy podatku od lokali po ogłoszeniu przepisów wykonawczych do dekretu o podatkach komunalnych. Chodziło o pytanie, czy właściciel nieruchomości ma obowiązek płacenia podatku od lokali.

Art. 26 dekretu stanowił, że obowiązek podatkowy ciąży na najemcach, lecz mglisty przepis wykonawczy wyszedł poza ramy dekretu i rozszerzył ten obowiązek na właścicieli. Obecnie art. 26 został ujęty w formie niebudzącej żadnej wątpliwości i nakłada obowiązek podatkowy na właścicieli nieruchomości i na najemców.

Przepisy o podatku gruntowym uległy również zmianie w kilku zasadniczych postanowieniach.

Otóż podstawa opodatkowania, która się dotychczas obracała w skali od 4 proc. do 8 proc. wynosi:

	do 10 q żyta	—	4 ⁰ / ₁₀₀	podst. opodatk
ponad 10	do 20 q	„	6 ⁰ / ₁₀₀	„
„	20 do 30 q	„	8 ⁰ / ₁₀₀	„
„	30 do 50 q	„	10 ⁰ / ₁₀₀	„
„	50 do 100 q	„	12 ⁰ / ₁₀₀	„
„	100 do 150 q	„	14 ⁰ / ₁₀₀	„
„	150 q	„	16 ⁰ / ₁₀₀	„

Dalej wynosi podatek 8 proc. podstawy opodatkowania — (zamiast dotychczas 4 proc.) — dla gospodarstw rolnych, posiadanych przez Skarb Państwa i związki samorządowe, przedsiębiorstwa państwowe i samorządowe, jeżeli są prowadzone wyłącznie na potrzeby administracji państwowej albo związków samorządu terytorialnego. Przedsiębiorstwa państwowe i samorządowe, rozliczające się centralnie ze Skarbem Państwa w ramach budżetu państwowego wzgl. samorządu terytorialnego, instytucje ubezpieczeń społecznych, związki zawodowe oraz osoby prawne, których dochód, zgodnie ze statutem, jest obracany w całości na cele ogólnej użyteczności, naukowe, oświatowe, kulturalne sportowe i dobroczynne, wreszcie państwowe przedsiębiorstwa mające na celu prowadzenie gospodarstw rolnych i lasy państwowe płać również 8 proc.

Za rozliczające się centralnie uważa się przedsiębiorstwa samorządowe własne, dzierżawione, bądź też pozostające w zarządzie związku samorządu terytorialnego, których plan finansowo-gospodarczy wchodzi do budżetu związku samorządu terytorialnego wprost lub w formie załącznika.

Na równi z rozliczającymi się centralnie przedsiębiorstwami traktuje się przedsiębiorstwa, prowadzone bezpośrednio lub za pośrednictwem wyodrębnionych organów przez dwa lub więcej związki samorządu terytorialnego, jeżeli obsługują teren przyległych do siebie gmin wiejskich lub miejskich; okoliczność, że przedsiębiorstwa te nie wchodzi z całą nadwyżką lub stratą eksploatacyjną do budżetu jednego związku samorządu terytorialnego, nie stoi na przeszkodzie do zastosowania tego przepisu.

Zmiana z 3 proc. na 6 proc. podstawy opodatkowania nastąpiła dla gospodarstw rolnych, uznanych za ośrodki kultury rolnej, posiadanych przez szkoły rolnicze i instytucje naukowe lub zakłady doświadczalne, należące do instytucji publiczno-prawnych, jeżeli grunty są użytkowane wyłącznie w celach naukowych lub doświadczalnych.

Indywidualne ulgi podatkowe przy podatku gruntowym pozostały bez zmian, lecz wiek dziecka będącego na utrzymaniu podatnika stanowią-

cy warunek uzyskania ulgi, został przesunięty z lat 18 na 14.

Zainteresowani Ministrowie określają rozporządzeniem sposób ustalania szkód z powodu klęsk żywiołowych, działań wojennych i stanu zagospodarowania gospodarstw powstałych z przebudowy ustroju rolnego i z osadnictwa przy stosowaniu ulg z powodu zajścia powyższych okoliczności, istotnie osłabiających zdolność płatniczą podatnika.

Terminy płatności nie zostały zmienione, lecz w terminie wiosennym (1 marca) płatna jest zaliczka w wysokości połowy podatku wymierzonego za rok ubiegły.

W bieżącym roku podatkowym zaliczka wynosi 100 proc. podatku gruntowego, wymierzonego za rok 1946.

Bardzo ważne, lecz bolesne dla związków samorządowych są zmiany w podziale wpływów z podatku gruntowego w gminach wiejskich.

Udział ten wynosi			
dla Państwa	25 ⁰ / ₁₀₀	dotych. 20 ⁰ / ₁₀₀	
„ pow. zw. samorządowego	25 ⁰ / ₁₀₀	„ 35 ⁰ / ₁₀₀	
„ wojew. „	3 ⁰ / ₁₀₀	„ 5 ⁰ / ₁₀₀	
„ Kom. Fund. Pożyczk.-Zap.	20 ⁰ / ₁₀₀	„ 5 ⁰ / ₁₀₀	
„ związku Samop. Chłopsk.	2 ⁰ / ₁₀₀	„ —	
a dla gminy pozostaje	25 ⁰ / ₁₀₀	„ 35 ⁰ / ₁₀₀	

Ten nowy podział trudno rozumieć inaczej jak tylko w ten sposób, że Państwo odstąpiło od swego planu — silnie podkreślanego przy ogłoszeniu dekretu o reformie samorządowego systemu podatkowego w 1945 r. — rozdziału źródeł podatkowych Państwa i samorządu.

Państwo podniosło swój udział w podatku gruntowym o 5 proc. i korzysta obecnie z 1/4 wpływów, 1/5 otrzymuje Fundusz Pożyczkowo-Zapomogowy.

Wojewódzki związek samorządowy utracił 2 proc., powiatowy związek samorządowy 10 proc., a gmina również 10 proc.

Gdy do tego dochodzi jeszcze utrata prawa pobierania podatku od kopalń przez wojewódzki związek samorządowy, to szczególnie w Województwie Śląsko-Dąbrowskim ta niekorzystna zmiana nie przedstawia zachęcającej perspektywy dla rozbudowy i rozwoju wojewódzkiego związku samorządowego.

Przy podatku od nieruchomości nie zaszły ważniejsze zmiany.

Podatek wynosi jak dotychczas 20 proc. przy podstawie opodatkowania nieprzekraczającej 2000 zł, a 30 proc. od wyższej podstawy opodatkowania.

Nowe przepisy zmieniły tylko art. 16 dekretu o podatkach komunalnych, regulujący zwolnienia od podatków od nieruchomości Skarbu Państwa, samorządu, instytucji ubezpieczeń społecznych, związków zawodowych itd.

W ostatnim czasie wzrosło tempo procesu unifikacyjnego prawa skarbowego.

W Dzienniku Ustaw R. P. Nr 25 z dnia 18 marca br. ogłoszono rozporządzenie Ministrów Administracji Publicznej i Ziem Odzyskanych w sprawie wykonania dekretów o podatkach i o finansach komunalnych.

Przedtem ogłoszono w numerze 21 dekret z dnia 28 stycznia 1947 r. o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych, mający doniosłe znaczenie dla samorządu przy ściąganiu podatków i opłat, a w Dzienniku Ustaw nr 32 ogłoszono dekretem z dnia 11 kwietnia 1947 r. — Prawo karne skarbowe — które się stosuje również w zakresie podatków komunalnych, spe-

cialnych dopłat i opłat administracyjnych. Dekret zniósł dotąd jeszcze obowiązujące przepisy karne, zawarte w ustawie o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11 sierpnia 1923 r.

Ze względu na ich ważność i obszerność dekrety te wymagają jednak osobnego omówienia.

Zmiana dekretów o podatkach i o finansach komunalnych obowiązuje od 1 stycznia 1947 r., dekret o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych od 1 marca 1947 r., a prawo karno-skarbowe od 1 maja 1947 r.

ADAM GAJDA

MYŚLI MODRZEWSKIEGO O SPRAWIEDLIWOŚCI SPOŁECZNEJ

III. Walka o równość wszystkich wobec prawa.

(Ciąg dalszy)

Cechą średniowiecznego ustroju państwowego jest wielki separatyzm stanowy. O roli jednostki, o jej prawach i obowiązkach decydowała przynależność do jednego ze stanów, na jakie społeczeństwo średniowieczne było podzielone. Średniowieczne prawo uznając podział społeczny na stany musiało się odznaczać nierównością wobec ludzi. Postępowa myśl humanistyczna na rodzi jednak nowe poglądy na państwo. Polscy humaniści ze studiów prawa rzymskiego wynoszą ideę państwa społecznie harmonijnego. Dla humanistów państwo średniowieczne oparte na przywilejach stanowych stało się już przestarzałym zabytkiem. Do tych humanistów należał Modrzewski, który żąda jednego prawa dla całej Polski bez różnicy stanowej. Dla uniknięcia nieporozumień zaznaczmy odrazu, że Modrzewski żąda wyrażnie tylko jednakowego prawa w dziedzinie stosunków prywatnych, to jest żąda jednakowej ochrony prawnej osobowości ludzkiej i uznania przez prawo poszanowania godności człowieczeństwa każdej jednostki. Modrzewski żądając powszechności prawa, ujmuje zupełnie nowocześnie rolę prawa, a głosząc równość wszystkich obywateli wobec prawa wypowiedział pogląd, który uprzedził Rewolucję Francuską i później stał się podstawą wszystkich nowoczesnych konstytucyj.

Modrzewski całe swe życie poświęcił próbie zreformowania starodawnego polskiego prawa karnego, które odznaczało się niegodziwą różnicą kary za zabójstwo człowieka w zależności od jego pochodzenia społecznego. Za czasów Modrzewskiego za zabójstwo człowieka płaciło się główszczyznę, to jest karę pieniężną. Wynosiła ona za głowę szlachcica 120 grzywien, a za mieszczanina 30 lub 15 grzywien w zależności od tego czy pochodził z większego, czy z mniejszego miasta. Za głowę chłopą płaciło się tylko

dziesięć grzywien, którą to karę podniesiono w roku 1581 do 30, zaś w roku 1631 do 100 grzywien.

Podniesienie główszczyzny za chłopą łączyło się z podniesieniem jego wartości ekonomicznej dla pana w okresie wzmoczonej gospodarki pańszczyźniano-folwarcznej. W opłacie krwawej za głowę chłopą, szlachcic, jako dzierżący nad nim władzę, uczestniczył w połowie, zaś druga połowa należała do rodziny zabitego. Stąd szlachcic biorąc połowę główszczyzny, miał choć w części wyrównaną stratę gospodarczą, poniesioną na skutek zabójstwa jego poddanego. W razie zabójstwa szlachcica przez chłopą ten ostatni za zabójstwo płacił zawsze swą głową.

Była próba zmiany haniebnego prawa przez króla Zygmunta Starego na sejmie w roku 1538, ale wniosek królewski o wprowadzenie powszechnej kary śmierci za zabójstwo, bez względu na przynależność stanową zabójcy i ofiary został odrzucony. Przeciwno temu wystąpił Modrzewski w roku 1541 pierwszą swą mową o karze za mężobójstwo, jednakże bezskutecznie, gdyż szlachta na sejmie w roku 1542 nawet nie chciała obradować nad tą sprawą. Drugą mowę pisze Modrzewski w roku 1543 r., trzecią w roku 1545 i czwartą w roku 1546 znaną pod nazwą skargi na podeptanie prawa bożego.

Mowy te są owiane czystym duchem chrześcijańskim, wielkim poczuciem sprawiedliwości, gorącym patriotyzmem i tendencjami demokratycznymi. Autor żąda w nich, by pójść śmiało przeciw ustalonemu pogładowi o nierówności człowieka, odwołuje się do rozumu, wreszcie grozi upadkiem Rzeczypospolitej, jeżeli nie będzie wprowadzona jednolitość kar bez względu na przynależność stanową zabójcy i ofiary, mowy Modrzewskiego nie odniosły skutku nie powstrzymał się on od ukochanej przez siebie

sprawy obrony ludu, o którą dalej zawzięcie walczy w głównym dziele swego żywota „O Naprawie Rzeczypospolitej“.

Zaraz na samym wstępie tego dzieła autor mówi, iż dziwny jest u nas zwyczaj, że rzemieślnik w razie zabicia psa musi zaniechać swego rzemiosła, gdyż staje się bezieczny, natomiast zabójca człowieka okupiwszy się główszczyzną nie tylko, że nie traci swego gardła, ale nie ponosi też żadnej ujmy na swym honorze. Ale powiada Modrzewski: „I kmiecie, i insze nieszlacheckiego stanu ludzi, pospolicie szlachta ma za psy. Stądże one nieczystych ludzi mowy: ktoby wieśniaka albo chłopca zabił (bo tak każdego nieszlachcica zowią, choćby daleko ode wsi był) jakoby też psa zabił“. Modrzewski za taki pogląd szlachty nie może się powstrzymać od gniewu i w szlachetnym oburzeniu woła: „To głos wyrzeczania języka godny, który z niesłusznego szacowania mężobójstwa i nierówności praw urósł“. Zniecierpliwiony Modrzewski napomina posłów ziemskich, że igrają głowami chłopskimi, jakby kośćmi do gry, a z uporu ich, godnego lepszej sprawy, rzeczpospolita poniesie niepowetowaną szkodę, sami zaś siebie i swój stan szlachecki okryją wielką sromotą i hańbą.

Z powodu owego niesprawiedliwego prawa o mężobójstwie i krzywdy chłopskiej Modrzewski grozi w natchnionych słowach upadkiem państwa polskiego: „Dla czego więcej się trzeba obawiać nagłego jakiego gwałtu z nieba, aby jaka gwałtowna burza nie spadła z nieba, a nas wszystkich, i domów, i narodów, a na ostatek i samego imienia polskiego z gruntu nie wyrzuciła i nie potarła“. Modrzewski stawia wreszcie wniosek, że skoro nierówność ma być utrzymana, to należy tę nierówność odwrócić, a ponieważ szlachta przywłaszcza sobie w kraju wszystkie bogactwa i urzędy, więc należałoby surowiej karać tych, którzy piastują godności, jako że ponoszą większą odpowiedzialność od ludzi pospolitego stanu, za tym surowiej należy karać szlachtę niż plebejuszów.

Modrzewski rozprawia się również ze wspomnianą już zasadą *neminem captivabimus*, ograniczającą możliwość stosowania więzienia śledczego do szlachcica osiadłego. Dotychczas zasadę tę uważano za wielką zdobycz starodawnego prawa polskiego. Istotnie byłaby nią, gdyby z czasem dobrodziejstwo jej zostało rozszerzone na szersze kręgi narodu, ale ponieważ norma prawna *neminem captivabimus* odnosiła się tylko do szlachty i to jeszcze nie całej, bo jedynie do osiadłej, przeto właściwie była ona wsteczną, bo celem jej było zagwarantowanie prawie w każdym wypadku nietykalności osobistej szlachty, co dało jej możliwość wielkiej swawoli i uchylania się przed karzącą ręką sprawiedliwości. Modrzewski zdaje sobie sprawę z wsteczności tego prawa, kiedy stawia następujące pytanie: „Na co owo prawo, które nie karze imać ludzi, chocia złoczyńców, i że

wiele osiadłości mają. Jakoby z takimi była sprawa o majątność ich, nie z złoczynstwo, którego się dopuścili“. Jedną z cech normy *neminem captivabimus* było, iż w przypadku, gdy proces nie mógł być skończony na pierwszym terminie, szlachcic musiał dać poręczenie, że na następnym terminie zjawi się, o ile nie chciał być uwięziony. Modrzewski stwierdza, że praktyka wykazuje, iż nie jest to dostateczną rękojmią i dlatego radził: „aby wszyscy złoczyńcy od urzędu tego miejsca, gdzie się zbrodnia stała, wnet pojmani byli, a iżby w tym nie miano żadnego baczenia ani na szlachcica, ani na chłopca“. Rzeczą władz jest, żeby sprawy, które dotyczą osób osadzonych w więzieniu śledczym szybko toczyły się, iżby ludzie nie siedzieli długo w więzieniu, czekając na wyrok, gdyż mogą znaleźć się wśród uwięzionych również i niewinni.

Potępia również Modrzewski sądownictwo patrymonialne, to znaczy prawo sądenia chłopca przez szlachtę. W Polsce szybko władza sądownicza przeszła w ręce szlachty.

Z rozwojem gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej następuje rozwój sądownictwa patrymonialnego. Początki jego sięgają jednak znacznie wcześniej, bo panowania Kazimierza Wielkiego, który jeszcze w 1366 r. wydał przywilej dwom rodóm szlacheckim — herbu Strykoń i Topór, że kmieciom tych herbowników nie służy prawo odwoływania się do sądów królewskich, bo władza sądowa nad nimi wyłącznie należy do ich panów. Dalej poszedł jeszcze na tej drodze uzależnienia chłopca od szlachcica Zygmunt Stary, który orzekł po raz pierwszy w roku 1518 z racji odwoływania się chłopów przez sąd królewski: „Nie jest naszym zamiarem wtrącać się między poddanych naszych a ich kmieci“. W ten sposób chłopci zostali całkowicie ujarzmieni i pozbawieni na drodze prawa jakiegokolwiek możliwości obrony przeciw swym panóm.

A jak zapatruje się na te sprawy Modrzewski? Uważa on, że skoro każdy sąd wymaga trzech osób powoda, pozwanego i sędziego, więc trzeba postanowić tak, by nikt nie mógł być sędzią własnej sprawy, a tak jest właśnie w sądzie patrymonialnym, gdzie arbitralnie decyduje o majątku, o wolności i życiu chłopca jego pan jako sędzia, bo „przywłaszcza sobie moc nad żywotem i śmiercią sługi swego, skazał go na śmierć, albo wolnym uczynić“. Modrzewski dotyka tutaj bolesnej strony naszego starodawnego prawa, mianowicie możliwości karania chłopca przez szlachcica także karą śmierci. Dopiero w roku 1768 zniesiono tę samowolę szlachecką i postanowiono na wypadek, gdyby chłop na karę śmierci zasługiwał, iż pan patrymonialny ma go oddać pod sąd do najbliższego grodu. Kutrzeba mówiąc o karze śmierci powiada, że: „W praktyce w prawie się jednak nie zdarzyło, by pan wsi wydawał taki wyrok“, że jednak inaczej było dowiadujemy się od Tadeusza Lubomirskiego, który w dziele „Rolnicza ludność

w Polsce od XV do XVI wieku" pisze: „W Mazowszu, Sebastian z Tymanki w roku 1438 mając sprawę ze swym kmieciem, zamiast wespół z nim w izbie sądowej się stawić, odezwał się w sądzie: „ściąłem go..., obecni wydali okrzyk nagany i zgrozny“.

Widzimy, że Modrzewski nie ograniczył się tylko do utyskiwania na niesprawiedliwość, lecz w okresie wszechwładzy szlacheckiej i schlebienia jej próżności przez różnych pisarzy tego okresu, odważnie akcentując krzywdę ludu, zdecydowanie żądał ulżenia losowi włościan w dziedzinie gospodarczej, kategorycznie domagał się uznania człowieczeństwa w chłopie, i miał także odwagę postawić śmiało żądanie reformy prawa karnego oraz wprowadzenie jednolitego prawa powszechnego. Poza tym, że Modrzewski potępia sądownictwo patrymonialne i żąda, by chłopą sądziły zwyczajne sądy państwowe, a więc

wówczas sądy ziemskie i grodzkie, znajduje on jeszcze inne środki przeciwko ukróceniu samowoli szlacheckiej nad ludem. Tymi środkami są: podróże królewskie i dozorczy obyczajów. Modrzewski mianowicie zaleca królowi, by objeżdżał kraj i w ten sposób poznawał potrzeby ludności i stan państwa. Król stykając się bezpośrednio z ludnością miałby nadzór nad gospodarką, równocześnie karałby na miejscu swawolę powiatowych urzędników, którzy srodze ubogich ludzi łupią i przystępu im do króla ze skargami bronią. Wreszcie Modrzewski radzi ustanowić dozorców obyczajów, którzy wśród swych licznych uprawnień mieliby również nadzór nad władzą pana nad chłopami, a gdyby doszrzegli, że tej władzy pan nadużywa, wtedy dozorczy napominaliby i karałoby takiego niesumiennego pana.

C. d. n.

PRZEGLĄD USTAWODAWSTWA

Dziennik Ustaw R.P. za czas od 1 stycznia do 31 marca 1947

(Nr 1 do 31).

Celem ułatwienia zorientowania się w bieżącym ustawodawstwie, jego zmianami i o ile możliwości treścią, rozpoczynamy druk niniejszej rubryki. Mamy zamiar utrzymać ją na stałe aby dać możliwość łatwego spostrzeżenia i odszukania właściwej ustawy. W nawiasach podano numer Dziennika Ustaw i odnośną pozycję.

I. Ustrój państwa

1. Rozp. Prezydenta Krajowej Rady Narodowej o zwołaniu Sejmu Ustawodawczego (Nr 7 poz. 35)
2. Ustawa Konstytucyjna z dnia 4 lutego 1947 r. o wyborze Prezydenta Rzplitej (Nr 9 poz. 43)
3. Protokół objęcia władzy przez Prezydenta R. P. Bolesława Bieruta (Nr 11 poz. 46)
4. Ustawa Konstytucyjna z dnia 19 lutego 1947 r. o ustroju i zakresie działania najwyższych organów Rzeczypospolitej Polskiej (Nr 18 poz. 71)

Podstawowe założenia Konstytucji z dnia 17 marca 1921 miały obowiązywać zgodnie z Manifestem Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego do czasu wydania nowej konstytucji. Lutowa ustawa nie znosi jednak Konstytucji marcowej, lecz w oparciu o nią podaje główne wytyczne nowego ustroju państwa, które obowiązywać będą do czasu wejścia w życie nowej Konstytucji. Przystosowanie bowiem Konstytucji marcowej do nowego okresu państwowości stało się palącą potrzebą zarówno z uwagi na wpływ czasu jak i doniosłe reformy społeczne i ustrojowe, które w międzyczasie poczyniliśmy.

Ustawa lutowa ustanawia podział najwyższych organów Rzeczypospolitej, którymi są: Sejm w zakresie ustawodawstwa, Prezydent, Rada Państwa i Rząd w zakresie władzy wykonawczej, wreszcie niezawisłe sądy w zakresie wymiaru sprawiedliwości.

Sejm ustawodawczy poza tym obejmuje kontrolę nad działalnością Rządu i ustalanie zasadniczego kierunku polityki Państwa. Kadencja jego trwa 5 lat — Prezydent zwołuje Sejm na sesje zwyczajne: jesienną i wiosenną, poza tym może go zwołać w każdym czasie na sesję nadzwyczajną. Na okres między sesjami Sejm może w drodze ustawy udzielić Rządowi pełnomocnictw do wydawania dekretów z mocą ustawy (z wyłączeniem zasadniczych spraw zastrzeżonych Sejmowi i wyliczonych). Dekrety muszą być zatwierdzone przez Radę Państwa i przedłożone do zatwierdzenia Sejmowi na najbliższej sesji.

Prezydenta Rzeczypospolitej wybiera Sejm na 7 lat a do urzędu tego stosuje się przepisy Konstytucji marcowej, które powołano.

Rada Państwa jest następcą i odpowiednikiem Prezydium K. R. N. i w skład jej wchodzi: Prezydent jako przewodniczący oraz Marszałek i wicemarszałkowie Sejmu i Prezes Najwyższej Izby Kontroli. Z zakresu działania Rady najważniejszym jest sprawowanie zwierzchniego nadzoru nad terenowymi radami narodowymi oraz wspomniane już zatwierdzenie dekretów Rządu.

Na czele Rządu stoi Prezes Rady Ministrów, który wraz z ministrami tworzy Radę Ministrów. Na życzenie Prezydenta zwołuje się Radę Gabinetową, którą stanowi Rada Ministrów pod przewodnictwem Prezydenta.

Najwyższa Izba Kontroli bada pod względem finansowym i gospodarczym działalność władz i przedsiębiorstw państwowych, a na zlecenie Rady Państwa również samorządowych. Prezes N. I. K. wybiera Sejm i ma on prawo brać udział w obradach Sejmu.

Wymiar sprawiedliwości należy do sądów. Sędziowie są niezawisli, podlegają tylko ustawom, lecz nie mają prawa badania ich ważności. Sądownictwo powszechne ma przyjąć cały wymiar sprawiedliwości, utworzone mają być również organy właściwe do orzekania o legalności aktów administracyjnych.

Ustawa Konstytucyjna lutowa zamyka zasadniczy okres doniosłych przemian ustrojowych, legalizuje nowe zdobyte społeczno-gospodarcze i ma naprawę historyczne znaczenie dla stabilizacji praworządności.

5. Ustawa z dnia 22 lutego 1947 r. o upoważnieniu Rządu do wydawania dekretów z mocą ustawy (Nr 20 poz. 79) upoważnia

Rząd do wydania tych dekretów do dnia otwarcia następnej sesji Sejmu.

II. Administracja publiczna i samorząd terytorialny.

1. Rozporządzenie Min. z 9. 1. 1947 w sprawie komisji osadnictwa rolnego na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego m. Gdańska (Nr 10 poz. 45) ustala skład powiat. komisji osadn. (przewodniczący: starosta, 4 członków i 4 zastępców); wojewódzkich komisji (przewodn.: wojewoda, 4 członków i 4 ich zastępców) oraz kompetencje tych komisji. Cenę, nabycie i granice gospodarstwa ustalają powiat. władze adminin. ogólnej.
2. Dekret z 3. II. 1947 o uznaniu ważności niektórych małżeństw i rozwodów obywateli polskich (Nr 14 poz. 51) udzielonych przez władze radzieckie, kościelne i komendantów obozu.
- 3) Rozporządzenie Min. z 20. XII. 1946 o wartości znaczków pocztowych do opłaty urzędowych przesyłek listowych (Nr 14 poz. 55).
4. Rozporządzenie Ministra Administracji Publicznej o utworzeniu gminy wiejskiej Drwinia pow. Bochnia (Nr 15 poz. 59) o włączeniu gromady Jodłówka do gminy wiejskiej Gumniska, pow. Tarnów (Nr 15 poz. 60) o utworzeniu gminy wiejskiej Mikłuszowice, pow. Bochnia (Nr 16 poz. 55) o włączeniu grórnady Okręg do gminy Gręboszów (Nr 7 poz. 37).
5. Rozporządzenie Ministra z 20. I. 1947 w sprawie wykonania dekretu z 20. III. 1946 o podatkach komunalnych (Nr 25 poz. 96).
6. Rozporządzenie Ministra z 20 I 1947 w sprawie wykonania art. 7. ust. 3 dekretu z 20. III. 1946 o podatkach komunalnych (Nr 25 poz. 97) wraz z tabelą. Rozporządzenie ma zastosowanie do wymiaru podatku gruntowego za rok 1946.
7. Rozporządzenie Ministra z 20. I 1947 w sprawie wykonania dekretu z 20 III. 1946 o finansach komunalnych (Nr 25 poz. 98).
8. Dekret z 27. III. 1947 o zmianach organizacji i zakresie działania naczelných władz administracyjnych (Nr 31 poz. 130).

Patrz też: Sądownictwo 1, 13, Skarbowość 1, 8, 14, 17, 18, 20, 21, Ubezpieczenia 1. 1

III. Sądownictwo:

1. Dekret z 10. XII. 1946 r. o rejestracji i umarzeniu listów hipotecznych, listów długów gruntowych i rentowych, wydanych przed 1. IX. 1939 r. (Nr 5 poz. 19) nakłada na posiadaczy tych listów obowiązek przedstawienia ich sądowi hipot., który je wydał, do rejestracji (do 25. VIII. 1947 r.) Listy nie przedłożone tracą moc prawną.
2. Dekret z 10. XII. 1946 r. o umarzeniu utraconych dokumentów (Nr 5 poz. 20), których posiadanie jest potrzebne do rozporządzenia prawem z nimi związanym przewiduje ich umorzenie w postępowaniu niespornym (dekr. nie stosuje się do czeków, weksli, książeczek wkładowych i czeków P. K. O).
3. Dekret z 3. II. 1947 r. o rejestracji i umarzeniu niektórych dokumentów na okaziciela emitowanych przed 1. IX. 1939 r. (Nr 22 poz. 88) nakłada na posiadaczy tych dokumentów obowiązek przedstawienia do rejestracji (do 4. IV. 1948 r.) instytucji, która je emitowała (wystawcy) do ostemplowania. Dokumenty utracone podlegają na wniosek umorzeniu przez Sąd. Dekret nie stosuje się do dokumentów emitowanych przez Państwo, zagranicą, kuponów, książeczek P. K. O. itp.
4. Dekret z 9. I. 1947 r. o zawieszeniu biegu przedawnienia i przedłużeniu terminów prawa wekslowego i czekowego (Nr 5 poz. 24) dla weksli i czeków wystawionych przed 9 V. 1947 r. zawiesza bieg przedawnienia do 31. XII. 1947 r.
5. Dekret z 9. I. 1947 r. o wpisywaniu po 31. III. 1946 r. w księgach hipot. prawa własności nieruchomości przyjętych na cele reformy rolnej (Nr 5 poz. 25).
6. Rozp. Min. Spraw. z 15. I. 1947 r. w sprawie uiszczania opłat sądowych w sprawach cywilnych (Nr 5 poz. 29) wprowadza ich uiszczanie do 1.000 złotych znaczkami sądowymi.
7. Rozp. Min. Sprawiedl. z 15. I. 1947 r. o opłacie za doręczenie w sprawach cywilnych (Nr 6 poz. 34) ustala jej wysokość na $\frac{1}{5}$ wpisu stosunkowego lub stałego (najmniej 50 zł—najwyżej 1.000 zł) a gdy nie ma wpisu 15 zł od doręczenia.
8. Dekret z 20. XII. 1946 r. o postępowaniu dotyczącym złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego lub na zachowanie (Nr 8 poz. 41) wprowadza od 3. III. 1947 r. polskie przepisy w sprawie złożenia do depozytu sądowego, a uchyla dotychczasowe przepisy dzielnicowe.
9. Dekret z 23. I. 1947 r. o opłatach sądowych w sprawach karnych (Nr 19 poz. 73).
10. Ustawa z dnia 22 lutego 1947 r. o amnestii (Nr 20 poz. 78) udziela bardzo szerokiej amnestii sprawcom i uczestnikom przestępstw popełnionych w kraju lub zagranicą przed dniem 5 lutego 1947 r.
11. Rozp. z 10. II. 1947 r. o ustanowieniu okręgowych sądów i bezpieczeń społecznych (Nr 28 poz. 113) ustanawia m. i. taki sąd w Katowicach.
12. Rozp. Min. Sprawiedl. z 10. II. 1947 r. o taksie za czynności komorników (Nr 28 poz. 114).
13. Rozp. Min. Sprawiedl. z 20. II. 1947 r. o kosztach utrzymania w więzieniach i aresztach

- gminnych osób tymczasowo aresztowanych i osób skazanych (Nr 28 poz. 115) Od 1. III. 1947 r. wynoszą one 50 zł (z czego na wyżywienie 35 zł)
14. Rozp. Min. Sprawiedl. z 20. II 1947 r. o taksie za doręczanie wezwań i innych pism sądowych w sprawach karnych (Nr 8 poz. 116) wynosi ona 15 zł za każde doręczenie.
 15. Rozp. Min. Sprawiedl. z 20. II. 1947 r. w sprawie oznaczenia okręgów sądów okręgowych, w których ulega przejściowemu zawieszeniu moc obowiązująca przepisów o obowiązkowym zastępstwie adwokackim w sprawach cywilnych (Nr 29 poz. 118).
 16. Rozp. z 26 II. 1947 r. o ustanowieniu Sądu Pracy w Gdańsku (Nr 31 poz. 135)

Zmiany i Nowele:

Dekret z 3. I 1947 r. w sprawie zmiany dekretu z 22 II. 1646 r. o rejestracji o przemysłowym zatrudnieniu we władzach wymiaru sprawiedliwości osób, mających kwalifikacje do objęcia stanowiska sędziowskiego (Nr 5 poz. 21).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 9. I. 1947 r. o zmianie Rozp. Rady Ministrów z 19. XII. 1933 r. o zasadach zaszeregowania do grup uposażenia sędziów, prokuratorów oraz asesorów i aplikantów sądowych, tudzież o dodatkach lokalnych i funkcyjnych (Nr 10 poz. 44).

Rozp. Min. Sprawiedl. z 20. II. 1947 r. o zmianie rozp. z 25. VI. 1929 r. o należnościach za konwojowanie osób i rzeczy oraz za przechowywanie rzeczy (Nr 28 poz. 117).

Rozp. Min. Sprawiedl. z 20. I. 1947 r. o zmianie rozporządzenia z 25. VI. 1935 r. o kuratorach nieletnich. (Nr 28 poz. 119)

Dekret 27. III. 1947 r. o zmianie dekretu z 28. VI. 1946 r. o odpowiedzialności karnej za odstępstwo od narodowości w czasie wojny 1939—1945 (Nr 31 poz. 131)

IV. Skarbowość i przedsiębiorstwa państwowe.

1. Rozp. Min. Skarbu z 12. XII. 1946 w sprawie wykonania dekretu z 13. VI. 1946 r. o wyrobie, sprzedaży oraz opodatkowania napojów winnych (Nr 1 poz. 1).
2. Rozp. Min. Skarbu z 6. XII. 1946 r. w sprawie wykonania dekretu o podatku dochodowym (Nr 3 poz. 13).
- 3i Dekret z 3. I. 1947 r. o zmianie dekretu z 10. XI. 1945 r. o wypuszczeniu biletów skarbowych (Nr 4 poz. 17). Rozp. Min. Skarbu z 3. I. 1947 r. o wypuszczeniu III emisji biletów skarbowych (Nr 4 poz. 18).
4. Dekret z 9. I. 1947 r. o upoważnieniu Min. Skarbu do udzielenia poręki dla linii „Gdynia — Ameryka S. A.” (Nr 5 poz. 26).
5. Rozp. Min. Skarbu z 1. XII. 1946 w sprawie wykonania w zakresie danin publicznych pobieranych na rzecz Skarbu państwa dekretu z 16. V. 1646 r. o postępowaniu podatkowym (Nr 5 poz. 27).
6. Rozp. Min. Skarbu z 20. XII. 1946 r. o cenach sprzedaży wyrobów tytoniowych (Nr 5 poz. 28) o zmianie rozp. o opł. monopolowych od spirytusu na cele niekonsumpcyjne i wyrobów (Nr 6 poz. 32) o ustaleniu kosztu opłaty monopolowej oraz cen sprzedażnych spirytusu na cele konsumpcyjne i wyrobów P. M. S. (Nr 6 poz. 33) o zmianie rozp. o ustaleniu cen sprzedażnych spirytusu na cele konsumpcyjne (Nr 24 poz. 34).
7. Dekret o prowizorium budżetowym do 31. III. 1947 r. (Nr 8 poz. 40)
8. Dekret z 3. I. 1947 r. o tworzeniu przedsiębiorstw państwowych (Nr 8 poz. 47) normuje ostatecznie ich wydzielenie z administracji państwowej, osobowość prawną (nabywanie jej przez wpis do rejestru handlowego) organa (Dyrekcja i Rada Nadzoru Społecznego) kwestie podatkowe (płacą wszelkie podatki państwowe, samorządowe, daniny i świadczenia publiczno-prawne)
9. Rozp. Min. Skarbu z 18. I. 1947 r. o organizacji i zakresie działania komisji odwoławczych przy izbach skarbowych (Nr 13 poz. 50) sprost. Nr 24 poz. 55).
10. Dekret z 3. II. 1947 r. o poręce państw. za zobowiąz. B. G. K. (Nr 14 poz. 53)
11. Rozp. z 31. XII. 1646 r. o zmianie rozp. z 7. XI. 1932 r. o lichwie pieniężnej najwyższych dozwolonych korzyści majątkowych przedsiębiorstw trudniących się czynnościami bankowymi. (Nr 14 poz. 56).
12. Rozp. Min. Skarbu z 20. I. 1947 r. o poborze scalonego podatku obrotowego od sprzedaży produktów naftowych (Nr 14 poz. 57)
13. Rozp. Min. Skarbu z 31. XII. 1946 r. w sprawie wykonania dekretu z 21. XII. 1945 r. o podatku obrotowym (Nr 15 poz. 58)
14. Dekret z 3. II. 1947 r. o obowiązku uczestniczenia w obrocie bezgotówkowym (Nr 16 poz. 61) nakłada na władze i urzędy, przedsiębiorstwa państwowe i samorządowe, instytucje, spółdzielnie itp. obowiązek posiadania rachunku bieżącego w jednym z banków wymienionych w dekreście i do regulowania rozrachunków pieniężnych między sobą w drodze przelewów oraz do lokowania wolnej gotówki na swym koncie. Dekret przewiduje wysokie sankcje karne za naruszenie jego przepisów.
15. Rozp. Rady Ministrów z 30. I. 1947 r. w sprawie trybu postępowania przy przejmowaniu przedsiębiorstw na własność Państwa (Nr 16 poz. 62)

16. Dekrety: o zmianie dekr. o podatku dochodowym (Nr 19 poz. 74) w sprawie zmiany ustawy o opodatkowaniu piwa (Nr 19 poz. 75) o zmianie ustawy o opodatkowaniu cukru skrobiowego (Nr 19 poz. 76) o zmianie dekretu o majątkach opuszczonych i ponemieckich (Nr 19 poz. 77).
17. Dekret z dnia 28 stycznia 1947 o egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych (Nr 21 poz. 84). Do przymusowego ściągania tych świadczeń właściwe są w zasadzie urzędy skarbowe, lecz Rada Ministrów może poruczyć ich ściąganie innym władzom (patrz Nr. 21 poz. 85). W trybie administracyjnym jest dopuszczalna egzekucja tylko z ruchomości i przedsiębiorstwa oraz wydzierżawienie przedsiębiorstwa. Egzekucja z nieruchomości, własności górniczej, kolei i statków dopuszczalna jest tylko w drodze sądowej i może być wszczęta tylko wówczas, gdy środki egz. admin. okazały się niedostateczne. W razie zbiegu egz. admin. z sądową akta należy przekazać sądowi celem łącznego prowadzenia egzekucji. W razie zbiegu egzekucji prowadzonej przez urząd skarbowy z egzekucją prowadzoną przez inną władzę (organy gminy) akta należy przekazać urzędowi skarbowemu celem dalszego prowadzenia egzekucji. Na czynności poborcy skarbowego można wnieść skargę do urzędu skarbowego w terminie tygodniowym, zaś w wypadkach przewidzianych w ustawie można wnieść w takim terminie zażalenie na decyzję urzędu skarbowego. Jeżeli osoba trzecia rości sobie prawo do zajętego majątku, winna (pod rygorem zapłaty kosztów procesu) przed wytoczeniem powództwa o zwolnienie spod egzekucji, zgłosić do urzędu skarbowego pisemne żądanie zwolnienia i przedstawić wszelkie zarzuty, które ma podnieść w powództwie i wskazać środki dowodowe, zaś urząd skarbowy winien w ciągu 2 tygodni wydać decyzję w tej sprawie. Dalej podaje dekret przepisy co do tytułów wykonawczych, klauzuli wykonalności, upomnień i ich kosztów, praw wierzyciela i dłużnika, świadków, pokwitowań na pobrane kwoty, zawieszenia i umorzenia postępowania i ograniczenie egzekucji. Dekret wylicza szczegółowo przedmioty nie podlegające egzekucji np: sprzęty domowe, pościel, bielizna i ubranie codzienne niezbędne dla dłużnika i członków jego rodziny, zapasy żywności na jeden miesiąc, niezbędny inwentarz jak 1 koń, krowa, 2 wozy itp. narzędzia i surowce rękodzielnicze, ustala wysokość pieniędzy niezbędnych itp. Uposażenia i inne dochody do kwoty 10.000 zł miesięcznie podlegają egzekucji w $\frac{1}{5}$ części, zaś suma 3.000 zł miesięcznie wolna jest od egzekucji. Jeżeli dłużnik otrzymuje więcej niż 10.000 zł miesięcznie, zajęciu podlega nadto połowa nadwyżki.
- Egzekucja należności pieniężnych przeciw Skarbowi Państwa nie jest dopuszczalna: tytuł egzekucyjny w takim wypadku należy złożyć właściwemu urzędowi, który winien zaraz wypłacić należność. To samo dotyczy przedsiębiorstw państwowych. Dalej dekret podaje przepisy o wyjawieniu majątku i przepisy szczegółowe o egzekucji z ruchomości, z wierzytelności pieniężnych i innych praw majątkowych, egzekucji z przedsiębiorstw, przez zarząd przemusowy nieruchomości i podziale sumy przy zbiegu egzekucji. Przepisy o postępowaniu zabezpieczającym, kosztach, przejściowe i końcowe zamykają tę wyczerpującą ustawę. Zwrócić uwagę należy, że dekret uchyla nie tylko ustawę z 10 marca 1932 z późniejszymi uzupełnieniami, ale również art. 24 — 43 rozp. Prez. R. P. o postępowaniu przemusowym w administracji.
18. Rozporządzenie Rady Ministrów z 16.I.1947 r. w sprawie poruczenia przymusowego ściągania niektórych rodzajów świadczeń pieniężnych organom wykonawczym gmin miejskich i wiejskich oraz wydziałom wykonawczym komisji uzdrowiskowych (Nr 21 poz. 85). Ściąganie świadczeń pieniężnych na rzecz związków samorządu terytorialnego i ich instytucji, Powszechn. Zakładu Ubezpieczeń Wzaj. z tytułu składek, oraz z tytułu kar pieniężnych i grzywien nakładanych przez władze administracji ogólnej poruczono organom wykonawczym gmin miejskich i wiejskich. Stosownie jednak do przepisu art. 1 ust. 3 dekretu wyżej pod 17 podanego, władze gminne będą mogły stosować tylko część środków egzekucyjnych i przy postępowaniu egzekucyjnym muszą stosować przepisy powyższ. dekretu.
19. Obwieszczenie Min. Skarbu z 22. II. 1947 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu dekretu o podatku dochodowym (Nr 25 poz. 59).
20. Dekret z 3. II 1947 r. o podatku od nabycia praw majątkowych (Nr 27 poz. 105). Przedmiotem opodatkowania są tu m. i. kapitały zakładowe spółek i pożyczki dla nich, dożywocia, kupno nieruchomości (podatek 6⁰/₀) pożyczki (podatek 0.5⁰/₀) spadki i darowizny i tp. Do obliczania i pobrania podatku obowiązani są notariusze, sekretarze i komornicy sądowi, pobrcy, urzędnicy państwowi i samorządowi itd.
21. Dekret z 3. II. 1947 r. o opłacie skarbowej (Nr 27 poz. 107). Podatek ten zastępuje zniesione „opłaty stemplowe”. Opłacie skarbowej podlegają podania pisma wymienione w załączonej do dekretu tabeli. I tak np. podanie do władz państwowych podlega opłacie 50,— zł załącznik 5 zł, wypis aktu stanu cywilnego 10 zł, pełnomocnictwo do zastępstwa przed sądem lub urzędem 25 zł,

- itd. Wolne od opłat podania i pisma podane są w części II tabeli. Nie podlegają opłacie do sądów i władz samorządu terytorialnego o ile podlegają opłatom specjalnym. Opłaty administracyjne, pobierane w myśl przepisów dekr. o finansach komunalnych (art. 10 pkt. 1) przez władze związków samorządu terytorialnego, powinny być pobierane w wysokości określonej w dekreście.
22. Rozporz. Ministra Skarbu z 10. II. 1947 r. o sprzedaży wyrobów tytoniowych (Nr 28 poz. 110) normuje ich sprzedaż w sklepach, warunki umów i obowiązki sprzedawców.
 23. Rozp. Ministra Skarbu z 10. II. 1947 r. o poborze scalonego podatku obrotowego od sprzedaży cukru, melasy, suszu buraczanego i wyśtoków (Nr 28 poz. 111) Podatek scalony od cukru itd. ściągą Centr. Handl. Przemysłu Cukr. Podatku obrotowego nie pobiera się oddzielnie. Rozp. ma moc od 1. XI. 1946 r.
 24. Rozp. Min. Skarbu z 10. II. 1947 r. o poborze podatku obrotowego w formie ryczałtu (Nr 28 poz. 112).
 25. Dekret z 3. II. 1947 r. Prawo akcyzowe (Nr 29 poz. 122) Akcyzie podlegają: piwo, wina, kwas węglowy, bibułki papierosowe, cukier, cukier skrobiowy, sacharoza, karty do gry i drożdże.
 26. Dekret z 3. II. 1947 r. o postępowaniu akcyzowym (Nr 29 poz. 123).
 27. Dekret z 10. XII. 1946 r. o kredytach dodatkowych w budżecie na okres od 1. IV. 1946 r. do 31. XII. 1946 r. (Nr 30 poz. 127).
 28. Obwieszczenie Min. Skarbu z 12. III 1947 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu dekretu z 18. VIII. 1945 r. o podatku od wynagrodzeń (Nr 30 poz. 129).
 29. Rozp. Rady Ministrów z 13. III. 1947r. o zabezpieczeniu przez państwowe przedsiębiorstwa budowlane zobowiązań w związku z podejmowaniem się wykonania robót na rzecz Skarbu Państwa (Nr 31 poz. 133)
 30. Rozporządzenie Min. Skarbu z 20 III. 1947 r. w sprawie wykonania dekretu o podatku dochodowym (Nr 31 poz. 136)
 31. Rozp. Rady Min. z 19. XII. 1946 r. o podwyższeniu dolnej granicy zdolności zatrudnienia przejmowanych na własność Państwa przedsiębiorstw w przemyśle wyrobów niepowowszechnego użytku, bądź mało zmechanizowanych, bądź o charakterze pionierskim i sezonowym (Nr 2 poz. 7)
- V. Ubezpieczenia, opieka społeczna, emerytury, inwalidzi:**
1. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 27. XI 1946 r. o warunkach i terminach zastosowania do pracowników rolnych ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa oraz o zasadach współpracy samorządu terytorialnego przy wykonywaniu tego ubezpieczenia (Nr 2 poz. 8). Rozporządzenie to nakłada na zarządy gmin obowiązek współpracy z ubezpieczalniami w bardzo obszernym zakresie, bo do ustalenia obowiązku ubezpieczenia i poboru składek, stwierdzania uprawnień do świadczeń, wreszcie do przeprowadzania dochodzeń i udzielania informacji w wszystkich sprawach dotyczących tego ubezpieczenia. W związku z tym gminy na żądanie ubezpieczalni są obowiązane dostarczyć wykazy, wzywać pracodawców do zgłaszania ubezpieczenia, przyjmować kontrolę prawidłowości zgłoszeń. Przewidziane jest wydanie instrukcji co do sposobu wykonywania przez zarządy gmin tych czynności. Zarządy gmin mają badać też czy nie zachodzą nadużycia w korzystaniu ze świadczeń.
 2. Dekret z 3. I. 1947 r. o uregulowaniu ubezpieczeń rzeczowych i osobowych (Nr 5 poz. 23) m. i. ustanawia w zakresie ubezpieczeń rzeczowych przymus ubezpieczenia budowli od ognia.
 3. Dekret z 3. I. 1947 r. o Powszechnym Zakładzie Ubezpieczeń Wzajemnych (Nr 19 poz. 72) ustala ustrój i zakres działania P. Z. U. W.
 4. Rozporządzenie Min. Skarbu z 9. I. 1947 r. o dodatkach przejściowych do zaopatrzeń emerytalnych (Nr 6 poz. 31) podwyższa wydatnie uposażenia emerytalne, pensje wdowie i sieroce.
 5. Dekret z 23. I. 1947 r. o organach administracji zaopatrzenia inwalidzkiego (Nr 21 poz. 83) tworzy Główny Urząd Inwalidzki przy Ministerstwie Pracy i Opieki Społecznej oraz podległe mu urzędy inwalidzkie I i II instancji jako organa administracji zaopatrzenia inwalidzkiego.
 6. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 23. I. 1947 r. o organizacji i zakresie działania urzędów inwalidzkich I i II instancji (Nr 21 poz. 86) tworzy 22 obwodowych (m. i. Katowice, Opole z siedzibą w Gliwicach i Pszczynie) i 14 okręgowych (m. i. Katowice) urzędów w miejscowościach podanych w załącznikach i ustala ich zakres działania.
 - 7) Obwieszczenie Ministra Pracy i Opieki Społecznej z 28. II. 1947 r. w sprawie jednolitego tekstu dekretu z 13. XI. 1945 r. o zasiłkach i pomocy dla ofiar wrogów demokratycznego ustroju Polski (Nr 28 poz. 121).
 8. Rozporządzenie z 21. III. 1947 r. o warunkach bezpieczeństwa przy robotach robótorkowych (Nr 30 poz. 128).
 9. Dekret z 3. II 1947 r. o odszkodowaniu dla funkcjonariuszów służby bezpieczeństwa

publicznego, żołnierzy W. P. i członków O. R. M., którzy utracili zdolność do pracy w walce z wrogami Polski Demokratycznej, oraz dla osób pozostałych po poległych w tej walce (Nr 14 poz. 54 sprost. Nr 24 poz. 95).

Zmiany i Nowele:

Dekret z 13. XII. 1946 r. o zmianie rozp. Prezydenta R. P. z 24. XI. 1927 r. o ubezpieczeniu pracowników umysłowych (Nr 2 poz. 3).

Dekret z 13. XII. 1946 r. o zmianie ustawy z 28. III. 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Nr 2 poz. 4) ustanawia m. i. czas zasiłku chorobowego najdłużej do 26 tygodni.

Dekret z 10. XII. 1946 r. o zmianie niektórych przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszów państwowych i zawodowych wojskowych (Nr 2 poz. 2) zawiera również tabele zaszerzegowania emerytów.

Dekret z 3. I. 1947 r. o zmianie dekretu o zasiłkach i pomocy dla wdów i sierot po ofiarach wrogów demokratycznego ustroju Polski (Nr 5 poz. 22).

Szkolnictwo i Oświata:

1. Dekret z 19. XI. 1946 r. o utworzeniu wydziałów architektury, inżynierii i komunikacji w Akademii Górniczej w Krakowie (Nr 8 poz. 38).
2. Dekret z 10. XII. 1946 r. o obowiązku współpracy w zakresie nauczania w szkolnictwie zawodowym (Nr 8 poz. 39) nakłada na obywateli polskich, pracujących zawodowo, obowiązek współpracy w szkolnictwie zawodowym w zakresie swoich kwalifikacji.
3. Rozporządzenie Rady Min. z 9. I. 1946 r. o specjalnym dodatku nauczycielskim (Nr 12 poz. 47) ustala jego wysokość na 3.000 zł miesięcznie.
4. Rozporządzenie Min. Oświaty z 8. XI. 1946 r. o podziale okręgów szkolnych na Obwody szkolne (Nr 12 poz. 48) zawiera wykaz tego podziału. Okręg szkolny śląski podzielony został na 29 obwodów szkolnych.
5. Dekret z 28. I. 1947 r. o utworzeniu w szkole Głównej Handlowej w Warszawie etatów pracowników państwowych (Nr 13 poz. 49)
6. Dekret z 3. II. 1947 r. o stopniu inżyniera (Nr 17 poz. 67) ustala, że jest to stopień zawodowy i przyznaje go absolwentom wielu uczelni zawodowych oraz tym ze średnich, którzy wykażą się 10-letnią praktyką. Mający studia akademickie uzyskują niezależnie od stopnia inżyniera stopień i tytuł magistra.
7. Rozporządzenie Rady Min. z 9. I. 1947 r. o specjalnych komisjach dyscyplinarnych do spraw studentów szkół wyższych i o po-

stępowaniu przed tymi komisjami (Nr 17 poz. 69),

8. Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 20. I. 1947 r. o państwowych bezzwrotnych stypendiach dla studentów wydziałów geodezyjnych (mierniczych) politechnik krajowych (Nr 17 poz. 70).
9. Rozporz. z 15. III. 1947 r. o utworzeniu Wydziału Stomatologicznego w Akademii Lekarskiej w Gdańsku (Nr 29 poz. 126).

Zmiany i Nowele:

Dekret z 3. II. 1947 r. w sprawie zmiany ustawy z dnia 29. III 1947 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół dokształcających zawodowych (Nr 14 poz. 52).

Rozporządzenie Min. Oświaty z 23. XI 1946 r. w sprawie zmiany rozp. Min. W. R. i O. P. z 25. II. 1937 r. o Komitetach Ochrony Przyrody. (Nr 20 poz. 81)

VII. Umowy i układy międzynarodowe:

1. Karta Narodów Zjednoczonych wraz ze Statutem Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i porozumieniem, ustanawiającym Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych (Nr 23 poz. 90).
2. Oświadczenie Rządowe w sprawie ratyfikacji przez Polskę Karty Narodów Zjednoczonych podpisanej w Waszyngtonie dnia 16 października 1945 r. (Nr 23 poz. 51).

Polska przystąpiła do Organizacji Narodów Zjednoczonych i ratyfikowała Kartę. Celem O. N. Z. jest utrzymywanie pokoju i bezpieczeństwa międzynarodowego, rozwój przyjaznych stosunków pomiędzy narodami, międzynarodowa współpraca przy rozwiązywaniu zagadnień gospodarczych, społecznych, kulturalnych, lub humanitarnych. Poza członkami pierwotnymi do Organizacji przyjmowane mogą być dalsze państwa przez ogólne Zgromadzenie N. Z. Organami N. Z. poza Ogólnym Zgromadzeniem są: Rada Bezpieczeństwa, Rada Gospodarcza i Społeczna, Rada Powiernicza, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości oraz Sekretariat. Przewidziane też jest tworzenie niezbędnych organów pomocniczych. Karta wylicza dalej skład i kompetencje tych organów, co zresztą już szczegółowo podała prasa przed ogłoszeniem Karty w Dzienniku Ustaw. Po Lidze Narodów Karta jest drugą próbą ponad państwową organizacji świata, zabezpieczenia mu pokojowych warunków rozwoju i wykluczenia wojny jako środka załatwienia sporów międzynarodowych. Realizacja wzniosłych celów i zadań N. Z. zawisła jest jednak w dużej mierze od zmiany metod postępowania mocarstw kapitalistycznych.

3. Układ o Przyjaźni i Pomocy Wzajemnej między Rzeczypospolitą Polską i Federacyjną Ludową Republiką Jugosławii (Nr 26 poz. 100).
4. Oświadczenie rządowe w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych powyższego układu (Nr 26 poz. 101).
5. Konwencja o współpracy kulturalnej między Rzeczypospolitą Polską i Federacyjną Ludową Republiką Jugosławii (Nr 26 poz. 102).
6. Oświadczenie rządowe w sprawie wymiany dokumentów ratyfikacyjnych w sprawie powyższej konwencji (Nr 26 poz. 103).

VIII. Różne:

- 1) Dekret z 20. XII. 1946 o ulgowych warunkach powoływania na stanowiska referendarskie w Prokuraturii Generalnej R. P. (Nr 2 poz. 5).
- 2) Rozporządzenie Rady Ministrów z 28. XI. 1946 o uznaniu „Towarzystwa Przyjaciół Żołnierza” za stowarzyszenie wyższej użyteczności i rozwiązania stowarzyszenia „Polski Biały Krzyż” (Nr 2 poz. 6).
- 3) Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej o dodatkowym wynagrodzeniu wykładowców szkół i kursów wojskowych za pracę w godzinach nadliczbowych (Nr 2 poz. 9) o dodatku granicznym na Wojsko Ochrony Pogranicza (Nr 2 poz. 10), dodatku dla Marynarki Wojennej podczas zaokrętowania i za nurkowanie (Nr 2 poz. 11), dodatku ćwiczebnym dla żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową (Nr 7 poz. 36), o dodatku do uposażenia żołnierzy oddziałów saperskich, biorących udział w rozminowaniu terenu kraju (Nr 16 poz. 64).
- 4) Rozporządzenie Ministra Zdrowia o sądach i postępowaniach dyscyplinarnych izb lekarsko-dentystycznych (Nr 3 poz. 12) o utworzeniu okręgowych izb lekarskich (Nr 3 poz. 14), o utworzeniu okręgowych izb lekarsko-dentystycznych (Nr 3 poz. 15), o utworzeniu okręgowych izb aptekarskich (Nr 3 poz. 16).
- 5) Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 7. I. 1947 w sprawie opłat badania i analizy wykonywane w Państw. Zakładzie Higieny (Nr 6 poz. 30) oraz taryfa tych opłat.
- 6) Rozporządzenie Ministra Poczty i Telegrafów o stanowiskach kierowniczych i dodatkach funkcyjnych pracowników państwowych przedsiębiorstw „Polska Poczta, Telegraf i Telefon (Nr 16 poz. 63).
- 7) Rozporządzenie z 28. I. 1947 w sprawie tworzenia osad rybackich (Nr 16 poz. 66).
- 8) Dekret z 3. II. 1947 o państwowej służbie geologicznej (Nr 17 poz. 68).
- 9) Rozporządzenie Ministra Przemysłu z 12. XII. 1946 o przechowywaniu i użytkowaniu w zakładach górniczych materiałów wybuchowych i środków zapalczyczych (Nr 22 poz. 89).
- 10) Dekret z 5 VII. 1946 o wykonywaniu czynności techniczno-dentystycznych (Nr 27 poz. 104).
- 11) Dekret z 23. I. 1947 o obrocie i gospodarowaniu odpadkami użytkowymi (Nr 27 poz. 105).
- 12) Rozporządzenie Rady Ministrów z 30. I. 1947 w sprawie obrotu i gospodarowania ubocznymi produktami poubojowymi (Nr 27 poz. 108) i Rozporządzenie Ministra Apropowizacji i Handlu z 5. II. 1947 w sprawie zagospodarowania i organizacji skupu ubocznych produktów poubojowych (Nr 27 poz. 109).
- 13) Rozporządzenie Ministra Przemysłu z 30. XII. 1946 o przedłużeniu mocy obowiązującego rozporządzenia z 30. XI. 1945 o zmianie przepisów dotyczących egzaminu na czeladnika (Nr 29 poz. 124).
- 14) Rozporządzenie Ministra Apropowizacji i Handlu z 5. III. 1947 w sprawie ograniczenia spożycia pieczywa i tłuszczów zwierzęcych (Nr 29 poz. 125).
- 15) Rozporządzenie z 21. III. 1947 o warunkach bezpieczeństwa przy robotach rozbiórkowych (Nr 30 poz. 128).
- 16) Dekret z 27. III. 1947 o ulgowym nadawaniu uprawnień budowlanych w wyjątkowych przypadkach (Nr 31 poz. 132).

Zmiany:

Dekret z 16. I. 1947 w sprawie zmiany dekretu z 16. IV. 1946 o zwalczaniu chorób wenerycznych (Nr 20 poz. 80).

Obwieszczenie o sprostowaniu błędów w rozporządzeniu z 30. VII. 1946 (Nr 20 poz. 82) w rozporządzeniu z 23. II. 1946 (Nr 21 poz. 87) w dekrecie z 12. VI. 1946 z 27. VI. 1946, dekret Nr 31 p. 196/46, dekret Nr 60 p. 328/46, dekret Nr 70 p. 382/46, dekret z 3. II. 1947 rozporządzenie z 11. IV. 1946, rozporządzenie z 8. VIII. 1946, rozporządzenie z 19. X. 1946, rozporządzenie z 18. I. 1947 (Nr 24, poz. 95) dekret z 16. I. 1947 o zmianie dekretu z 6. II. 1945 o utworzeniu Rad Zakładowych (Nr 24 poz. 92).

Dekret z 3. II. 1947 o częściowej zmianie prawa górniczego (Nr 24 poz. 93).

Rozporządzenie Ministra Odbudowy o uchyleniu rozporządzenia Min. Robót Publicznych z 7. X. 1930 o wymiarach używanej przy budowie cegły niepalonej (Nr 28 poz. 120).

Rozporządzenie Rady Ministrów z 13. III. 1947 o zmianie rozporządzenia z 28. II. 1946 o należności funkcjonariuszom służby bezpieczeństwa publicznego w razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym oraz w razie przeniesienia na inne miejsce służby (Nr 31 poz. 134).

KRONIKA

POSŁOWIE — CZŁONKOWIE RAD NARODOWYCH

Kancelaria Cywilna Prezydenta R. P. zawiadamia, że około 130 posłów Sejmu Ustawodawczego jest członkami terenowych rad narodowych.

Za względu na celowość utrzymywania kontaktu rad narodowych z życiem parlamentu, jak również ze względu na korzyści jakie daje kontakt posłów z wyborcami, Kancelaria Cywilna Prezydenta R. P. zwraca uwagę, że rady narodowe mogą żądać od tych posłów, którzy są członkami rad narodowych, aby składali przed radami narodowymi sprawozdania z prac parlamentu i sprawozdania ze swej działalności w parlamencie.

Rady narodowe mają również możliwość zwracania się do tych posłów, którzy nie są członkami terenowych rad narodowych o przedstawienie radzie prac parlamentarnych.

O celowości nawiązania jak najściślejszego kontaktu rad narodowych z posłami powiadomić należy wszystkie rady narodowe na terenie województwa.

W końcu Kancelaria Cywilna Prezydenta R. P. komunikuje, że o niniejszym wyjaśnieniu Kancelarii Cywilnej poszczególne kluby poselskie zostały zawiadomione.

ORGANIZACJA WYDZIAŁÓW ADMINISTRACYJNO-PRAWNEGO I WOJSKOWEGO URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO

Dotychczasowa nazwa Wydziału Prawnego została zmieniona na Wydział Administracyjno-Prawny. Organizacja Wydziałów Administracyjno-Prawnego oraz Wydziału Wojskowego została ustalona w sposób następujący:

WYDZIAŁ ADMINISTRACYJNO-PRAWNY (ZNAK AP.)

obejmuje sprawy o charakterze prawnym, niezastrzeżone innym Wydziałom, a w szczególności sprawy wynikające z postępowania przymusowego w administracji, wyłączeniowego, sprawy komunikacyjno-prawne i budowlano-prawne, udzielanie opinii prawnych na żądanie innych Wydziałów, sprawy urzędów i akt stanu cywilnego, sprawy zmiany i nadawania imion i nazwisk oraz ustalania nazwisk. W skład Wydziału wchodzi ponadto biblioteka prawnicza Urzędu Wojewódzkiego i jako samodzielna komórka: Biuro Wojewódzkiej Komisji Lokalowej.

Wydział Administracyjno - Prawny dzieli się na 3 oddziały:

- I. Oddział Prawny (znak AP. I)
- II. Oddział Administracyjny (znak AP. II)
- III. Oddział Stanu Cywilnego i nazwisk (znak AP. III).

WYDZIAŁ WOJSKOWY (ZNAK WOJSK.)

obejmuje wszystkie sprawy z zakresu uzupełnienia i zaopatrzenia sił zbrojnych poruczone władzom administracji ogólnej, sprawy związane z poborem wojskowym, sprawy osobistych i rzeczowych świadczeń wojskowych, sprawy związane z mobilizacją i demobilizacją, sprawy obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej biernej oraz sprawy W. F. i P. W. tudzież koordynuje działalność Urzędu Wojewódzkiego oraz innych władz, urzędów i organów na terenie Województwa w sprawach związanych z potrzebami obrony Państwa.

Wydział dzieli się na 4 oddziały:

- 1) Oddział Ogólno-Wojskowy (znak Wojsk. I)
- 2) Oddział Poborowy (znak Wojsk. II)
- 4) Oddział Przygotowania Obrony Państwa (znak Wojsk. IV).

ORGANIZACJA I ZAKRES DZIAŁANIA WYDZIAŁU ODBUDOWY

Na podstawie art. 36 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rz. P. z dnia 19 stycznia 1928 r. (Dz. U. R. P. z 1936 r. Nr 80, poz. 555), § 37 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 sierpnia 1931 w sprawie organizacji urzędów wojewódzkich oraz trybu załatwiania spraw w tych urzędach (Dz. U. R. P. Nr 76, poz. 611) oraz zarządzenia Ministra Odbudowy z dnia 19 listopada 1946 r. o wytycznych organizacji wydziałów odbudowy L. dz. G. M. 2523/W-1/46 — ustalono organizację i zakres działania Wydziału Odbudowy w Urzędzie Wojewódzkim jak następuje:

I. (1) Wydział Odbudowy (znak Odb.) obejmuje sprawy administracji budowlanej, nadzoru budowlanego, budownictwa, odbudowy, budowy i rozbudowy osiedli, zakładów i urządzeń użyteczności publicznej, sprawy przemysłu budowlanego, przedsiębiorstw budowlanych i rzemiosła budowlanego, remontów i konserwacji nieruchomości państwowych oraz sprawy grobownictwa wojennego.

(2) Wydział Odbudowy dzieli się na 3 oddziały:

- I. Oddział Ogólny i administracji budowlanej (znak Odb. I.),
- II. Oddział Budownictwa (znak Odb. II.),
- III. Oddział Przemysłu Budowlanego (znak Odb. III.).

Nadto w skład Wydziału Odbudowy wchodzi Inspektorzy Odbudowy, podlegli bezpośrednio Naczelnikowi Wydziału Odbudowy.

ZNIESIENIE ODDZIAŁU SPRAW INWALIDZKICH W WYDZIALE OPIEKI SPOŁECZNEJ URZĘDU WOJEWÓDZKIEGO I REFERATÓW INWALIDZKICH W STAROSTWACH POWIATOWYCH

W związku z utworzeniem na podstawie dekretu z dnia 23 stycznia 1947 r. o organach administracji zaopatrzenia inwalidzkiego (Dz. U. R. P. Nr 21 (z dnia 1 marca 1947 poz. 83) i rozporządzenia Ministra Pracy i Opieki Społecznej z dnia 23 stycznia 1947 r. o organizacji i zakresie działania urzędów inwalidzkich I. II. instancji (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 86) Okręgowego Urzędu Inwalidzkiego w Katowicach i Obwodowych Urzędów Inwalidzkich w Katowicach, Opolu i Pszczynie jako organów administracji zaopatrzenia inwalidzkiego, niespełnionych z władzami administracji ogólnej, zniesione zostały dotychczasowe Oddziały Spraw Inwalidzkich w Wydziale Opieki Społecznej Urzędu Wojewódzkiego oraz referaty inwalidzkie w Starostwach Powiatowych katowickim, pszczyńskim i gliwickim.

Agendy tychże wraz z personelem przejęły nowoutworzone urzędy inwalidzkie.

Zarządzenie organizacyjne Wojewody Śl. Dąbrowskiego Nr 24/47 postanawia, że godziny przyjęć dla interesantów w urzędach mają być przeznaczone wyłącznie na przyjmowanie i załatwianie interesantów. — W razie urlopu, choroby lub nieobecności służbowej urzędnika załatwiającego interesantów, ma być wyznaczony do ich załatwiania zastępca tak, aby interes stron na tym nie cierpiał.

Zarządzenie to normuje ponadto szereg zagadnień dla usprawnienia metod pracy, jak np.: przestrzeganie godzin urzędowych, uzgadnianie projektów wszelkich zarządzeń organizacyjnych w urzędach, uzgadnianie zarządzeń i okólników przed ich wydaniem z zainteresowanymi urzędami, ogłaszanie zarządzeń w dzienniku wojewódzkim, prace kierowników kancelarii, przeglądanie i przydział poczty wpływającej do urzędów oraz powielanie pism, okólników itd.

Zarządzenie Wojewody Śl. Dąbrowskiego Nr. O/Org. 5/28/46 — nakłada na wszystkich pracowników w Urzędach państwowych i samorządowych obowiązek systematycznego zaznajamiania się z bieżącym ustawodawstwem oraz szczegółowymi zarządzeniami, a w związku z tym przypomina kierownikom kancelarii obowiązek niezwłocznego doręczenia (drogą obiegową) do wglądu i zaznajomienia się z treścią dzienników ustaw, dzienników urzędowych oraz wszelkich zarządzeń normatywnych.

AKTY NADANIA NA GOSPODARSTWA ROLNE

Z dniem 9 marca 1947 r. zakończył się na całym obszarze Ziemi Odzyskanych dotychczasowy okres tymczasowości w zakresie stosunków własnościowych, albowiem z dniem tym zgodnie z

zarządzeniem Ministra Ziemi Odzyskanych rozpoczęto wydawać osadnikom, będącym dotąd tylko użytkownikami gospodarstw, akty nadania, na podstawie których z użytkowników stają się osadnicy faktycznymi i prawnymi właścicielami gospodarstw.

USPRAWNIENIE DZIAŁALNOŚCI SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Ministerstwo Ziemi Odzyskanych zwróciło u wagę na braki i niedociągnięcia w działalności samorządu terytorialnego na Ziemiach Odzyskanych w dziedzinach organizacji przez nieprzystosowanie organizacji do wydanych wzorowych statutów dla miast, w sprawach osobowych przez zatrudnianie nadmiernej liczby pracowników w stosunku do ilości ludności i zakresu działania, w dziedzinie rachunkowości i księgowości przez niezgodne prowadzenie tych działów z obowiązującymi przepisami, w dziedzinie budżetowania przez nienależyte planowanie dochodów i wydatków i wskutek tego przerzucanie gospodarki przedsiębiorstwami samorządowymi, które kosztownie i niecelowo administrowane zamykają poważnie swe budżety poważnymi niedoborami oraz w dziedzinie zdrowia i opieki społecznej przez złą gospodarkę w zakładach dobra publicznego. — Ministerstwo Ziemi Odzyskanych wzywa Związki samorządowe do usunięcia w najkrótszym czasie tych niedomagań w związku z rozpoczętą realizacją 3-letniego Planu Inwestycyjnego.

WSPÓŁPRACA INSPEKЦИИ TERENOWEJ Z WOJEWÓDZKIMI I POWIATOWYMI RADAMI NARODOWYMI

Celem nawiązania kontaktu z prezydiami wojewódzkich i powiatowych rad narodowych oraz zorganizowanie stałej współpracy z tymi prezydiami w kierunku usprawnienia pracy i uaktywnienia terenowych rad narodowych, Ministerstwo Ziemi Odzyskanych zaleciło wojewodom wydanie zarządzeń, aby naczelnicy wojew. wydziałów inspekcji oraz samorządowi inspektorzy powiatowi natychmiast nawiązali kontakt z prezydiami rad nadrzędnych, od których należy uzyskać upoważnienia do wglądu na miejscu w tok działalności terenowych rad narodowych i ich prezydii, zwracanie uwagi na braki oraz omawiania z przewodniczącymi sposobów uaktywnienia i usprawnienia pracy rad.

W szczególności inspektorzy winni informować prezydii rad nadrzędnych o spostrzeżonych niedociągnięciach w pracach rad terenowych, np. nieregularność zebrań, nieprzygotowanie materiałów do obrad, niedostateczna kontrola nad wykonaniem uchwał, bezczynność komisji itp.

NOWA FORMA PRAWNA PRZEDSIĘBIORSTW PAŃSTWOWYCH

Dekret z dnia 3 stycznia 1947 r. (Dz. U. R. P. Nr. 8 poz. 42) wprowadza nowe formy prawne w gospodarce pewnych przedsiębiorstw państwo-

wych. — Przedsiębiorstwa takie wyłączone z administracji państwowej prowadzone są według zasad komercyjnych na podstawie planów finansowych i gospodarczych przewidzianych statutem, nadanym przez właściwego Ministra w porozumieniu z Ministrem Skarbu i Prezesem C. U. P., posiadają one osobowość prawną, własny majątek, zaciągają samodzielnie zobowiązania, ogłaszają w zasadzie wszystkie podatki państwowe i samorządowe i. t. d. Osobowość prawną uzyskuje przedsiębiorstwo przez wpis do rejestru hadlowego. —

Majątek nieruchomy przedsiębiorstwa stanowi własność Skarbu który odpowiada za zobowiązania przedsiębiorstwa jedynie do wysokości wartości tego majątku. — Członkowie Dyrekcji i pracownicy nie są urzędnikami państwowymi. —

Kontrolę nad przedsiębiorstwami sprawują Rady Nadzoru Społecznego, podlegające w swej działalności nadzorowi Rady Państwa. Likwidacja następuje na podstawie zarządzenia właściwego Ministra, wydanego w porozumieniu z Prezesem C. U. P.

OŚWIATA ROLNICZA

Wojewoda Śl. Dąbrowski zarządzeniem z dnia 31 marca 1947 r. — poleca Starostom zainteresowanie ludności w powiatach szkolnictwem rolniczym przy współudziale rad narodowych oraz popieranie oświaty rolniczej realizowanej przez szkoły rolnicze wszystkimi dostępnymi środkami. —

Szkoły rolnicze oraz powiatowe inspektoraty oświaty rolniczej na terenie Województwa Śląsko-Dąbrowskiego podlegają Wojewódzkiemu Wydziałowi Oświaty Rolniczej w Katowicach, ul. Dąbrówki 9. —

O OGRÓDKACH DZIAŁKOWYCH

Dekret z dnia 25 czerwca 1946 r. o ogródkach działkowych (Dz. U. R. P. Nr. 34 poz. 208) nakłada na gminy obowiązek zakładania ogródków działkowych stałych i niestałych i utrzymywania ich. Wskazana jest w tym celu ścisła współpraca z towarzyszami ogródków działkowych. — Ze strony Samorządu Wojewódzkiego popierana jest wydatnie akcja sadzenia drzew.

Miejskie Rady Narodowe miast wydzielonych mają w myśl zalecenia Szefa Kancelarii Cywilnej Prezydenta R. P. udostępnić ludności pracującej korzystanie z miejskich urządzeń wodociągowych przez stosowanie, w miarę możliwości finansowych gminy, zniżek w opłatach pobieranych za wodę użytkowaną na terenach ogródków działkowych.

OSADNICTWO NA INDYWIDUALNYCH GOSPODARSTWACH ROLNYCH

Celem pełnego wykorzystania wszelkich możliwości zaludnienia i zagospodarowania Ziemi Odzyskanych, Ministerstwo Z. O. wznowiło przesiedlenie z obszaru ziem dawnych na istniejące indywidualne gospodarstwa rolne, ogrodnicze o-

raz działki rzemieślnicze i inne gospodarstwa pomocnicze, położone na obszarze Ziemi Odzyskanych i b. Wolnego M. Gdańska.

Osoby ubiegające się o przydział pełnorolnych gospodarstw winny posiadać: a) dostateczną ilość rąk roboczych (przynajmniej 2 osoby zdolne do pracy), b) dostateczną ilość inwentarza żywego (przynajmniej 1 koń lub 2 krowy), c) dostateczną ilość innych środków, pozwalających na zagospodarowanie się bez pomocy Państwa.

W stosunku do osób, ubiegających się o przydział gospodarstw ogrodniczych, działek rzemieślniczych i innych pomocniczych gospodarstw, można odstąpić od powyższych wymogów.

Jednocześnie Ministerstwo Ziemi Odzyskanych zażądało sporządzenia wykazów wolnych gospodarstw rolnych, aby się zorientować w możliwościach chłonnym Ziemi Odzyskanych.

Dotychczasowe wytyczne i przepisy, normujące osadnictwo indywidualne typów specjalnych (osadnictwo rybaków morskich, pisarzy i innych pracowników kultury itd.), obowiązują nadal w całej rozciągłości.

NADAWANIE WŁASNOŚCI MŁYNÓW GOSPODARCZYCH W GMINACH WIEJSKICH

Ministerstwo Ziemi Odzyskanych wydało zarządzenie o nadawaniu na własność osobom prywatnym małych młynów, o zdolności przemiałowej do 5 ton dziennie, o ile młyny te nie zostały dotąd wydzierżawione spółdzielniom Zw. Samopomocy Chłopskiej.

Nabywcami młynów gospodarczych mogą być repatrianci, którzy byli właścicielami młynów na ziemiach, nie wchodzących obecnie w granice Rzeczypospolitej, oraz inni repatrianci i przesiedleńcy z ziem starych fachowi młynarze, w szczególności dotychczasowi dzierżawcy. Repatrianci, którzy posiadali młyny na ziemiach leżących obecnie poza granicami Państwa, użytkują młyny bezpłatnie względnie za opłatą zaliczkową w formie tenuty dzierżawnej w zależności od tego, czy otrzymali obiekt analogiczny, czy też większy od posiadanego poprzednio. Inni repatrianci i przesiedleńcy z ziem starych winni wpłacać zaliczki w formie i wysokości tenuty dzierżawnej stosownie do decyzji dysponującej władzy.

Przy ustalaniu struktury gospodarczej wsi, władze ziemskie powinny pozostawić wszystkim młynom odpowiedni obszar, potrzebny dla ich należytego funkcjonowania (droga dojazdowa, miejsce postoju furmanek, obszar potrzebny dla zabezpieczenia grobli na siedlisko np. podwórze, ogród itp.).

UREGULOWANIE WŁASNOŚCI PRZEDSIĘBIORSTW ELEKTRYCZNYCH

Kancelaria Cywilna Prezydenta R. P. zawiadomiła Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Katowicach, że w najbliższym czasie nastąpi ostateczne ustawodawcze uregulowanie własności przedsiębiorstw elektrycznych.

W związku z powyższym Prezydium Woj. R. N. poleca nie czynić żadnych kroków w kierunku występowania o przywrócenie posiadania przedsiębiorstw elektrycznych, będących w zarządzie państwa, a wszczęte w tym kierunku kroki zawiesić.

REZERWA GRUNTOWA NA ROZBUDOWĘ OSIEDLI MIESZKANIOWYCH I PRZEMYSŁOWYCH

Rezerwowanie terenów z mienia rolniczego na cele rozbudowy miast i na cele użyteczności publicznej następuje na zasadzie przepisów dekretu P. K. W. N. z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (tekst jednolity z dnia 18 stycznia 1945 r. Dz. U. Nr 3, poz. 13).

Zainteresowane jednostki samorządu terytorialnego powinny więc w trybie przepisów artykułu 15 w. w. dekretu oraz w trybie § 42 rozporządzenia wykonawczego Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. (Dz. U. Nr 10, poz. 51) wystąpić jak najwcześniej do Urzędu Wojewódzkiego o wyłączenie spod reformy rolnej gruntów takich.

Dekret z dnia 25 czerwca 1946 r. o ogrodach działkowych (Dz. U. Nr 34, poz. 208) daje w art. 7 możliwość przekazania gminom odpowiednich gruntów pod ogrody działkowe.

INSTYTUCJA PAŃSTWOWA — PODATKI NA RZECZ ZWIĄZKÓW SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Ministerstwo Skarbu pismem z dnia 19 lipca 1946 r. Nr D. M/2-2/51/45, skierowanym do Ministerstw, Państwowego Urzędu Kontroli Ubezpieczeń, Głównego Urzędu Likwidacyjnego, Głównego Inspektoratu Ochrony Skarbowej, Monopolów Państwowych, Mennicy Państwowej, Państwowej Wytwórni Papierów Wartościowych, Państwowej Rady Spółdzielczej, Prokuraturii Generalnej R. P., wszystkich Izb Skarbowych, Dyrekcji Ceł, Okręgowego Inspektoratu Ochrony Skarbowej, Państwowego Zakładu Emerytalnego, Okręgowego Urzędu Likwidacyjnego, Narodowego Banku Polskiego, Banku Gospodarstwa Krajowego, Państwowego Banku Rolnego, Banku Akceptacyjnego, Pocztovej Kasy Oszczędności, zarządziło co następuje:

„W związku z dekretem z dnia 20 marca 1946 roku o podatkach komunalnych (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 128), Ministerstwo Skarbu zwraca się o wydanie podległym zarządom obiektów, będących pod zarządem Państwa polecenia terminowego regulowania podatków, przypadających na rzecz związków samorządu terytorialnego za okres od chwili ich przejścia pod zarządek Państwa“.

Podając powyższe do wiadomości Ministerstwo Administracji Publicznej zwraca uwagę na potrzebę dopilnowania, aby zobowiązania podatkowe na rzecz związków samorządu terytorialne-

go od obiektów, będących pod zarządem Państwa, były regulowane w ustawowych terminach.

PODZIAŁ WPŁYWÓW Z PODATKU GRUNTOWEGO W GMINACH WIEJSKICH CHARAKTERU MIEJSKIEGO

Wobec wątpliwości, które powstały w związku z interpretacją art. 6 dekretu z dnia 20-go marca 1946 r. o finansach komunalnych (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 129) dot. podziału wpływów z podatku gruntowego w gminach wiejskich posiadających uprawnienia finansowe gmin miejskich, Ministerstwo Administracji Publicznej pismem okólnym z dnia 26. II. 1947 r. L. dz. III. SF 7635/46 wyjaśnia, że podział wpływów jest taki sam, jak w gminach miejskich. Aczkolwiek ta jedność klucza podziału wpływów z podatku gruntowego wypływa z postanowienia art. 43 dekretu o podatkach komunalnych, stanowiących pod względem formalnym odrębny akt prawny, to jednak wiąże się ściśle swą treścią z dekretem o finansach komunalnych, bo obydwa te dekrety dotyczą jednego wspólnego zagadnienia finansów komunalnych i nawzajem się uzupełniają.

WYNAGRODZENIE GMIN ZA POBÓR PODATKÓW KOMUNALNYCH

W niektórych związkach samorządowych powstały wątpliwości, czy wobec przyznania gminom wiejskim w art. 44 dekretu z dnia 20. III. 1946 r. o podatkach komunalnych (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 128) prawa do wynagrodzenia za wymiar i pobór podatków komunalnych, przypadających na rzecz powiatowego związku samorządowego — mogą zarządy gminne potrącać to wynagrodzenie z sum pobranych i wypłaconych z tytułu tych podatków na rzecz Skarbu Państwa, wojewódzkiego związku samorządowego, Komunalnego Funduszu Pożyczkowo-Zapomogowego oraz Samorządu rolniczego.

W związku z tym Ministerstwo Ziem Odzyskanych wyjaśnia, że zarówno z przepisów dekretu o podatkach komunalnych jak i z przepisów dekretu z dnia 20. III. 46 r. o finansach komunalnych (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 129) nie wynika, ażeby gminom przysługiwało prawo do wynagrodzenia za wymiar i pobór tych części podatków gruntowego i od nieruchomości, które na rzecz gmin nie przypadają. Artykuł 44 dekretu o podatkach komunalnych mówi o takim wynagrodzeniu, lecz ma to miejsce tylko wtedy, gdy zostanie poruczony gminom wiejskim wymiar i pobór podatków komunalnych, przypadających na rzecz powiatowego związku samorządowego, a które w zasadzie powinien wymierzać i pobierać właściwy powiatowy związek samorządowy.

LOKALE I NIERUCHOMOŚCI PARTII POLITYCZNYCH — ZWOLNIENIE OD PODATKU (Wyjaśnienie Min. Z. O.)

Przepisy art. 16 pkt. 3 i art. 25 pkt. 3 dekretu z dnia 20 marca 1946 r. o podatkach ko-

munalnych (Dz. U. R. P. Nr 19, poz. 128) przewidują zwolnienie od zobowiązań podatkowych nieruchomości i lokali organizacji społecznych, których dochód w całości obracany jest na cele ogólnej użyteczności, naukowe, oświatowe, kulturalne itp.

Ze względu na to, że dochody stronnictw politycznych są w całości obracane na analogiczne cele, a nie na cele zarobkowe — należy wobec nieruchomości i lokali partii politycznych, faktycznie zajmowanych i wyłącznie użytkowanych dla celów społecznych partii, stosować zwolnienia podatkowe, przewidziane w art. 16 pkt. 3 i art. 25 pkt. 3 dekretu o podatkach komunalnych.

NAZWY ULIC I PLACÓW

Wobec różnorodnej praktyki, stosowanej przy ustalaniu i zmianie nazw ulic i placów publicznych, Ministerstwo Ziemi Odzyskanych zwróciło się w swoim czasie do Prezydium Krajowej Rady Narodowej o udzielenie w tej sprawie jednolitych wytycznych terenowym radom narodowym, do których zakresu działania należy podejmowanie odnośnych uchwał.

Kancelaria Cywilna Prezydenta R. P. okólnikiem z dnia 17 marca br. L. dz. 89/Org/47, skierowanym do prezydiów wojewódzkich rad, zwróciła uwagę na to, że ustanowienie lub zmiana nazwy ulicy lub placu publicznego może nastąpić jedynie w drodze uchwały właściwej rady narodowej, przy czym uchwała ta dla swej prawomocności wymaga zatwierdzenia przez radę narodową wyższego stopnia (art. 43 ust. (1) pkt. p), art. 65 ust. (1) ustawy z dnia 23 marca 1933 r., o częściowej zmianie ustroju samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 35, poz. 294), art. 5 dekretu z dnia 23 listopada 1944 r. o organizacji i zakresie działania samorządu terytorialnego (Dz. U. R. P. Nr 14, poz. 74).

Przy ustanawianiu i zmianie nazw ulic i placów publicznych, należy przestrzegać wytycznych następujących:

a) istniejące nazwy ulic kierunkowych, lub przelotowych, objaśniające ich znaczenie (np. Warszawska, prowadząca do Warszawy, Bydgoska, prowadząca do Bydgoszczy itp.), pozostawiać bez zmiany, a nowopowstającym ulicom tego rodzaju takie nazwy nadawać;

b) nazwy historyczne ulic i placów, świadczące o przeszłości danej miejscowości nie powinny być zmieniane (np. Złotnicza, Tatarska);

c) w innych przypadkach do oznaczenia ulic i placów publicznych nadają się nazwiska niezjących bohaterów narodowych, niezjących wybitnych uczonych, artystów i pisarzy oraz niezjących osób szczególnie zasłużonych dla danej miejscowości;

d) na oznaczanie ulic lub placów publicznych nie należy używać nazwisk osób żyjących;

e) nazwy ulic i placów publicznych mają być wypisane tylko w języku polskim.

PRZEPISY W SPRAWACH FINANSOWO-GOSPODARCZYCH

W wyniku stwierdzonego nieprzestrzegania przepisów budżetowo - rachunkowo - gospodarczych przez władze i urzędy administracji ogólnej I instancji, zakłady itp. wydany został w oparciu o zarządzenia Władz Centralnych przez Wojewodę Śl. Dąbrowskiego okólnik Nr BG. I — 5/47 regulujący wszystkie ważniejsze sprawy dotyczące gospodarki pieniężnej i materiałowej w Starostwach, Zakładach itp., jak: przestrzegania zasad oszczędności i racjonalnego zużycia funduszy Skarbu Państwa oraz konieczności stosowania we wszelkich transakcjach pieniężnych obrotu bezgotówkowego i likwidowania posiadanych w instytucjach bankowych i finansowych rachunków bieżących.

Okólnik ten zawiera postanowienia odnośnie przedkładania Urzędowi Wojewódzkiemu rozliczeń z udzielonych nakładów pieniężnych od prowadzenia dochodów z tytułu opłat manipulacyjnych, administracyjnych itp. na dochód budżetu odnośnych resortów; postanowienia te dotyczą obowiązku bezwzględnego przestrzegania przepisów ustawy skarbowej.

Niedozwolone jest zatem asygnowanie sum z niewłaściwych tytułów budżetowych lub pokrywanie wydatków, które nie są objęte budżetem, lub które w ogóle nie powinny obciążać Skarbu Państwa. Jeżeli wydatek jest gospodarczo uzasadniony należy wystąpić do Władz Centralnych o dodatkowy kredyt wzgl. o przeniesienie kredytu z jednego paragrafu na drugi po przedłożeniu umotywowanego wniosku przeniesienia. Niewykorzystane w ciągu okresu budżetowego kredyty nie mogą być w ostatnich dniach okresu podejmowane z Kas Skarbowych i przechowywane w urzędzie aż do wyczerpania.

Nie dozwolone jest również podejmowanie poza wypłatą uposażeń i robocizny z kas skarbowych zaliczek dla dokonania wypłaty wierzycielom Skarbu Państwa; na wypłatę powinna być wstawiona asygnata na nazwisko wierzyciela, który podęjmie należność w Kasie Skarbowej.

Ścisłej kontroli winna podlegać również gospodarka środkami lokomocji i materiałami pędnymi. Samochody przydzielone jednostkom służbowym, służą tylko dla celów służbowych. Z samochodu służbowego korzystać należy tylko w wypadku niemożności użycia kolej lub tańszego środka transportowego.

KOSZTY PODRÓŻY I DELEGACJI SŁUŻBOWYCH

Okólnik Wojewody Śląsko-Dąbrowskiego Nr. 443/47 — BG. II-87/47 zawiera podstawowe wytyczne odnośnie likwidowania należności z tytułu kosztów podróży służbowych i diet wzgl. udzielania ruczaltów na podróże służbowe oraz zaliczek na koszty podróży i diety.

Szczególny nacisk kładzie się na prawidłowe sporządzanie rachunków kosztów podróży służbowych i obliczanie należności z tytułu diet i noclegów zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12. IX. 1945 r. (Dz. U. R. P. Nr. 41 poz. 228) o należnościach w razie pełnienia czynności służbowych poza zwykłym miejscem służbowym, zmienionym rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 5. IX. 1946 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51 poz. 289).

TOWARZYSTWO PRZYJAŹNI POLSKO-RADZIECKIEJ KOŁO PRACOWNIKÓW ADMINISTRACJI PAŃSTWOWEJ W KATOWICACH

„Towarzystwo Przyjaźni Polsko Radzieckiej przybiera coraz więcej na sile przez ciągły i wzmożony napływ nowych mas. Społeczeństwo nasze docenia obecną sytuację i kierunek polityki Polski Ludowej w oparciu o narody słowiańskie, a szczególnie o Związek Radziecki. W naszym interesie leży, by Polska żyła w ścisłej przyjaźni ze Związkiem Radzieckim. Od tego zależy utrzymanie Ziemi Odzyskanych. Na tej ziemi Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej ma ogromne zadania do spełnienia, zwłaszcza w obecnym okresie czasu.

Oto wyjątki z przemówienia wojewody gen. dyw. A. Zawadzkiego na 2-gim dorocznym zjeździe delegatów kół Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej. Życząc Towarzystwu Przyjaźni Polsko-Radzieckiej najlepszego rozwoju — wojewoda generał Zawadzki powiedział:

„Myślę, że w krótkim czasie wszyscy obywatele Państwa Polskiego będą do niego należeć“.

Zarząd Koła zwraca się do pracowników z apelem, ażeby ani jednego pracownika nie zabrakło wśród członków Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Radzieckiej.

Potrzebne ilości deklaracji dla nowowstępujących członków, wydaje sekretarz Koła Pracowników Administracji Państwowej na III piętrze gmachu Urzędu Wojewódzkiego, pokój 427.

NOWE WYDAWNICTWA

W miesiącu marcu br. ukazały się 2 nowe wydawnictwa z dziedziny samorządowej:

1. „Prawo uposażeniowe w związkach samorządu terytorialnego, opracowane przez mgr. Bolesława Trzebskiego i Zygmunta Strzemżalskiego, wydane nakładem składnicy Związku Zawodowego Pracowników Samorządu Terytorialnego i Użyteczności Publicznej w Polsce, Warszawa, Al. Jerozolimskie 85.

Praca ta zawiera zaktualizowane teksty obowiązujących ustaw i rozporządzeń, dotyczących wynagrodzenia pracowników administracji samorządowej i przedsiębiorstw samorządowych wraz ze szczegółowymi objaśnieniami oraz wzory statutu etatów stanowisk służbowych dla powiatowych związków samorządowych, małych miast niewydziałonych i gmin wiejskich.

2. „Szczegółowa instrukcja kasowo - rachunkowa dla gmin wiejskich i miast niewydziałonych“ wraz z wzorami ksiąg i druków opracowana przez W. Szumowskiego i J. Bohdanowicza, wydana nakładem Gospodarczego Zrzeszenia Samorządu Terytorialnego, Łódź, ul. Kilińskiego 77.

Ministerstwo Ziemi Odzyskanych zaleca powyższe wydawnictwa do użytku służbowego.

WALNY ZJAZD DELEGATÓW ZW. ZAWOD. PRACOWNIKÓW PAŃSTW. OKRĘGU ŚLĄSKO-DĄBROWSKIEGO

W dniu 22 i 23 marca br. odbył się w Głucholazach II Walny Zjazd Delegatów Związku Zawodowego Pracowników Państwowych Okręgu śląsko-dąbrowskiego. W zjeździe brało udział przeszło 80 delegatów z terenu województwa — w charakterze gości przybyli wicewojewoda — płk. Jerzy Ziętek, wicewojewoda — Nantka-Namirski, płk. Stahl, poseł Wojciechowski z ramienia W. K. P. P. S., prezes Zarządu Głównego Z. Z. P. P. dyr. Departamentu Ministerstwa Sprawiedliwości Ob. Bancierz i członkowie Zarządu Głównego Z. Z. P. P.

Zjazd zagał prezes Związku mgr. Mazurek Tadeusz, na przewodniczącego Zjazdu wybrano Ob. Bielnika z Katowic.

Po odczytaniu depesz do Prezydenta Bieruta, premiera Cyrankiewicza, ministra Ziemi Odzyskanych — Gomułki, ministra Adm. Publ. — Osóbki-Morawskiego, wojewody — gen. Zawadzkiego oraz po przemówieniach powitalnych uchwalono jednogłośnie nadanie płk. Ziętkowi honorowej prezesury ZZPN, województwa śląsko-dąbrowskiego, poczym mgr Mazurek wręczył płk. Ziętkowi dyplom za zasługi i pomoc udzielaną Związkowi od chwili jego powstania.

Z kolei kol. Kratko z Zarządu Głównego wygłosił referat o dotychczasowych osiągnięciach Związku i jego zamierzeniach na przyszłość.

Po sprawozdaniu Zarządu Okręgu za czas od 8 listopada 1945 r. do 31 marca br. oraz sprawozdaniu Komisji Rewizyjnej wygłosił referat kol. Bancierz.

Po ożywionej dyskusji nad obu referatami i sprawozdaniami zgłoszono szereg dezyderatów, zmierzających do poprawy bytu pracowników państwowych.

Ponadto Zjazd powziął rezolucję w sprawie podpisania traktatu pokojowego z Niemcami w Warszawie.

Po udzieleniu absolutorium ustępującemu Zarządowi wybrano nowy Zarząd w następującym składzie:

prezes	mgr Mazurek Tadeusz	Katowice
I vice-prezes	mgr Woldański Aleksand.	Katowice
II vice-prezes	ob. Dzydowski	Będzin
sekretarz	ob. Zub	Katowice
zastępca	mgr Langert	Katowice
skarbnik	mgr Zarzycki	Katowice
zastępca	ob. Stopa	Bytom

Odśpiewaniem „Roty” Zjazd zakończono.

Z DZIAŁALNOŚCI T. P. Ż.

Istniejący do roku 1939 „Polski Biały Krzyż”, posiadał jako stowarzyszenie wyższej użyteczności przywilej wyłączności działania na obszarze całego Państwa w udzielaniu pomocy wojsku w prowadzeniu pracy kulturalno-oświatowej nad żołnierzem.

Od roku 1944 działalność PBK przejęło Towarzystwo Przyjaciół Żołnierza, którego statut został zatwierdzony przez Radę Ministrów w grudniu 1946 r.

Głównym celem TPŻ, jako stowarzyszenia wyżej użyteczności jest:

- zespolenie społeczeństwa z Wojskiem Polskim, oraz
- udzielanie Żołnierzowi i jego rodzinie jak najdalej posuniętej pomocy moralnej, intelektualnej i materialnej przez:
 - a) prowadzenie akcji kulturalno - oświatowej wśród żołnierzy i ich rodzin,
 - b) okazywanie w miarę potrzeby pomocy materialnej żołnierzowi,
 - c) organizowania pomocy rodzinom powołanych do wojska i poległych,
 - d) opiekę nad zmobilizowanymi żołnierzami od chwili powołania do czasu wcielenia do wojska,
 - e) opiekę nad zdemobilizowanymi żołnierzami i ich rodzinami, przez organizację pomocy w urządzaniu warunków bytowania a zwłaszcza przy osadnictwie,
 - f) opiekę nad grobami poległych żołnierzy i cmentarzami wojskowymi.

Jak wynika z postanowień statutu, wymienione wyżej zadania TPŻ są bardzo rozległe i różnorodne, a wykonanie ich wymaga odpowiedniego zespołu ludzi i środków materialnych, przede wszystkim zaś pieniędzy.

Prace powyższe prowadzone są na terenie naszego Województwa od zarania uzyskania Niepodległości, za pośrednictwem odpowiednich terenowych komórek organizacyjnych, a mianowicie Oddziałów odpowiadających powiatom i Kół, które zgodnie ze statutem mogą być utworzone w każdej miejscowości lub instytucji, gdzie na członków rzeczywistych zapisze się przynajmniej 20 osób.

Okręg Śląsko-Dąbrowski TPŻ posiada dotychczas zorganizowanych około 250 Kół w 28-miu Oddziałach, zrzeszających około 15.000 członków.

Jeśli wziąć pod uwagę, że:

- ludność naszego Województwa liczy około 3.000.000 osób, a
- ilość miejscowości (miast, gmin wiejskich i gromad) według stanu z dnia 1 stycznia 1946 — wynosi 1.842,

to: zaledwie około pół proc. ludności jest członkami TPŻ i co 7-ma miejscowość (około 13 i pół proc.) posiada na swoim terenie Koło TPŻ.

Jest to, jak na przodujące w innych akcjach społecznych i wynikach pracy Województwo Śląsko-Dąbrowskie nieco za mało i należy przyspieszać, że stan ten ulegnie w najbliższej przyszłości zmianie w tym kierunku, że w każdej miejscowości zostanie zorganizowane Koło TPŻ, a przynajmniej co drugi obywatel naszego Województwa zostanie członkiem tegoż Towarzystwa.

Dla uwypuklenia i podkreślenia konieczności dalszej rozbudowy TPŻ należy przytoczyć kil-

ka cyfr dotychczasowej działalności tego Towarzystwa, a specjalnie jednej z jego sekcji, opiekującej się żołnierzami zdemobilizowanymi.

Sekcja ta znana pod nazwą Wojewódzkiego Komitetu Opieki nad zdemobilizowanymi, zorganizowana w roku 1945, prowadzi pod przewodnictwem Wicewojewody Śląsko-Dąbrowskiego Obywatela Pułkownika Ziętka, oraz przy ściślejszej współpracy z Wydziałem Wojskowym Śląsko-Dąbrowskiego Urzędu Wojewódzkiego na szeroką skalę zakrojoną i bardzo ożywioną akcją pomocy zdemobilizowanym żołnierzom i ich rodzinom.

Między innymi, należy dla orientacji wymienić następujące wyniki realnej pomocy udzielonej dotychczas przez wspomniany Komitet, a mianowicie:

- 1) bezpłatny rozdział w okresie zimowym roku 1945/46 między zdemobilizowanych i rodziny wojskowych 5.500 ton węgla,
- 2) akcja gwiazdkowa, dzięki której np. w roku 1946 otrzymało 17.286 żołnierzy W. P. paczki świąteczne wartości blisko 5 milionów złotych, a wszyscy żołnierze garnizonów Województwa Śląsko - Dąbrowskiego spożyli oplatek przy stole wigilijnym, urządzonym przez TPŻ. To samo dotyczy „Święconego“ urządzanego dla wojska co roku sumptem TPŻ,
- 3) przydział w listopadzie 1946 r. odzieży dla zdemobilizowanych żołnierzy, uzyskanej z darów UNRRA w ilości: 2 beli płaszczy, 2 beli odzieży różnej, 1 beli marynarek i 5 beli obuwia,
- 4) wypłacanie doraźnych zapomóg zdemobilizowanym, których kwota przekroczyła setki tysięcy złotych (n. p. w styczniu 1947 wypłacono tytułem zapomóg 64.284 zł),
- 5) opieka nad dziećmi osób wojskowych, z których zagrożone gruźlicą kieruje się na kilkutygodniowy pobyt do własnego domu wypoczynkowego w Jarnantowicach koło Głuchołaz w powiecie nyskim (n. p. od lipca do grudnia 1946 korzystało z tej pomocy 182 dzieci),
- 6) prowadzenie punktów wypoczynkowych w większych ośrodkach tuż. Województwa, w których żołnierz zdemobilizowany otrzymuje całodzienne utrzymanie i kwatery przez okres kilku dni (n. p. przy przejazdach w poszukiwaniu pracy itp.) Jednym z najruchliwszych punktów wypoczynkowych jest punkt mieszczący się w Katowicach przy ulicy Kochanowskiego 4 którego dotychczasowe wyniki (do 1. I. 1947) są następujące:

a) ilość zarejestrowanych zdemob. żołnierzy	119.042
b) wydanych całodziennych porcyj żywienia	61.160

c) udzielono noclegów	21.786
d) udzielono porad lekarskich . . .	3.855
e) skierowano do szpitali	127
f) udzielono porad prawnych	13

Prócz powyższego, wydano na punkcie informacyjnym, istniejącym do niedawna na dworcu kolejowym w Katowicach, 141.296 porcyj śniadaniowych, składających się z kawy i chleba z tłuszczem względnie marmeladą.

Są to oczywiście cyfry oderwane (orientacyjne), które jeśli chodzi o wydatki od chwili powstania TPŻ na naszym terenie idą w miliony złotych.

Duże poparcie i zrozumienie dla TPŻ znajduje Towarzystwo u Wojewody Śląsko-Dąbrowskiego Gen. Dywizji A. Zawadzkiego, który między innymi przekazał w marcu b. r. Komitetowi nad zdemobilizowanymi kwotę jednego miliona złotych.

Na zakończenie należy dodać, że dzięki ściślejszej współpracy z O. K. Z. Katowice, akcja zatrudnienia zdemobilizowanych w roku 1945 i 1946 nie napotykała na poważniejsze trudności, tysiące b. żołnierzy W. P. przeszło do kopalń, hut i innych warsztatów pracy, gdzie po zakończeniu działań wojennych i wytyczeniu granic Rzeczypospolitej na Odrze, Nysie i Bałtyku pracują nad utrwaleniem Niepodległości Demokratycznej Polski i pokoju świata.

= Z M I A N A N A Z W I S K =

O G Ł O S Z E N I E

Czesław Maływojtek, urodz. 14. 7. 1899 r. wraz z żoną Magdaleną z d. Flak, urodz. 18. 7. 1899 r. i synem Wiesławem Czesławem, urodz. 14. I. 1927 r. zamieszkali w Klimontowie, pow. Będzin uzyskali zmianę nazwiska „Maływojtek” na „Masoński”.

Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski.

O G Ł O S Z E N I E

Henryk Altman, urodz. 23. 5. 1897 r. zam. w Katowicach uzyskał zmianę nazwiska i imienia „Henryk Altman” na „Jerzy Wacław Zardecki”.

Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski.

O G Ł O S Z E N I E

Jan Paweł Koza, urodz. 27. 1. 1921 r. wraz z żoną Genowefą z d. Hrabia, urodz. 19. 2. 1922 r. i córką Haliną Emilią, urodz. 12. 4. 1946 r. zamieszkali w Kazimierzu, pow. Będzin uzyskali zmianę nazwiska „Koza” na „Koloński”.

Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski.

O G Ł O S Z E N I E

Roman Fredyk, urodz. 25. 7. 1900 r. wraz z żoną Władysławą z d. Piniarski, urodz. 6. 6. 1901 r. i z synem Romualdem Stefanem Melchiorom, urodz. 7. 4. 1942 r. zamieszk. w Zabrze

uzyskali zmianę nazwiska „Fedyk” na „Romanowski”. Ponadto Roman Fredyk uzyskał zmianę imienia „Roman” na „Józef”.

Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski.

O G Ł O S Z E N I E

Jerzy Koń, urodz. 24. 12. 1920 r. zamieszkały w Sosnowcu uzyskał zmianę nazwiska „Kon” na „Bolkowski”.

Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski.

O G Ł O S Z E N I E

Józef Antoni Niewiem, urodz. 17. 3. 1915 r. wraz z żoną Marią z d. Donner, urodz. 25. 3. 1918 r. i dziećmi Ireną Łucją, urodz. 10. 12. 1937 r., Rudolfem Henrykiem, urodz. 20. 9. 1942 r. i Czesławem Józefem, urodz. 7. 1. 1947 r. zamieszkali w Chorzowie uzyskali zmianę nazwiska „Niewiem” na „Nawrat”.

Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski.

O G Ł O S Z E N I E

Fryderyk Jan Ogorek, urodz. 14. 11. 1919 r. wraz z żoną Gertrudą Marią z d. Walczuch, urodz. 16. 3. 1917 r. i dziećmi Anną Marią, urodz. 30. 4. 1942 r. i Krystyną Stefanią, urodz. 2. 10. 1943 r. zamieszkali w Nowym Bytomiu uzyskali zmianę nazwiska „Ogorek” na „Ogarek”. Ponadto Fryderyk Jan Ogorek uzyskał zmianę imion „Fryderyk Jan” na „Jan”.

Urząd Wojewódzki Śląsko-Dąbrowski.

Miesięcznik „Śląsko-Dąbrowski Przegląd Administracyjny” ukazuje się w ostatniej dekadzie miesiąca.

Wydawca: Spółka Wydawnicza z ogr. odpowiedzialz. czasopisma „Śląsko-Dąbrowski Przegląd Administracyjny”.

Redaguje: Komitet Redakcyjny: Dr Tadeusz Karczewski, Dr Józef Lisak, Dr Jerzy Łaszcz, Wacław, Ludwik Sobol, Dr Stanisław Wierzbiański, Mgr Aleksander Woldański i Mgr Bolesław Zamysłowski.

Cennik ogłoszeń: Ogłoszenie umieszczone na całej stronie barwnej okładki — 12.000 zł; ogłoszenia w tekście: cała strona — 10.000 zł, 1/2 str. — 5.000 zł, 1/4 str. — 2.500 zł, 1/8 str. — 1.500 zł. Za dział ogłoszeń redakcja nie bierze odpowiedzialności.

Druk: Drukarnia Diecezjalna św. Krzyża, Opole, ul. Dr. A. Końskiego 34.

R. 35515

DRUKARNIA PRZEMYSŁOWA

WŁAŚC.: FRANCISZEK CHMURKOWSKI

KATOWICE, REYMONTA 2

TELEFON NR. 341-15 - P. K. O. KATOWICE NR. III. 4069

WYKONUJE

PUNKTUALNIE FACHOWO i CZYSTO
DRUKI WCHODZĄCE, W ZAKRES DRUKARSTWA

Przedsiębiorstwo Budowlane

Inżynier:

W. PIOTROWSKI i S-ka

Katowice, 3-go Maja 7

Łelonek Karol

MISTRZ

instalacyjny i blacharski

KATOWICE

Mickiewicza 12 - tel. 36412-29

WYKONUJE

centralne ogrzewania wszelkiego rodzaju,
instalacje sanitarno-wodociągowe, kana-
lizacyjne, roboty blacharskie i dekararskie
oraz konserwację dachów. _____

Zakład Blacharsko - Dekarski

Właśc.: Franciszek Woźniak

MISTRZ BLACHARSKI

KATOWICE, ul. św. Pawła 8 - tel. 36088

wykonuje wszelkie prace blacharsko-dekararskie pod gwarancją